

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

סוכות

ט' – ט"ז תשרי תשפ"ז

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב, עיר שומרי הלשון, עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלִּמּוּד:
לִמּוּד הַבַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יְהִיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מְשִׁיחַ־צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית־מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

הַלּוֹקֵחַ

עוֹבֵר חֲמוֹרוֹ שֶׁל נָכְרִי, וְהַמּוֹכֵר לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי, הַמִּשְׁתַּתֵּף לוֹ, וְהַמְקַבֵּל הֵימֶנּוּ, וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה - פָּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּיִשְׂרָאֵל" - אֲבָל לֹא בַּאֲחֵרִים. **גמ'** כָּל הָנֵי לָמָּה לִי? - צְרִיכִי, דְּאִי תְּנָא לוֹקֵחַ, הֲוָה אָמִינָא: מִשּׁוּם דְּקָא מַיְיתֵי לָהּ לְקִדּוּשָּׁה, אֲבָל מוֹכֵר דְּקָא מַפְקַע לָהּ מִקִּדּוּשָּׁה - אֵימָא לֵיקְנְסֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. וְהַמִּשְׁתַּתֵּף לוֹ לָמָּה לִי? - לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר: שׁוּתָּפוּת גּוֹי חַיֶּיבֶת בִּבְכוֹרָה, קָמַשְׁמַע לָן דִּפְטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה. וְהַמְקַבֵּל לָמָּה לִי? - מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמֵיתְנֵי וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה. וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה לָמָּה לִי? - אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא: הוֹאִיל וְעִיקַּר בְּהֶמָּה דְּיִשְׂרָאֵל הִיא - לֵיקְנְסֵיהּ, דִּלְמָא אָתֵי לְאִיחְלוּפֵי בִּבְהֶמָּה אַחֲרִיתִי, קָמַשְׁמַע לָן. תְּנַן הָתָם: רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בִּשְׁבוּרָה, בֶּן בְּתֵירָא מַתִּיר בְּסוּם. אִיבַּעְיָא לְהוּ: עוֹבֵר מַה לִּי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה? מַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה הָתָם דְּשָׂרֵי - מִשּׁוּם דִּשְׁבוּרָה; עוֹבֵר נַמִּי שָׁבוּר הוּא. אוֹ דִלְמָא, שְׁבוּרָה - לָאו הַיְינוּ אוֹרְחֵיהּ, אֲבָל עוֹבֵר, כֵּיוָן דְּהַיְינוּ אוֹרְחֵיהּ - לָאו שָׁבוּר הוּא? תָּא שְׁמַע: וְהַמּוֹכֵר לוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי, וְלָא פָּלֵיג רַבִּי יְהוּדָה. - וְלִיטַּעֲמֵיךְ, הַמִּשְׁתַּתֵּף לוֹ וְהַמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה, דְּלָא קָתָנֵי - הָכִי נַמִּי דְּלָא פָּלֵיג? אֶלָּא פָּלֵיג וְלָא קָתָנֵי, הָכָא נַמִּי - פָּלֵיג וְלָא קָתָנֵי. תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמְקַבֵּל בְּהֶמָּה מִן הַגּוֹי, וְיָלְדָה - מַעֲלִין אוֹתוֹ בְּשׁוֹוִיו, וְנוֹתֵן חֲצִי דָּמָיו לַכֹּהֵן; וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי - קוֹנְסִים אוֹתוֹ עַד עֲשָׂרָה בְּדָמָיו, וְנוֹתֵן כָּל דָּמָיו לַכֹּהֵן.

מאי

משנה הלוקח **עובר חמורו** — ובבור הוא, ועדיין הוא במעי אמו. והאי דנקט חמור ולא נקט פרה — מפרש בפירקא תנינא (בכורות יג,א): דאיידי דזוטרא מילי דפטר חמור — פסיק ושדי ליה. וכל אינך פירקין מיירי בבכור בהמה טהורה. **אף על פי שאינו רשאי** — כדתניא במסכת עבודה זרה (יד,ב): ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה, מפני שעושה בה מלאכה בשבת. **והמשתתף לו** — שנותנין מעות בין שניהם, וקונין בהמה. **והמקבל בהמה ממנו** — שהחמורה של גוי וישראל מקבלה שיהו חולקין בוולדות, אבל גוף החמורה לגוי. **פטור מן הבכורה** — אם אותו עובר שקנה מן הגוי או שמכר לגוי בכור הוא — אינו קדוש, הואיל ויש חלק לגוי בו או באמו. **שנאמר** — (במדבר ג) "הקדשתי לי כל בכור בישראל", אבל לא באחרים גוים. **גמרא** **מייתי לה לקדושה** — שתהא שובתת בשבת. וכיון דמצוה עביד ליכא למיקנסיה. **אימא ליקנסיה** — לפדות העובר מן הגוי וליתנו לכהן. **מדרבי יהודה** — דאמר לקמן: המקבל בהמה מן הגוי — מעלין אותו בשויו ונותן חצי דמיו לכהן. **ועיקר בהמה** — גוף הבהמה וחצי ולדות. **דלמא אתי לאיחלופי בבהמה אחריתי** — שאין לגוי חלק בה ולא בוולדותיה, ואתי למיפטריה נמי מבכורה. **תנן התם** — במסכת עבודה זרה (יד,ב), **רבי יהודה מתיר בשבורה** — למכור לגוי בהמה שנשברו רגליה, ובמקום שלא נחשדו על הרביעה. ובן בתירא מתיר בסוס, שאין עושין בו מלאכה שיהא בו חיוב חטאת. דסתם סוס לרכיבה עומד, והרובב בשבת אינו אלא משום שבות, שהחי נושא את עצמו. **עובר** **מה לי אמר רבי יהודה** — למוכרו לגוי, שרי או אסור? **משום דשבורה** — ואינה ראויה למלאכה. **ועובר נמי שבור הוא** — אצל מלאכה. **או דלמא שבורה לאו היינו אורחה** — דבהמה להיות שבורה. הלכך דבר חידוש הוא, ולא אתי לאיחלופי ולהתיר מכירת שלמה. **תא שמע** — דמיירי בעובר, וקתני: אינו רשאי משום מלאכת שבת. **וליטעמיך** **המשתתף לו** — דקתני במתניתין לענין בכורה דפטור, ולא קתני: רבי יהודה מחייב — הכי נמי דלא פליג? והא קא חזינן לקמן בשמעתין דפליג בהך ברייתא! **רבי יהודה** **אומר המקבל בהמה כו'** — וילדה בכור. **מעלין** — שמין. **ונותן חצי דמיו לכהן** — למזבח, הואיל וחציו לגוי. **והנותן לו בקבלה** — נמי לא קדוש קדושת הגוף, הואיל וחציו לגוי פטור מן הבכורה. והא דיהיב כל דמיו לכהן — קנסא הוא שקנסין אותו, לפי שמכרה לגוי. והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי. כלומר, שאף על פי שאינו רשאי לתנו לו לגוי במתנה. **קונסים אותו** — הואיל ולא חש לדברי חכמים.

מאי

הלוקח עובר חמורו של נכרי והמוכר לו — לוקח מיפטר מבכורה משום אֵם שהיא של גוי, ומוכר מיפטר משום ולד של גוי. ומתרי קראי נפקי כו'. ושותפות של גוי פוטר בבכורה — אפילו אזנו. וכדאמרינן (בכורות ג,א): מאי שנא בו — בעינן "כל בכור", וליכא, אמו נמי בעינן "כל מקנך תזכר", וליכא. והא דעביד צריכותא בלוקח ומוכר, ולא אמר משום דנפקי מתרי קראי — משום דלא תנא תרוייהו בלוקח או מוכר, שמע מינה דלוקח ומוכר צריכי, כדמפרש ואזיל דמלוקח לא שמעינן מוכר. דהוה מצי למיתני: הלוקח עובר של נכרי או האֵם, המוכר עובר לנכרי או האם. והכי נמי משמע ממתניתין דמחד קרא נפקי, דקתני: פטור שנאמר "בישראל". וצריך לומר דאמוכר קאי, דלא איירי כולה פרשה באם אלא בעובר.

והמשתתף — בתורת כהנים פרשת "אמור": בכור איתיה בשותפות, מדכתיב: "בכורות בקרכם וצאנכם". ואם תאמר: תיפוק לי מדאיצטריך "בישראל" למעוטי שותפות של גוי, מכלל דשותפות ישראל חייב! ועוד קשה, פרק "ראשית הגז" (חולין קלה,ב), דאמר: בבכורות "בקרך וצאנך" למה לי — למעוטי שותפות גוי. והכא ממעטינן ליה מ"בישראל"! ולמאי דפרישית, דאיכא תרי קראי, חד בעובר וחד באם — ניחא, מ"בישראל" נפיק שותפות עובר, ומ"בקרך" נפיק שותפות אֵם. והוא הדין דמפיק ליה מ"כל מקנך תזכר". וניחא ליה לאתויי "בקרך" איידי דמייתי התם "בקרכם וצאנכם", כדאמר התם: אף על גב דכתיב: "בקרך וצאנך", ואיכא למימר דידך אין שותפות לא — כתב רחמנא: "בקרכם". ולקמן מייתי מ"כל מקנך" משום דרשא ד"כל". וניחא דאיצטריך "בקרכם" משום שותפות אם, דמדאיצטריך "בישראל" למעוטי שותפות גוי — לא מרבינן שותפות אם "בישראל", דהההוא בולד כתיב. ואין לפרש: משום דגלי קרא גבי ולד "בישראל" שמעינן ד"בקרך" למעוטי שותפות גוי אתי, וקאי שפיר "בישראל" אבולהו. דהא בבולהו דממעט שותפות גוי פרק "ראשית הגז" (שם): תרומה — מדכתיב: "ראשית דגנך", פאה — מדכתיב: "פאת שדך", מעשר — מדכתיב: "מעשר דגנך", ממעט להו אף על גב דלא כתב "בישראל".

מייתי לה לקדושה — פירש הקונטרס: שתהא שובתת בשבת. וכן מפקע לה מקדושה — שהגוי עושה בה מלאכה בשבת. ולשון "קדושה" לא משמע כן, אלא קדושת בכורה, כההיא דרב מרי בר רחל דכלו חיותיה משום דמפקע להו מקדושה, דהוה מקני אודנייהו לגוי. ואף על גב דבלוקח, אם הולד זכר לא שייך מייתי ליה לקדושה — פעמים שהעובר נקבה ומייתי לה לקדושת בכורה, שולד עובר קדוש בבכורה. ובלא טעם דמייתי לקדושה, מצי למימר דלא שייך למיקנסיה כיון דליכא הפקעה, ולא דמי למוכר דאיכא הפקעה. אלא ניחא ליה למימר דאפילו הבאת קדושה איכא. ועוד מצי למימר טעם אחר: אי תנא לוקח — משום דלא עבד איסורא, אבל מוכר דעבד איסורא, כדקתני אף על פי שאינו רשאי — אימא לקנסיה.

מאי

וחד מתרי טעמי נקט. ומכל שכן דניחא השתא הא דלא נקט הכא טעמא דפרישית במתניתין, משום דנפקי מתרי קראי.

לאפוקי מדרבי יהודה — בלא רבי יהודה נמי איצטריך לאשמועינן שותפות, דלא שמעינן ליה מרישא. אלא כל שכן איצטריך טפי, כיון דמשכחת בהא פלוגתא. **אבל** עובר כיון דהיינו אורחיה לאו שבור הוא — פירוש: דאתי למיחלף בבהמה אחריתי. ועוד מצי למימר: משום דעתיד להוליד ולהיות ראוי למלאכה. דמהאי טעמא מסקינן דאסור, דקאמר: והאי עובר נמי ביכול להתרפאות דמי. וחד מתרי טעמי נקט. **ונותן** חצי דמיו לכהן — לא לקדש קדושת הגוף להיות קרב למזבח, מפני חלקו של גוי כדפירש בקונטרס. ובסוף פרקא [ט,ב] שרי ליה רבי יהודה בגיזה ובעבודה, דדריש ליה: "לא תעבוד בבכור שורך" — אבל אתה עובד בשלך ובשל אחרים, "ולא תגוז בכור צאנך" — אבל אתה גוזז בשלך ובשל אחרים. ואם תאמר: נהי דלא קדוש קדושת הגוף, מכל מקום כיון דמדאורייתא חייבת בבכורה, אותו חלק שיש לו בו יהא של כהן, למה נותן לכהן דמי חלקו? יש לומר: משום טיבותא דכהן, לא ניחא ליה בשותפות גוי, לפי שאינו יכול להוציא חלקו מיד גוי במהרה כל כך. ואם תאמר, ובסיפא דקתני: קונסין אותו עד עשרה בדמיו, אי איירי בפטר חמור — ניחא טפי ברישא ובסיפא שנותן דמיה, לפי שאין הפטר חמור עצמו ניתן לכהן, אלא נפדה בשה כל דהו או בשויו כדאמר לקמן (ט,א). **קונסין** אותו עד עשרה בדמיו — דוקא בגסה קנסו. אבל דקה, כיון דאיסורא ליכא, אלא מנהגא בעלמא במקום שחשודים על הרביעה, דגוי חס על בהמתו שלא תעקר — לא קנסו אפילו במקום שלא נהגו למכור. ולקמן אמר ריש לקיש: מוכר בהמה גסה לגוי קונסין אותו עד עשרה בדמיו — דוקא גסה, אבל דקה לא.

מאי

מאי לאו אעובר — פירוש: ואיירי בבהמה מעוברת. לא אבהמה — פירוש: ולא איירי בעובר, אלא בבהמה לעוברה. וכן משמע לקמן גבי בעיא דבהמה לעובריה מהו, ובעי למיפשט מהכא דאסור, דקאמר: מאי לאו אבהמה? שמע מינה דאי אבהמה קאי, איירי בבהמה לעוברה. ולכאורה לא איירי בבהמה לעוברה, דאם כן מאי פריך: והא "דמיו" קתני? לימא דקאי אעובר. וכי תימא דמשמע ליה דקאי אבהמה, אם כן לקמן נמי לידוק הכי! אלא הכא איירי בבהמה לפטומה, כדמסיק. לקמן — לעוברה.

דלא מקבלת זכר — לא מטעם טרפות. מדאמר פרק "אלו טריפות" (חולין נז,ב) גבי רבי שמעון [בן חלפתא] שהיה עסקן בדברים: ודילמא קסבר רבי יהודה טריפה יולדת ומשבחת. ואית ספרים דלא גרסי "יולדת", שאין צורך שם בלידה, אלא במה שמשבחת. ומכל מקום מסתבר הכא דאפילו מן הארכובה ולמטה שרי רבי יהודה, משום דלא מקבלה זכר.

ולטעמיך המשתתף לו כו' — מקבלה לא שייך להקשות דמיתסר משום שותפין, דלא אתי בקבלה כל כך לידי שבועה. ודוקא נקט שותפות, אבל שאר משא ומתן לא אסור. **אסור** לאדם שיעשה שותפות עם הגוי — הא דתניא פרק קמא דמסכת עבודה זרה (כב,א): ישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות, וכן עובדא דגוי נוטל שני שרלה וישראל נוטל שני היתר, ואמר פרק "הזורע" (חולין קלג,א): המשתתף עם גוי צריך שירשום — כל הני עובדא פליגי אאבוה דשמואל. **שמא** יתחייב לו גוי שבועה — מכאן אוסר רבינו שמואל קבלת השבועה מקל וחומר. ורבינו תם מתיר, מפני שהוא כמציל מידם, כדתניא פרק קמא דמסכת עבודה זרה (ו,ב): מלוה על פה גובין מהן מפני שהוא כמציל מידם, אף על גב דאזיל ומודה. ויש לחלק בין ספק לודאי. עוד מייתי רבינו תם ראיה מההיא דפרק [בתרא] דמגילה (כח,א) דאמר אבוה בר איהי: "תיתי לי דלא עבדי שותפות עם גוי". ואי אסור — מאי רבותיה? וכן פירש רבינו תם שלא היו נזהרים משלש סעודות, מדאמר פרק "כל כתבי" (שבת קיח,ב): "תיתי לי דקיימית שלש סעודות", משמע שכולן לא היו נזהרים בהן. עוד פירש רבינו תם: בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים, ואין תופסין בהם אלהות. ואף על פי שמזכירין [עמהם] שם שמים, וכוונתם [לדבר אחר, מכל מקום] אין זה [שם] עבודה זרה, כי דעתם לשם עושה שמים וארץ. ואף על גב שמשתתף שם שמים ודבר אחר — אין כאן "לפני עור לא תתן מכשול", דבני נח לא הוזהרו על כך, ולדידן לא אשכחן איסור בגרם שיתוף.

דעיקר מכירה — פירש רש"י: דעיקר איסור הוא המכירה. משמע שרוצה לומר שעיקר האיסור הוא המכירה. וקשה: הא שותפות לא מיתסר משום מכירה, אלא כדאבוה דשמואל! וצריך לומר: עיקר איסור הפשוט הוא מכירה, כדתנן פרק קמא דמסכת עבודה זרה (יד,ב).

ורבי

מאי לאו אעובר — קאמר דאינו רשאי. **כהן מאי עבידתיה** — בבהמה? אלא ודאי אעובר. לא, לעולם מהכא לא תפשוט, דהכא במאי עסקינן — כגון דיהיב ליה בהמה מעברתא לפטומה, וליטול חצי השבח בין בפטום בין בוולדות, דמיגו דקנסינן לפטומה, כדמסיק. לקמן — לעוברה.

דלא מקבלת זכר — לא. **שאינה יכולה להתרפאות** — ולעשות מלאכה בשבת. **מתיר בשבורה** — ועובר דומיא דשבורה. **היינו אורחיה** — ולא שבור הוי. **בהמה לעוכריה** — כגון שעדיין לא נתעברה, ומכר לו כל הוולדות שעתידין להתעבר, ובהמה עצמה לא מכר לו. **מהו** — לקונסו לפדותה משום מוכר בהמה לגוי? **דאתי לאיחלופי** — להתיר מכירת שלמה. **דפסקה מיניה** — שלא שייר בה לעצמו כלום משמכרה. **וכל שכן שלמה** — כי האי גוונא, דלא פסקה מיניה, שהרי שייר לעצמו גוף הבהמה. ואי משום עוברין — ליכא למיחש, שהרי לא נתעברה עדיין, ולא כלום מכר לו, ולכשיבאו — ברשות גוי הם באים. **דפסקה מיניה** — ומכירה חלוטה היא, ואתי לאחלופי ולהתיר מכירה חלוטה שלמה. אבל הכא דלא פסקה מיניה — שרי, דלאו מכירה היא. **וכל שכן שלמה דאתיא לאחלופי** — במכירה חלוטה של שלימה אחרת. **משום הכי הוא** — בתמיה, דאיצטריך לן למיבעי. **עליה** — על השבורה. **אלמא טעמא דרבנן משום עוברין** — תיפשוט מינה דלרבנן אסור למכור לגוי בהמה לעובריה, ולרבי יהודה מותר! **לעולם טעמא דרבנן משום איחלופי** — ואיצטריך למיבעי. כיון דלא פסקה מיניה, איכא למימר לא אתי לאיחלופי במכירה גמורה. והכי קאמרי ליה רבנן לרבי יהודה. **כמאן דזבנה לשחיטה דמי** — וליכא למיחש לאיחלופי, דמאן דחזי ידע דלא מזבין ליה אלא לשחיטה, ולא אתי לזבוני בהמה שלא לשחיטה. **משהא לה** — לצורך וולדות. ומאן דחזי לה בבית הגוי לסוף שנה או שתים, סבר: מותר למכור בהמה לגוי שלא לשחיטה. **תא שמע** — ממתניתין. **ולא קתני אף על פי שאינו רשאי** — אלמא, מותר למכור בהמה לעובריה, דהא קבלה — מכירה לעוברין היא, שאין חולק הגוי אלא בוולדות. דקא סלקא דעתך דלא פליג גוי בשבח פטימת בהמה. **על פיך** — בהגרמת פיך. **תנא במכירה** — אינו רשאי, והוא הדין לכולהו. **ומאי שנא מכירה דנקט** — בה אינו רשאי, ולא נקטיה בחדא מהנך? **דעיקר מכירה היא** — עיקר איסורא הויא מכירת בהמה.

מאי

מַאי לָאו אַעוּבָּר? - לָא, אַבְּהֵמָה. - וְהָא "דָּמָיו" קָתָנֵי? - תְּנִי: "דָּמֶיהָ". - וְהָא "נוֹתֵן כָּל דָּמָיו לַכֹּהֵן" קָתָנֵי, וְאִי בְּהֵמָה - כֹּהֵן מַאי עֲבִידְתֵּיהּ? - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן דְּיָהֵיב לֵיהּ בְּהֵמָה מַעֲבַרְתָּא לְפִטּוּמָהּ, דְּמִיגּוֹ דְּקָנְסִינַן לֵיהּ אַבְּהֵמָה, קָנְסִינַן לֵיהּ אַעוּבָּר. אָמַר רַב אַשִׁי, תָּא שְׁמַע: רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בִּשְׁבוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְרַפְּאוֹת. הָא יְכוֹלָה לְהִתְרַפְּאוֹת - אֲסַר, וְהָא עוּבָּר נַמִּי כֵּיכוֹל לְהִתְרַפְּאוֹת דָּמֵי! שְׁמַע מִינָּהּ. וְאֵיפָא דְּמַתְנֵי לָהּ אַמַּתְנִיתִין: וְהַמּוֹכֵר לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי. לֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתָנַן: רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בִּשְׁבוּרָה! - אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יְהוּדָה, שְׁבוּרָה - לָאו הַיְינוּ אוֹרְחֵיהּ, עוּבָּר - הַיְינוּ אוֹרְחֵיהּ. תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמְקַבֵּל בְּהֵמָה מִן הַגּוֹי וְיָלְדָה - מַעֲלִין אוֹתוֹ בְּשָׁוְיוֹ, וְנוֹתֵן חֲצִי דָּמָיו לַכֹּהֵן. וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי - קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַד עֲשָׂרָה בְּדָמָיו, וְנוֹתֵן כָּל דָּמָיו לַכֹּהֵן. מַאי לָאו אַעוּבָּר? - לָא, אַבְּהֵמָה. - וְהָא "דָּמָיו" קָתָנֵי! - תְּנִי: "דָּמֶיהָ". - וְהָא "נוֹתֵן כָּל דָּמָיו לַכֹּהֵן" קָתָנֵי, וְאִי בְּהֵמָה - כֹּהֵן מַאי עֲבִידְתֵּיהּ? - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן דְּיָהֵיב לֵיהּ בְּהֵמָה מַעֲבַרְתָּא לְפִטּוּמָהּ, דְּמִיגּוֹ דְּקָנְסִינַן לֵיהּ אַבְּהֵמָה, קָנְסִינַן לֵיהּ אַעוּבָּר. אָמַר רַב אַשִׁי, תָּא שְׁמַע: רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בִּשְׁבוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְרַפְּאוֹת; הָא יְכוֹלָה לְהִתְרַפְּאוֹת - אֲסוּר, וְהַאי נַמִּי כֵּיכוֹל לְהִתְרַפְּאוֹת דָּמֵי. שְׁמַע מִינָּהּ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: מָכַר בְּהֵמָה לְעוּבְּרֶיהָ, מַאי? תִּיבָּעֵי לְרַבִּי יְהוּדָה, תִּיבָּעֵי לְרַבָּנָן. תִּיבָּעֵי לְרַבִּי יְהוּדָה: עַד כָּאן לָא קָא שָׁרֵי רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא בִּשְׁבוּרָה, דְּלָא אָתְיָא לְאִיחְלוּפֵי, אֲבָל שְׁלֵמָה דְּאָתְיָא לְאִיחְלוּפֵי - אֲסַר. אוֹ דִּלְמָא, וּמַה שְׁבוּרָה דְּפָסְקָה מִינֵּיהּ, וְכָל שֶׁכֵּן שְׁלֵמָה דְּלָא פָּסְקָה מִינֵּיהּ. תִּיבָּעֵי לְרַבָּנָן: עַד כָּאן לָא קָאָסְרִי רַבָּנָן אֶלָּא בִּשְׁבוּרָה, דְּפָסְקָה מִינֵּיהּ, אֲבָל שְׁלֵמָה דְּלָא פָּסְקָה מִינֵּיהּ - שָׁרוּ. אוֹ דִּלְמָא, וּמַה שְׁבוּרָה דְּלָא אָתְיָא לְאִיחְלוּפֵי - אֲסָרִי, וְכָל שֶׁכֵּן שְׁלֵמָה דְּאָתְיָא לְאִיחְלוּפֵי. וְטַעֲמָא דְּרַבָּנָן מִשּׁוּם הָכִי הוּא? וְהָתַנְיָא, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא מַרְבִּיעִין עָלֶיהָ וְיוֹלֶדֶת. אַלְמָא מִשּׁוּם עוּבְּרֶיהָ הוּא! - הָכִי קָאָמְרִי לֵיהּ: טַעֲמָא דִּידָךְ - מִשּׁוּם דְּאָתְיָא לְאִיחְלוּפֵי בִּבְהֵמָה. אֶלָּא אַתְּ, מַאי טַעֲמָא שָׁרֵית - מִשּׁוּם דְּאֵין יְכוֹלָה לְהִתְרַפְּאוֹת, בְּמַאן דְּזָבְנָהּ לִשְׁחִיטָה דָּמֵי; וַהֲלֹא מַרְבִּיעִין עָלֶיהָ וְיוֹלֶדֶת, וְכֵיוָן דְּמַרְבִּיעִין עָלֶיהָ וְיוֹלֶדֶת, מַשְׁהֶא לָהּ! וַאֲמַר לְהוּ: לְכִשֶּׁתֵּלֵד, דִּלְמָא מְקַבֶּלֶת זָכָר. תָּא שְׁמַע: וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה, וְלָא קָתָנֵי "אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי"! - וְלִיטַעֲמִיךְ, הַמִּשְׁתַּתֵּף לוֹ, דְּלָא קָתָנֵי, הָכִי נַמִּי דְּרַשַּׁאי? וְהָא אָמַר אַבּוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: אָסוּר לְאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה שׁוּתָּפוּת עִם הַגּוֹי, שֶׁמָּא יִתְחַיֵּיב לוֹ שְׁבוּעָה, וְנִשְׁבָּע לוֹ בְּשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "לֹא יִשָּׁמַע עַל פִּיךָ"! אֶלָּא, תְּנָא מְכִירָה - וְהוּא הַדִּין לְשׁוּתָּפוּת, הָכִי נַמִּי: תְּנָא מְכִירָה - וְהוּא הַדִּין לְקַבָּלָנוּת. - וּמַאי שְׁנָא מְכִירָה דְּנָקְטַ? - דְּעִיקָּר - מְכִירָה הִיא. תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמְקַבֵּל בְּהֵמָה מִן הַגּוֹי וְיָלְדָה - מַעֲלִין אוֹתוֹ בְּשָׁוְיוֹ, וְנוֹתֵן חֲצִי דָּמָיו לַכֹּהֵן. וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי - קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַד עֲשָׂרָה בְּדָמָיו, וְנוֹתֵן כָּל דָּמָיו לַכֹּהֵן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שֶׁיֵּד הַגּוֹי בָּאֶמְצַע - פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה.

רש"י

מאי לאו אבהמה — קאי האי דקתני: קונסין אותו, דקנסינן ליה לפדות הבהמה? אלמא, מכר את הבהמה לעובריה, דקבלה אינה אלא לעוברין — קנסינן ליה, בין לרבי יהודה בין לרבנן. דרבנן לא פליגי עליה דרבי יהודה אלא לענין בכורה. **לא אעובר** — קנסינן ליה, שכבר היה במעיה ומכרו לגמרי. אבל עוברין שעתידה להתעבר לא איכפת לן. **דיקא נמי** — דאעובר קאי, מדקתני: נותן כל דמיו לכהן, ואי אבהמה — כהן מאי עבידתיה? **מסייע ליה** — האי דקתני: קונסין. **או לאו דוקא** — דלא קנסינן ליה כולי האי. אי נמי, טפי מהכי קנסינן ליה אם אין הגוי מתרצה בכך. **תא שמע** — מדגבי עבד תני מאה והכא עשרה — שמע מינה דוקא קאמר, דאי לאו דוקא — ליתני תרוייהו מאה, או תרוייהו עשרה. לעולם בהמה לאו דוקא, דלא קנסינן ליה כולי האי. אבל גבי עבד, משום דכל יומא ויומא כר'. **דוקא** — מאה, או לא דוקא. בלישנא בתרא גרסינן בעבד "עד עשרה בדמיו", אלמא מאה דבהמה לאו דוקא, דהא עבד דמפקע ליה ממצותיו ולא קנסינן אלא עשרה. **שאני עבד** — להכי לא קנסינן ליה טפי, משום דכי פריק ליה — לא הדר ליה למריה, דקיימא לן במסכת גיטין (מג,ב): המוכר עבדו לגוי יצא לחירות. וקפריך: **בהמה מאי טעמא** — קנסינן ליה טפי — משום דהדרא ליה. הכי גרסינן: **אי הכי אם כן ליקנסיה טפי חד** — כדי שיעור דמיה ליקנסיה יותר מעשרה. דהא במאי דהדרא ליה אינו נשבר אלא כדי דמיה, וקנסא לא הוי אלא עשרה, הלכך ליתני אחד עשר בדמיה ותו לא! **כל בכור** — בישראל. רבנן סברי: אי הוה כתיב "בכור בישראל", הוה משמע — אפילו מקצת בכור דישראל הוי חייב בבכורה. **למלויי אתא** — עד דליהוי כוליה דישראל. **לגרועי** — ד"כל" משמע כל דהו, כמו: "לשפחתך אין כל בבית" (מלכים ב ד). אפילו אזנו — אפילו אין שותפות לגוי אלא באוזן הבכור — אינו קדוש. **ולימא ליה** — כהן לגוי. **שקיל אונך וזיל** — דאי נמי הוי בכור בעל מום — ניתן לכהן. **נבילה** — כגון שיש חלק לגוי בוושט או בגרגרת שלו. הואיל וחיותא בידיה דגוי — חשיב כמאן דהוי כוליה דגוי. **טריפה** — כגון מן הארכובה ולמעלה. **במאי קמיפלגי** — רב חסדא ורבא. **רבא סבר טריפה אינה חיה** — הלכך, כמאן דהוי כולה דגוי דמי. **ורב חסדא סבר טריפה חיה** — הלכך לא חשיב אלא דבר שעושה אותה נבילה. **לא פליגי** — רב חסדא ורבא עליה דרב הונא. אבל רב חסדא ורבא פליגי. [**הא בו**] — אם יש חלק לגוי בבכור עצמו, אפילו באזנו — אינו קדוש. **באמו** — או נבלות או טריפות. **כל מקנך תזכר** — אם כל המקנה שלך — תזכר. אם יהא שלך — זכר תקדישנו, כדמתרגמינן: דיכרין תקדיש. **מתקיף לה** — אכולהו. **שגר בהמה שגר בבהמה** — שגר במעי בהמה, שעדיין לא הגיע זמנו לצאת. לישנא אחרינא: שֶׁגֶר בהמה — מה שבהמה משגרת ומשכלת. אלמא, אף על גב דלאו בני חיותא נינהו — קדשי. הכא נמי, אי נמי הוה ליה לגוי ביה דבר שעושה אותו נבילה — ליקדוש חלק הישראל, אף על גב דלאו בר חיותא הוא! [מכאן שייך לעמוד ב] **אפילו מום** קל — ואפילו אין לגוי שותפות אלא באזנה, שאם היה נוטל חלקו אינה לא נבלה ולא טרפה, אלא מום קל בעלמא — פטורה מן הבכורה.

מַאי לָאו, אַבְּהֵמָה? - לָא, אַעוּבָּר. דַּיְקָא נַמִי, דְּקָתָנֵי: קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַד עֲשָׂרָה בְּדָמָיו, שְׁמַע מִינָּהּ. מַסְיְיעָא לֵיהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הַמּוֹכֵר בְּהֵמָה גַּסָּה לְגוֹי - קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַד עֲשָׂרָה בְּדָמֶיהָ. דַּוְקָא אוֹ לָאו דַּוְקָא? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְגוֹי - קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַד מֵאָה בְּדָמָיו! - שָׁאנֵי עֶבֶד, דְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא מַפְקַע לֵיהּ מִמִּצְוֹת. וְאֵיפָא דְּאָמְרִי: אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הַמּוֹכֵר בְּהֵמָה גַּסָּה לְגוֹי - קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַד מֵאָה בְּדָמֶיהָ. תְּנַן: וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי - קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַד עֲשָׂרָה בְּדָמֶיהָ! - מִכְּירָה פְּסָקָה מִינֵּיהּ, קַבָּלָנוּת - לָא פְּסָקָה מִינֵּיהּ. דַּוְקָא אוֹ לָאו דַּוְקָא? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְגוֹי - קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַד עֲשָׂרָה בְּדָמָיו. - שָׁאנֵי עֶבֶד, דְּלָא הָדַר לֵיהּ. - בְּהֵמָה מַאי טַעְמָא - מִשּׁוּם דְּקָא הָדְרָא לֵיהּ; נִיקְנְסֵיהּ טְפֵי חַד! אֶלָּא, עֶבֶד - מִילְּתָא דְּלָא שְׁכִיחָא הִיא, וְכָל מִילְּתָא דְּלָא שְׁכִיחָא לָא גָּזְרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן. "וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שֶׁיַּד הַגּוֹי" כו'. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וּשְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ: "כָּל בְּכוֹר". רַבָּנַן סָבְרִי: "בְּכוֹר" - מִקְצָת בְּכוֹר מַשְׁמַע, כְּתַב רַחֲמָנָא "כָּל" - עַד דְּאִיכָּא כּוּלֵיהּ. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: "בְּכוֹר" - כּוּלֵיהּ בְּכוֹר מַשְׁמַע, כְּתַב רַחֲמָנָא "כָּל" - דַּאֲפִילּוּ כָּל דְּהוּא. אִיבָּעֵית אֵימָא: דְּכוּלֵי עָלְמָא "בְּכוֹר" - רוּבָּא מַשְׁמַע, מָר סָבַר: "כָּל" מַשְׁמַע לְמִלּוּיֵי אָתָא, וּמָר סָבַר: לְגָרוּעֵי אָתָא. וְכַמָּה תְּהֵא שׁוּתָּפוּת שֶׁל גּוֹי, וּתְהֵא פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה? אָמַר רַב הוּנָא: אֲפִילּוּ אָזְנוֹ. מַתְקִיף לָהּ רַב נַחְמָן: וְלִימָא לֵיהּ "שְׁקִיל אָזְנָךְ וְזִיל"! אִיתְּמַר, רַב חִסְדָּא אָמַר: דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ נְבֵלָה, וְרָבָא אָמַר: דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ טְרֵפָה. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? בִּטְרֵיפָה חַיָּה, לְמַאן דְּאָמַר דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ טְרֵיפָה - קָסָבַר: טְרֵיפָה אֵינָהּ חַיָּה, וּלְמַאן דְּאָמַר דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ נְבֵלָה - אֲבָל טְרֵיפָה חַיָּה. אֲמַרוּהָ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב פַּפָּא: הָא דְּרַב הוּנָא וְרַב חִסְדָּא וְרָבָא לָא פְּלִיגִי, הָא - בּוֹ, הָא - בְּאִמּוֹ. אָמַר לְהוּ רַב פַּפָּא: מַאי שְׁנָא בּוֹ - דְּבָעֵינַן "כָּל בְּכוֹר" וְלֵיכָּא, אִמּוֹ נַמִי - בָּעֵינַן "כָּל מִקְנְךָ תִּזָּכֵר" וְלֵיכָּא! אֶלָּא, לָא שְׁנָא. מַתְקִיף לָהּ מָר בַּר רַב אַשִׁי: מַאי שְׁנָא מִנְּפָלִים, דְּאַף עַל גַּב דְּלָאו בְּנֵי חִיּוּתָא נִינְהוּ - קָדְשִׁי, דְּאָמַר מָר: "פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה" - שֶׁגָּר בַּבְּהֵמָה! - הָתָם, כֵּיוָן דְּלָא עָרִיבוּ בְּהוּ חוּלִּין - קָרֵינָא בְּהוּ בַּבְּהֵמָה "כָּל בְּכוֹר", הָכָא - כֵּיוָן דַּעֲרִיבוּ בְּהוּ חוּלִּין, לָא קָרֵינָא בְּהוּ "כָּל בְּכוֹר". רַבִּי אֲלַעְזָר לָא עַל לִבֵּי מִדְרְשָׁא, אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי אַסִּי, אָמַר לֵיהּ: מַאי אָמוֹר רַבָּנַן בֵּי מִדְרְשָׁא? אָמַר לֵיהּ:

הכי

תוספות

ורבי יהודה סבר כוליה בכור משמע — תימה: פרק "בכוי הדם" (חולין פח,א) אמר איפכא, רבי יהודה אומר: "דמו" — מקצת דמו, ורבנן סברי: כל דמו! ופירש רבינו תם: ההיא — משום ד"דם" כולו דם משמע, כתב רחמנא "דמו" — מקצת דמו, כדאמר הכא: כתב "כל" — דאפילו כל דהו. וקשה: דהתם דריש רבי יהודה "דמו" לחלק! ועוד, לפי מה שפסק רבינו תם כרבי יהודה כדפרישית פרק קמא דגיטין (ז,ב), קשה הלכתא אהלכתא, דאין הלכה כרבי יהודה דהכא, כדאמר בסמוך: לית דחש להא דרבי יהודה דאמר שותפות גוי חייבת! על כן יתכן לפרש דאין לדמות אלא מה שהתלמוד מדמה. כהיא ד"בתולה" — אפילו מקצת בתולים דפרק "הבא על יבמתו" (יבמות נט,א), ובפרק "אלמנה ניזונת" (כתובות צז,ב) מדמה להו לפלוגתא דמקצת כסף ככל כסף, דהנהו דמו אהדדי — זהו ענין אחר, כשנתמעטו בתולים ונשתיירו מקצתם כאילו נשתיירו כולן, וכן כסף כתובה נשאר מקצת יש לה מזונות כאילו נשאר כולו. ויש הרבה דרשות שאין להשוותן. "שה" — אפילו מקצת שה, דפליגי רבי אלעזר ורבנן פרק "אותו ואת בנו" (חולין עט,ב) ופרק "הזרוע" (שם קלב,א), ופלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן [סנהדרין עח,א] א"כל נפש". ואפילו נשוה ההיא ד"דמו" לההך דהכא, לא תקשה הא דפסיק הכא דלא כרבי יהודה, והתם קאמר: לית דחש להא דרבי שמעון דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף. דאדרבה, סייעתא דהלכתא כרבנן, ד"בכור" — מקצת בכור משמע, אי לאו "כל". והתם נמי, "בתולה" — מקצת בתולים במשמע. עוד יש לומר: דלא תקשה דרבי יהודה אדרבי יהודה, משום דסתמא דקרא איירי בסתם בהמה שהן שלהן, ואין לגוי שותפות בהן. הלכך, אי לאו "כל" מוקמי ליה לקרא בכוליה בכור. אי נמי, משום דכתיב (במדבר ג): "כל בכור בישראל", ו"בישראל" משמע כוליה, כדאמר פרק "מצות חליצה" (יבמות קב,א): ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל. אבל בעלמא משמע שפיר מקצת.

רב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה רבא אמר דבר שעושה אותה טריפה — פרק קמא דתמורה (יא,ב) גריס איפכא, גבי אומר "רגלה של זו עולה". ומהגרסות הפוכות היא זו. וההיא דהתם עיקר, דאמר רב חסדא: מודה רבי יהודה בדבר שעושה אותה טריפה, רבא אמר: בדבר שעושה אותה נבילה, רב ששת אמר: בדבר שמתה בו כו', מר מוסיף אדחבריה. ובענין זה יתכן דאמר הכא רב הונא אזנו, רב חסדא מוסיף טריפה, רבא מוסיף נבילה. וכהאי גוונא פרק "המפלת" (נדה כג,ב) גבי גוף אטום: עד לארכובה, וחד מוסיף עד טבורו. והא דאמר רבא התם: ושטו נקוב — אמו טמאה לידה, אפילו גרס "רבא" בשמעתא, לפי שהוא בתר רב חסדא — לא קשה דרבא אדרבא התם, דאף על גב דושטו נקוב טריפה (וחיה) לא מדמו לחסרון עד לארכובה.

הא דרב הונא ורב חסדא ורבא לא פליגי — הא פשיטא דרב חסדא ורבא פליגי. אלא הכי קאמר: הא דרב הונא לא פליגא אדרב חסדא ורבא.

מאי שנא מנפלים — אף על גב דהתם כתב קרא, הוה לן למילף מהתם. או נפלים נילף משותפות דכתיב "כל בכור", ונשוה כל הדרשות בענין אחד.

אלא

אלא לאו משום דהוה ליה שרוע — ושינוי לא הוי מומא. ואם תאמר: אם כן, קשה טפי לרבי יוחנן דאמר לעיל: כיון דאישתני הוי מומא. דהכא דייקינן: שתיהן גדולות או הוי שינוי, ולא חשיב מומא! ויש לומר: ההיא דלעיל שינוי חמור טפי משתיהן גדולות או שתיהן קטנות.

דקא מפקע להו מקדושתייהו — מה שאין נזהרין עכשיו ואף על פי שנענש רב מרי, פירש רבינו תם: רב מרי נענש לפי שהיה מקנה אזנו של עובר, ואיבא הפקעה בגוף העובר. אבל הקנאה באֵם — שריא. ואף על גב דאית ספרים דגרסי "לאזנה" לשון נקבה, היינו משום דקאי אחיותא, והכי נמי אסר לה בגיזה ועבודה. ואם תאמר: לקמן פרק תשיעי (נג,א) דפריך גבי מעשר בהמה, ואינו נוהג בזמן הזה דלא ליתי לידי תקלה: אי הכי בכור נמי לא לנהוג בזמן הזה משום תקלה! ומשני: אפשר כדרב יהודה. אמאי לא משכחת תקנה באמהות כדפרישית? יש לומר: התם כיון דאיבא חשש תקלה, ויש להם לתקן בלא הפקעה מכתן, שיעשה כרב יהודה — לא רצו לתקן שיעשה לעולם כך על ידי הפקעה, ומידהו אי עבד — עבד. אי נמי: בימי רב מרי היו בקיאין להטיל מום בבכור קודם שיצא לעולם — אסור לעשות על ידי הפקעה. אבל אנו דלא בקיאין בכך — מוטב להקנות לגוי קודם שיבא לידי תקלה, כדמשמע פרק בתרא (בכורות נג,א) דאי לאו משום דאפשר כרב יהודה היה לנו לתקן להקנות לגוים, ואנן דלא בקיאינן הוי כלא אפשר. ואפילו בהא דרב יהודה משמע בפרק "(אין) [כיצד] מעריכין" [תמורה כד,ב] דאסור מן הדין, גזירה דלמא מפיק את ראשו קודם שיטיל בו מום, אי לאו משום דרב יהודה עדיפא להטיל בו מום קודם שיצא לעולם, כי היה צריך להשהותו עד שיפול מום מעצמו. ונראה דבהקנאת אזן לחוד שרי, דקיימא לן כרב הונא, מדקאי רבי יוחנן כוותיה ואמר: אפילו מום קל. ורב מרי נמי דמקנה אזנייהו לא נענש אלא משום הפקעה. ולקמן פרק בתרא (בכורות נג,א) פריך: לקנינהו להו לאודנייהו לגוי. ולכל היותר מותר על ידי הקנאה בדבר שעושה אותה טריפה או נבילה. ולאידך לישנא מפרש שנענש רב מרי משום דידע לאקנויי, וכולי עלמא לא ידעי, וסברי: רב מרי מילתא בעלמא הוא דעבד ואתי לידי תקלה — יש לפרש נמי: רב מרי שהיה בקי בדרב יהודה, לית ליה למיעבד בקנין דאתי למיטעי. אבל לדידן לא אפשר בענין אחר. עוד פירש רבינו תם: רב מרי שהיה מקנה אזן עובר לגוי — הוי דבר שלא בא לעולם, אלא היה מקנה בהמה לאזני עובר, כמו דקל לפירותיו. וטעה אינש ואמר: אזני עובר היה מקנה, כמו פירות דקל, ואתי לידי תקלה. אבל כי מקנה אזני הבהמות — שרי, דלא אתי למיטעי. ולפירוש הקונטרס לא יתכן לפרש כן, שפירש: רב מרי היה יודע להקנות קנין גמור ליטול מעות מן הגוי, דגוי לא קני אלא בכסף, כדאמר לקמן פרק שני (יג,א), וסברי: מילתא בעלמא הוא דעבד, ואינו נוטל דמים. ומיהו, לפי דבריו לא היה לו להזכיר ראיה [מלקמן], דאדרבה, לרבי יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות, דריש לה לקמן (יג,ב): "מיד עמיתך" — בכסף, הא לגוי — במשיכה, וכרבי יוחנן [קיימא לן]. **כהנים** ולוים פטרו עצמן מקל וחומר — ואם תאמר: בלא קל וחומר, תיפוק ליה מתוך קונטרוקוס השר דמשני (בכורות ה,ב): אותם שלש מאות בכורים היו, ואין בכור מפקיע בכור משום דדיו שיפקיע של עצמו. שמע מינה דשל עצמו מיהא מפקיע! יש לומר: אי לאו קל וחומר, מצינו לשנויי: אותן שלש מאות בכורות היו, והוצרכו פדיון. וכי תימא: אם כן למנינהו בהדי שלשה ושבעים ומאתים העודפים! מצי למימר: לא הוחזק הכתוב למנות אלא דישראל לחודייהו.

הָכִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ מוּם קַל. וְהָתַנַּן: רָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִן עֵז, וְעֵז שֶׁיָּלְדָה מִן רָחֵל - פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה, וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין - חַייָב, מוּם קָבוּעַ הָוֵי לִשְׁחוֹט עָלָיו. - בְּשִׁלְמָא מוּם קַל - קָא מַשְׁמַע לָן כִּדְרַב הוּנָא, וּלְאַפּוּקֵי מִדְּרַב חִסְדָּא וְרָבָא. אֶלָּא מוּם קָבוּעַ, מַאי קָא מַשְׁמַע לָן - דְּכֵיוָן דְּאִישְׁתַּנֵּי הֲוָה לֵיהּ מוּמָא? תָּנֵינָא: וּפִיו הוֹמֶה כְּשֶׁל חֲזִיר - הֲרֵי זֶה מוּם! וְכִי תֵּימָא הָתָם נִשְׁתַּנָּה בְּדָבָר שֶׁאֵין בְּמִינוֹ קָדוֹשׁ בִּבְכוֹרָה, הָכָא נִשְׁתַּנָּה בְּדָבָר שֶׁבְּמִינוֹ קָדוֹשׁ בִּבְכוֹרָה - הָא נַמִּי תָּנֵינָא: עֵינוֹ אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה; וְתָנָא: גְּדוֹלָה - גְּדוֹלָה כְּשֶׁל עֵגֶל, וּקְטַנָּה - קְטַנָּה כְּשֶׁל אַוָּז. בְּשִׁלְמָא קְטַנָּה כְּשֶׁל אַוָּז - אֵין בְּמִינוֹ קָדוֹשׁ בִּבְכוֹרָה, אֶלָּא גְּדוֹלָה כְּשֶׁל עֵגֶל - יֵשׁ בְּמִינוֹ קָדוֹשׁ בִּבְכוֹרָה! אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: כֵּיוָן דְּאִישְׁתַּנֵּי, הֲוָה לֵיהּ מוּמָא! - לָא, מִשּׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ שָׁרוּעַ. הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא, דְּתָנַן: מוּמִין אֵלּוּ, בֵּין קְבוּעִין בֵּין עוֹבְרִין - פּוֹסְלִין. יָתֵר עֲלֵיהֶן אָדָם, עֵינָיו שְׁתֵּיהֶן גְּדוֹלוֹת, שְׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת. נַבֵּי אָדָם הוּא דִּכְתִיב: "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן", דְּבָעֵינַן אִישׁ שֶׁוֶה בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, אֲבָל בְּהֵמָה - שְׁתֵּיהֶן גְּדוֹלוֹת שְׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת נַמִּי לָא הָוֵי מוּמָא. אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה מַאי טַעְמָא? אִי מִשּׁוּם שִׁינּוּי - אֲפִילּוּ שְׁתֵּיהֶן גְּדוֹלוֹת שְׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת נַמִּי! אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ שָׁרוּעַ. - לָא, לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ מִשּׁוּם שִׁינּוּי, שִׁינּוּי הָוֵי מוּמָא. וּדְקָא קַשְׁיָא לָךְ: אֲפִילּוּ שְׁתֵּיהֶן גְּדוֹלוֹת שְׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת! הָתָם, אִי מֵחֲמַת בְּרִיּוּתָא יְתֵירָא - תַּרְוַוִיהוּ בָּעֵי לְמִיבְרָא, אִי מֵחֲמַת כְּחִישׁוּתָא יְתֵירָא - תַּרְוַוִיהוּ בָּעֵי מִיכְחַשׁ. הַהִיא גִּיּוֹרְתָא דַּהֲווּ מָסְרִין לָהּ אַחֵי חֵיוָתָא לְפַטּוּמָה. אַתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לָהּ: לֵית דְּחָשׁ לָהּ לְהָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר: שׁוּתָּפוּת גּוֹי חַייֶבֶת בִּבְכוֹרָה. רַב מָרִי בַּר רָחֵל הָוְיָא לֵיהּ הַהִיא חֵיוָתָא, הֲוָה מַקְנֶה לְאוּדְנַייְהוּ לְגוֹי, וְאָסַר לְהוּ בִּגִּיזָּה וַעֲבוֹדָה, וְיָהֵיב לְהוּ לְכֹהֲנִים, וּכְלַאי חֵיוָתָא דְּרַב מָרִי בַּר רָחֵל. וְכִי מֵאַחַר דְּאָסַר לְהוּ בִּגִּיזָּה וַעֲבוֹדָה, וְיָהֵיב לְהוּ לְכֹהֲנִים, אַמַּאי מַקְנֶה לְהוּ לְאוּדְנַייְהוּ לְגוֹי? - דִּלְמָא אָתֵי בְּהוּ לִידֵי תַּקָּלָה. - אִי הָכִי, מַאי טַעְמָא פְּלוּ חֵיוָתָא דְּרַב מָרֵי? - מִשּׁוּם דְּמַפְקַע לְהוּ מִקְּדוּשָׁתַייְהוּ. - וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה: מוּתָּר לְאָדָם לְהַטִּיל מוּם בִּבְכוֹר קוֹדֶם שֶׁיֵּצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם! - הָתָם, מִקְּדוּשַׁת מִזְבֵּחַ קָא מַפְקַע לֵיהּ, מִקְּדוּשַׁת כֹּהֵן לָא מַפְקַע לֵיהּ; הָכָא - אֲפִילּוּ מִקְּדוּשַׁת כֹּהֵן קָא מַפְקַע לֵיהּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: רַב מָרִי בַּר רָחֵל יָדַע לְאַקְנוּיֵי קִנְיָן גָּמוּר, וְחָזֵי לֵיהּ אִינִישׁ אַחֲרִינָא וְאָזִיל וְעָבֵיד, וְסָבַר: רַב מָרִי מִילְתָא הוּא דַּעֲבַד, וְאָתֵי בָּהּ לִידֵי תַּקָּלָה. **משנה** כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם - פְּטוּרִין, מִקֹּל וָחוֹמֶר: אִם פָּטְרוּ אֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר - דִּין הוּא שֶׁיִּפְטְרוּ אֶת שֶׁל עַצְמָן. **גמרא**

הכי אמר רבי יוחנן — בי מדרשא: דהאי "חייב" דקתני — חייב ליתנו לכהן קאמר, אבל למזבח לא קרב. דהאי דאישתני הוי מום קבוע לשחוט עליו בחוץ, בבכור בעל מום ששוחטו כהן ואוכלו. **כדרב הונא** — דאמר: אפילו אזנו. **תנינא** — לקמן בפרק "על אלו מומין שוחטין את הבכור" (מ,א). **הכא נשתנה כו'** — ולהכי איצטריך לרבי יוחנן לאשמועינן דמום הוא. **או אחת גדולה** — כשל עגל, או אחת קטנה כשל אווז. **יש במינו קדוש בבכורה** — ואפילו הכי הוי מומא, ואמאי איצטריך לרבי יוחנן למימר? **לא משום דהוה ליה שרוע** — דשרוע האמור בתורה זו היא שאברו אחד גדול מחבירו. אבל שינוי אחר, כגון שבצמרו דומה לעז — לא שמעינן דמום הוא, הלכך איצטריך לרבי יוחנן לאשמועינן. **מומין אלו** — שפירשו חכמים בבכור. **בין עוברין בין קבועין פוסלין** — באדם, בכהן, כל זמן שמום בו לא יעבוד. **שוה בזרעו** — שדומה לבני אדם. **לעולם אימא לך כו'** — ומהכא לא תסתבר משום שרוע. **תרוייהו בעו** — והא — ודאי משונה הוא. ואי קשיא: אמאי איצטריך לרבי יוחנן למימר? הא אוקימנא דשינוי הוי מומא! תריץ: כיון דאיבא למימר נמי דלאו משום שינוי הוא אלא משום שרוע, איצטריך לרבי יוחנן למימר. **אחי** — גוים הוו. **אתאי לקמיה דרבא** — למיבעי אי מיחייבא בבכורה. **מקנה לאודנייהו לגוי** — לאפקועינהו מבכורה. **ואסר להו** — לבכורות בגיזה ועבודה בבכורים גמורים, ויהיב להו לכהנים. **וכלאי חיותא** — מתה מקנהו. **לידי תקלה** — שלא יגוז ויעבוד בהן. **אי הכי** — דלטובה נתכוון, אמאי כלאי חיותיה? **קודם שיצא** — ועדיין לא נתקדש. דבכור ברחם תליא קדושתיה, דכתיב: "כל הבכור אשר יולד" [דברים טו], ולא הוי כמטיל מום בקדשים. **מקדושת כהן לא מפקע ליה** — דהוי בכבור בעל מום הניתן לכהן, וחייב כהן לנהוג בו קדושה, שלא יגוז ויעבוד בו, ובשהוא שוחטו — אינו שוחטו באיטליז, ואינו נמכר באיטליז, ואינו נשקל בליטרא, כדלקמן (לא,א). **הכא** — מכי מקני לה לגוי, דלא חיילא עליה שם קדושה. ואף על גב שהוא נוהג בו קדושה, הוי כנוהג קדושה בחולין גמורין. **קנין גמור** — ליטול מעות מן הגוי. דגוי לא קני אלא בכסף, כדאמרינן לקמן בפרק שני (יג,א). **מילתא הוא דעבד** — מילתא בעלמא, בדיבור, ואינו נוטל דמיו. **משנה כהנים ולוים פטורין** — קא סלקא דעתך אפטר חמור קאי. **אם פטרו** — לוים בכורי ישראל במדבר. **דין הוא כו'** — ומשמע דגוף הלוים פטרי חמורי ישראל. **גמרא**

ועוד אם איתא — דדרשינן קל וחומר גבי בהמה — מבכור בהמה טהורה נפטרו לויים, דהא בהמה טהורה דידהו הפקיעה בהמת ישראל. **אלמה תנן כו'** — בפרק שני (יג,א).

אלא אמר רבא — גבי בהמה לא דרוש רבנן קל וחומר. מדאיצטריך לאקושי בכור בהמה טמאה לבכור אדם, דכל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה כדלקמן — שמע מינה גבי בהמה לא אתייהב למדרש האי קל וחומר. והכי קאמר מתניתין: כהנים ולוים פטורין הן עצמן מפדיון הבן מקל וחומר. **אם הפקיעה** — קדושת פשוטי הלוים את קדושת בכורי ישראל במדבר — דין הוא שתפקע קדושת בכורה שבהן, כדאמר לקמן [ה,א]: בכורי הלוים לא הפקיעו אלא עצמן. **בהמה טמאה מנא לן** — דנפטרו כהנים מפטר חמור. **כל שאינו בבכור אדם** — כגון לויים וכהנים, דנפטרו מקל וחומר. **לדידך דאמרת בהמתם** — דאבהמה נמי קא דריש קל וחומר. **בן לוי דהוה ליה שה** — במדבר, דאפקע פטרי חמורים שהיו (לו) במדבר. **בין לדידך ובין לרבא** — דדרשיתו קל וחומר גבי בכור אדם. דכיון דדרשת לגבי בהמה — כל שכן לגבי אדם, דאי לא דרשת ביה קל וחומר — אדם מנא לן? וכיון דדרשת, איבא למיפרך: לוי בכור בן חדש, דאשכחן גבי [לוי] פשוט בן (לוי) חדש דאפקע קדושת בכורות בני ישראל, דכולן מבן חדש ומעלה נמנו כדכתיב (במדבר ג): "מבן חדש ומעלה" — ניפקע בכור עצמו. ובכורי לויים בני חדש דין הוא שיפטרו עצמן, מקל וחומר מפשוטי בני חדש, דהפקיעו קדושת בכורי ישראל — קל וחומר בני חדש עצמן. **בכור פחות מבן חדש** — דלא אפקע פשוט דכוותיה קדושת בכור ישראל — לא יפקע קדושת עצמו. ולמה לא נפדו בכסף בכורי לויים שהיו במדבר פחותים מבן חדש? **לויה שילדה** — מישראל, לא תפקע קדושת בכור בנה. דהא לא נמנו במדבר אלא זכרים, אבל נקבות לא הפקיעו כלום. **בפטר רחם תלה רחמנא** — לבכור. וכיון דרחם דהך לויה הוא — אזלינן אחר האם לענין חמש סלעים: אי משכחינן דכולן לויים פטורין, אפילו פחותין מבן חדש שהיו במדבר, שלא הפקיעו — בן לויה נמי פטור. **ואהרן שלא היה באותו מנין** — לא הוא ולא בהמותיו, שלא הפקיעו את בכורי ישראל — לא יפקע פטרי חמורים דידיה! **הוקשו כו'** — השתא איפריקו בולהו תיובתא.

ולדורות

אִינְהוּ פְּטָרֵי? אָדָם - אָדָם פָּטַר, בְּהֵמָה - בְּהֵמָה פָּטְרָה, דִּכְתִיב: "קַח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֶמְתָּם"! אֲמַר אַבַּיֵי, הָכִי קָאָמַר: כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם פְּטוּרִין בְּהֶמְתָּם מִקַּל וָחוֹמֶר, אִם הִפְקִיעָה בְּהֶמְתָּם שֶׁל לְוִיִּם בְּהֵמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר - דִּין הוּא שֶׁתַּפְקִיעַ אֶת שֶׁל עַצְמָן. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְהָא פָּטְרוּ אִינְהוּ קָתָנֵי! וְעוֹד, אִם אִיתָא - אֲפִילּוּ מִבְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה נִפְטְרוּ! אֶלָּמָּה תְּנַן: לֹא נִפְטְרוּ מִבְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, אֶלָּא מִפִּדְיוֹן הַבֵּן וּפֶטֶר חֲמוֹר? אֶלָּא אֲמַר רָבָא, הָכִי קָתָנֵי: כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם פָּטְרוּ הֵן עַצְמָן מִקַּל וָחוֹמֶר, אִם הִפְקִיעָה קְדוּשָּׁתָן שֶׁל לְוִיִּם קְדוּשַּׁת שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, לֹא יַפְקִיעַ אֶת שֶׁל עַצְמָן? אַשְׁכַּחַן אָדָם, בְּהֵמָה טְמֵאָה מְנָלַן? אֲמַר קְרָא: "אַךְ פָּדֹה תִפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה", כָּל שֶׁיֵּשְׁנוֹ בִּבְכוֹר אָדָם - יֶשְׁנוֹ בִּבְכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה, וְכָל שֶׁאֵינוֹ בִּבְכוֹר אָדָם - אֵינוֹ בִּבְכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה. אֲמַר לֵיהּ רַב סָפְרָא לְאַבַּיֵי: לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ בְּהֶמְתָּם, בֵּן לֵוִי דַּהֲוָה לֵיהּ שֶׁה דְּאִפְקַע - לִיפְקַע, דְּלָא הֲוָה לֵיהּ שֶׁה דְּלִיפְקַע - לָא לִיפְקַע! בֵּין לְדִידָךְ בֵּין לְרָבָא, בֵּן חֹדֶשׁ דְּאִפְקַע - לִיפְקַע, פָּחוֹת מִבֶּן חֹדֶשׁ דְּלָא אִפְקַע - לָא לִיפְקַע! לֵוָיָה לָא תִּיפְקַע! אַלָּמָּה אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: לֵוָיָה שֶׁיָּלְדָה - בְּנָהּ פָּטוּר מֵחֲמֵשׁ סְלָעִים? הָא לָא קַשְׁיָא, כִּדְמָר בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף מְשַׁמֵּיהּ דְּרָבָא, דְּאָמַר: "פֶּטֶר רֶחֶם" - בְּפֶטֶר רֶחֶם תְּלָהּ רַחֲמָנָא. - וְאַהֲרֹן שֶׁלֹּא הָיָה בְּאוֹתוֹ מִנְיָן - לָא לִיפְקַע! דִּתְנָיָא: לָמָּה נָקוּד עַל "אַהֲרֹן" שֶׁבְּחוּמַּשׁ הַפְקוּדִים - שֶׁלֹּא הָיָה בְּאוֹתוֹ מִנְיָן! - אָמַר קְרָא: "הַלְוִיִּם" - הוּקְשׁוּ כָּל הַלְוִיִּם זֶה לָזֶה. כֹּהֲנִים מְנָלַן? כִּדְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת נִקְרְאוּ כֹּהֲנִים "לְוִיִּם", וְזֶה אֶחָד מֵהֶן - "וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק".

ולדורות

דין הוא שתפקיע את של עצמן — גרס. ואי גרס "שתפקע" לא גרס "את". **והא** פטרו אינהו קתני — מרישא דקתני "והכהנים והלוים פטורין" — לא קשה מידי. דאיכא לפרש: פטורין מלקדש פטרי חמוריהן קאמר, ולא פטורין הן עצמן. אבל "פטרו" משמע פטרו אינהו. **ועוד** אם איתא — דדרשינן קל וחומר גבי בהמה, מבכור בהמה טהורה ליפטרו לויים, דהא בהמה דידהו הפקיעה בהמת ישראל הטהורה. ואם תאמר, אם כן לקמן דנקט: שה אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמור של ישראל — אמאי לא נקט בהמה טהורה? דליכא למימר דבבהמה טהורה לא פטר שה אחד כמה בכורות דטהורות דישראל אלא דוקא בפטרי חמור, אבל בטהורה מנו אחד כנגד אחד. דקאמר מה שפטרו בהמת לויים של ישראל בין טמאה בין טהורה מ"בהמת תחת בהמתם" נפקא ליה לקמן, בהמה אחת תחת בהמות הרבה משמע, בין טמאה בין טהורה! יש לומר: רבי חנינא דלקמן נקט מה שיכול לנהוג עכשיו. ועוד יש לפרש: מתניתין דלקמן אתא [לפרש], מה טעם פודה וחוזר ופודה — משום דשה אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמור של ישראל במדבר. אבל מה שפטר שה אחד של בן לוי במדבר כמה בכורות דטהורה של ישראל — לא נהג אלא באותה שעה, דעכשיו אין להם פדיון אלא יש בהן קדושת הגוף. ואם תאמר: ואביי מאי קסבר? אמאי לא עבדי קל וחומר בטהורה? יש לומר: קסבר, לענין טהורה שיש בהן קדושת מזבח — לא שייך למימר: פוטרין את של עצמן מקל וחומר דפוטרין של ישראל. דכהנים ולוים קרובים לצד מזבח יותר משל ישראל.

אם הפקיעה קדושה של לוים כו' — ואם תאמר: מאי קל וחומר הוא זה? והלא פשוטי הלוים הפקיעו בכורות ישראל, אבל בכורי לוים לא הפקיעו כלום כדלקמן. והיכי עביד קל וחומר בבכור של לוים, שלא מצינו שהפקיעו שום דבר? יש לומר, הכי דייק קל וחומר: קדושת לויות — שהלוי הפקיע קדושת בכורות ישראל, אם כן לוי בכור — דין הוא שלויות שלו יפקיע עצמו. וכן פירש הקונטרס. ולהכי קאמר לקמן דאין בכור מפקיע בכור, לויות של לוי אין מפקיע שתי בכורות, של עצמו ובכורות של ישראל. ואם תאמר: מאי טעמא דרבא דלית ליה קל וחומר דאביי דבהמה? והלא קל וחומר גמור הוא! ופירש הקונטרס: היינו טעמא דלא דרשי קל וחומר גבי בהמה, דאיצטריך לאקושי בכור בהמה טמאה לבכור אדם לגמורי: כל שאינו בבכור אדם אינו בבכור בהמה טמאה כדלקמן, שמע מינה: גבי בהמה לא אתייהב למדרש קל וחומר. ואין הלשון משמע כפירושו. דמדקאמר: אשכחן אדם בהמה טמאה מנלן, משמע דאיצטריך הקישא לאגמורי אבהמה טמאה, ולא לגלויי אטהורה דלא עבדי קל וחומר. ועוד: דדילמא איצטריך הקישא לכדדרשינן לקמן בשמעתא, דבכור בהמה טמאה לא תחלוק בו בין לדורות בין באותה שעה, בשה. ולדורות נמי נפקא מינה, כההיא דרשא דגמרי מינה: פודה וחוזר ופודה, כמו שפטר במדבר שה אחד של בן לוי כמה פטרי חמור של ישראל! ועוד, איצטריך לרבי אליעזר דדריש בסוף פרקין (יב,ב): מה בכור אדם חייב באחריותו — אף בכור בהמה חייב באחריותו! ונראה לי, היינו טעמא דרבא: דדווקא באדם, שקדושת לויה גורמת הפקעת בכורה — שייך לעשות קל וחומר. אבל בבהמה, שאין קדושת השה של לוים גורמת הפקעת בכור בהמה, דאין בו קדושה — לא שייך למיעבד קל וחומר.

דין הוא שתפקיע את עצמו — פירש הקונטרס: לרבא, "פוטרין" דמתניתין איירי בפדיון הבן. וקשה: דבפטר חמור עסקינן! ופירש רבינו תם: הכי קאמר מתניתין: כהנים ולוים פטורין מפדיון פטר חמור, מה טעם — דהם עצמן פטורין מקל וחומר. לכן שמעינן בהמה טמאה מדאתקש לאדם. ולשון "הכי קאמר" קצת קשה לפירוש זה. **דלא** הוה ליה שה דאפקע לא לפקע — ואם תאמר: מכל מקום קל וחומר מיהא איתא, אם פטר שה של בן לוי פטרי חמורים של ישראל — כל שכן (מכל מקום) של שאר לוים שלא היה להם שה! ויש לומר: אין זה קל וחומר. לא אמר הכתוב לקחת בהמה של לוי אחר, אלא תחת בהמת ישראל. ומכל מקום בדידיה כשיש לו — עבדינן קל וחומר. **בן** חדש דאפקע ליפקע — לא קאמר: בלוי בכור בן חדש דאפקע בכור ישראל — לפקע, דאין בכור מפקיע בכור. אלא הכי קאמר: בן חדש דיש כח ללויות שבו להפקיע בכורות ישראל — ליפקע בכורת עצמו, כיון שכיוצא בו בפשוט מפקיע בכורות ישראל. אבל אותו שהיה פחות מבן חדש באותה שעה — לא תפקיע בכורת של עצמן, ואף על פי שאחרי כן נעשה בן חדש. וכן לבכורות משם ואילך, דכיון דבאותה שעה לא מפקיע — גם לדורות, כדדריש בסמוך: "והיו" — בהווייתן יהו.

בפטר רחם תלה רחמנא — פירש הקונטרס: כיון דרחם דהך לויה הוא, [אי] משכחת דלויים כולן פטורין אפילו פחות מבן חדש — בן לויה פטור. משמע שרוצה לתרץ הך פרכא דבן לוי בשנויא דפטר רחם ובן לוי שהוא בן חדש — עד שנויא דהוקשו כל הלוים כולן זה לזה. ואין משמע כן, אלא לגמרי מתרצא בשנויא דפטר רחם. בבן לוי שהוא פחות מבן חדש אין בו שום גריעותא אלא במה שהוא פחות מבן חדש, והרי הוא בן לוי. וכיון דבפטר רחם תלה רחמנא, מה שהוא בן לוי משויהו לוי ואף על פי שאין אביו לוי. **ואהרן** שלא היה באותו מנין — פירש הקונטרס: לא הוא ולא בהמותיו, שלא הפקיעו בכורי ישראל — לא לפקעו בכורה דידיה. משמע שרוצה כמו כן להקשות דלא לפקע בכורת עצמו. ואי אפשר לומר כן, דלא היה אהרן בכור, דמרים גדולה ממנו שלש שנים כדאמר במדרש [ריש פרשת "שמות"], כמו שהיה אהרן גדול ממשה שלש שנים. ואם תאמר: מאי קשה ליה מאהרן טפי משלש מאות בכורים של לוים שלא נמנו בהדי עשרים ושנים אלף כדלקמן? ויש לומר: נהי דלענין עשרים ושנים אלף לא נמנו, משום דדיו לבכור שיפקיע עצמו, מכל מקום נמנו במנין לוים. אבל אהרן לא נמנה כלל.

מה לכסף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני — אף על גב דהקדש נפדה בשה וכל דבר, חוץ מעבד וקרקע ושטר, כדאמרינן בפרק "יש בכור" (בכורות נא,א) — היינו מטעם ששוה כסף בכסף, ולא מטעם שה. אבל פטר חמור נפדה בשה כל דהו, ובשאר — בשויו, כדאמר לקמן. **ופודה** בו פעמים הרבה — פירש הקונטרס: אם חזר וקנאו מיד כהן אחר שנתנו לו — חוזר ופודה בו פטר חמור אחר.

ורבינו תם מפרש: דאספק קאי, לקמן בפרקין (ט,א), דקתני רישא: אחת בכרה ואחת לא בכרה, ילדה זכר ונקבה — מפריש והוא לעצמו. ובספק זה שלא יצא מידו הוצרך למתני שחוזר ופודה בו ספק אחר פעמים הרבה. וכן משמע דאספק קאי, דקתני בתר הכי: נכנס לדיר להתעשר, ומוקי ליה בגמרא [יא,א] בספק. אבל בוודאי — לא אפשר למימר: פודה וחוזר ופודה, כל זמן שהוא ביד ישראל ולא נתן. דהא תנן לקמן בפירקין (ט,א): שתי חמורות שלא בכרו וילדו שני זכרים — נותן שני טלאים לכהן. **לא** קדשו בכורות (נמי) במדבר — לא בכור אדם ולא בכור בהמה. והא דפריך לעיל: אפילו מבכור בהמה טהורה ליפטרו, דהא בהמה טהורה דידהו הפקיעה בהמת ישראל הטהורה — אין זה אליבא דריש לקיש לפי סברתו של עבשיו. ומיהו, לפי מסקנא דלקמן, הוקדשו בחומש הפקודים ואחר כך פסקו, ניחא. **אותו** היום — מכאן ואילך לא קרוב. ואף על גב דנדרים ונדבות קרוב משם ואילך — משום בכורות נקט "אותו היום". **אלא** אי איתמר כו' — למסקנא זו לא נאמרו הני תיובתא דלעיל. וכהאי גוונא איתא בריש "החולץ" (יבמות לה,ב) גבי אלמנה מעוברת, ובפרק קמא דחגיגה (ז,א), ופרק "המפלת" (נדה כד,א) גבי פניו מוסמסין.

ובבמה דוכתי איכא טובא.

קוביוסטוס

ולדורות מנא לן — שיפטרו בבורי כהנים לוים. דמהאי קל וחומר לא שמעינן אלא במדבר. **וממאי דבשה** — של בן לוי, נפטרו פטרי חמורים של ישראל, דקאמרת לעיל: בן לוי דהוה ליה שה דאפקא ליפקע? **כסף לדורות** — בבכור אדם (במדבר יח) "ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים". **שה לדורות** — (שמות יג) "ופטר חמור תפדה בשה". בכסף פדו בכורים באותה שעה, דכתיב (במדבר ג): "ולקחת חמשת שקלים לגולגולת". **הקדשות** — (ויקרא כז) "ואם המקדיש יגאל את ביתו" וגו', ומעשר שני — דכתיב (דברים יד): "ונתתה בכסף", הילכך פדו בו בכורות במדבר כלדורות. תאמר בשה שאין פודין בו הקדשות. **תדע** — שלא נמנו בכורי בהמת ישראל, מדלא מנה הכתוב עודפים בבהמה כמו שמנה באדם שלשה ושבעים ומאתים. **דלא הוו** — להן לישראל בהמות טובא כלוים. **ודילמא אפילו הכי** — דמקנה רב היה לבני ראובן, אפילו הכי לא הוו עדפי בבהמה, שיהו בכורי בהמת ישראל עודפים על פשוטי בהמות לוים! **ואימא** — הא דכתיב "בהמת הלוים" — בהמות טובא משמע, כדאשכחן בנינוה (יונה ד) "ובהמה רבה", אלמא בהמה טובא משמע! **אם כן** — דבהמת דלוים (ובהמתן דישראל תרוייהו) טובא משמע, ליכתבינהו קרא כי הדדי. מדשני קרא בדיבוריה — שמע מינה חד פטר טובא. **תנינא** — במתניתין: ופודה בו בשה פעמים הרבה. שאם חזר וקנאו מיד הכהן לאחר שנתנו לו — חוזר ופודה בו פטר חמור אחר. **ורבי חנינא** — דאמר: שה אחד של בן לוי כו' — טעמא דמתניתין קמפרש, והכי קאמר כו'. **לא קדשו בכורות** — שנולדו במדבר. **דמעיקרא** — במדבר. והאי "קדש לי כל בכור" מוקי ליה ריש לקיש במצרים. אבל במדבר לא קדשו, מדכתיב "כי יביאך" והדר — "והעברת כל פטר רחם". **בבמות** — כל אחד בנה מזבח ומקריב עליו. ומשהוקם המשכן נאסרו, כדכתיב (ויקרא יז): "ואל פתח אהל מועד לא הביאו" וגו'. **ועבודה בבכורות** — בבורי ישראל היו מקריבים, ומכאן ואילך הכהנים. אלמא בכורות קדשו! **דאי לא תימא הכי** — אלא באותן שנולדו במדבר. **בן שנה בר עבודה** — הא משיצאו ממצרים עד שהוקם המשכן שתא חדא הוא דהואי! **דלא פסיק קדושת בכורות** — דהנך שנולדו במדבר קדשו — איבא למימר דמעיקרא שנולדו (במדבר) [במצרים] בקדושתייהו קיימי כו'. **ומינה** — איבא למשמע דלא קדשו בכורות במדבר, דקתני "אותו היום" מכלל דמכאן ואילך לא קרוב, שיום ראשון הקריבו כל בכורי בהמה שיצאו ממצרים. **מעיקרא לא** — שלא היה יכול כל אחד לעשות מזבח להקריב בכורות שלו, דחובות לא קרוב בבמת יחיד. **הוזהרו לקדש** — ולעולם לכשיכנסו לארץ. **במצרים לא קדוש** — בתמיה, והא מודו כולהו לעיל באותן שיצאו ממצרים! **והכתיב פקוד כל בכור זכר** — מבן חדש ומעלה. ובן חדש ודאי במדבר נולד, דהא האי מעשה בשנה שנית הוא!

ופסקו

וּלְדוֹרוֹת מְנָלַן? אָמַר קְרָא: "וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם", "וְהָיוּ" - בַּהֲוָיָתָן יְהוּ. וּמִמַּאי דִּבְשֶׁה? אָמַר רַב חִסְדָּא: נֶאֱמַר כֶּסֶף לְדוֹרוֹת, וְנֶאֱמַר שֶׂה לְדוֹרוֹת; מַה כֶּסֶף הָאָמוּר לְדוֹרוֹת - בּוֹ פָּדוּ לְדוֹרוֹת, בּוֹ פָּדוּ לְאוֹתָהּ שָׁעָה, אַף שֶׂה הָאָמוּר לְדוֹרוֹת - בּוֹ פָּדוּ לְדוֹרוֹת, בּוֹ פָּדוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. - מַה לְּכֶסֶף - שֶׁבֵּן פּוֹדִין בּוֹ הֶקְדֵּשׁוֹת וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי! אֶלָּא אָמַר קְרָא: "אַךְ פֶּדֶה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה", מַה בְּכוֹר אָדָם לֹא חָלַקְתָּ בֵּין לְדוֹרוֹת בֵּין לְאוֹתָהּ שָׁעָה - בְּכֶסֶף, אַף בְּהֵמָה טְמֵאָה לֹא תַּחֲלוֹק בּוֹ בֵּין לְדוֹרוֹת בֵּין לְאוֹתָהּ שָׁעָה - בְּשֶׂה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: שֶׂה אֶחָד שֶׁל בֶּן לֵוִי פָּטַר כַּמָּה פִּטְרֵי חֲמוֹרִים מִיִּשְׂרָאֵל. אָמַר אַבַּיֵי: תֵּדַע, שֶׁהֲרֵי מָנָה הַכָּתוּב עוֹדְפִים בָּאָדָם, וְלֹא מָנָה עוֹדְפִין בַּבְּהֵמָה. - מִמַּאי? דִּילְמָא לָא חֲזֵי נְפִישִׁי לְהוּ בְּהֵמוֹת טוּבָא! - לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "וּמִקְנֶה רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן וְלִבְנֵי גָד". - דִּילְמָא אֲפִילּוּ הָכִי, פְּשׁוּטֵי דִּלְוִיִּם הָווּ קָיְימִי לְבַהֲדֵי בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל! - אָמַר קְרָא: "וְאֶת בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֶמְתָּם" - בְּהֵמָה אַחַת תַּחַת בְּהֵמוֹת הָרַבֵּה. - וְאֵימָא בְּהֵמָה רַבָּה! - אִם כֵּן, לִיכְתּוֹב קְרָא אוֹ "בְּהֵמָה תַּחַת בְּהֵמָה", אוֹ "בְּהֶמְתָּם תַּחַת בְּהֶמְתָּם", מַאי "בְּהֵמַת... תַּחַת בְּהֶמְתָּם" - שְׁמַע מִינָּהּ חַד פָּטַר

טוּבָא. אָמַר רָבָא, אַף אֲנַן נָמֵי תָּנֵינָא: וּפוֹדֶה בּוֹ פְּעָמִים הַרְבֵּה. וְרַבִּי חֲנִינָא טַעֲמָא דְּמַתְנִיתִין מְפָרֵשׁ, וְהָכִי קָאָמַר: מַאי טַעֲמָא פּוֹדֶה בּוֹ פְּעָמִים הַרְבֵּה - מִשּׁוּם דְּשֶׂה אֶחָד שֶׁל בֶּן לֵוִי פּוֹטֵר כַּמָּה פִּטְרֵי חֲמוֹרִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אִיתְּמַר, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: קָדְשׁוּ בִּכּוֹרוֹת בַּמִּדְבָּר, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לֹא קָדְשׁוּ בִּכּוֹרוֹת בַּמִּדְבָּר. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר קָדְשׁוּ בִּכּוֹרוֹת בַּמִּדְבָּר - דִּרְחֲמָנָא אָמַר לִיקַּדְּשׁוּ, דִּכְתִיב: "קַדֶּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר". וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר לֹא קָדְשׁוּ בִּכּוֹרוֹת בַּמִּדְבָּר - מִדִּכְתִיב: "וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ", וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ: "וְהַעֲבַרְתָּ", מִכְּלָל דְּמֵעֲקָרָא לָא קָדוּשׁ. אִיתֵיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: עַד שֶׁלֹּא הוּקַם הַמִּשְׁכָּן - הָיוּ בָּמוֹת מוּתָּרוֹת, וַעֲבוֹדָה בַּבְּכוֹרוֹת! אָמַר לֵיהּ: בְּאוֹתָן שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם. הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, בֶּן שָׁנָה בַּר מֵיעֲבַד עֲבוֹדָה הוּא? וְדָקָאֲרֵי לָהּ מַאי קָאֲרֵי לָהּ? - הָכִי קָא קָשָׁיָא לֵיהּ: אִי אָמַרְתָּ בִּשְׁלָמָא דְּלָא פָּסֵיק קְדוּשָׁתַיְיהוּ - הָנָךְ דְּמֵעִיקָּרָא נַמִּי פָּקְעָא קְדוּשָׁתַיְיהוּ. אֶלָּא אִי אָמַרְתָּ דְּפָסֵק קְדוּשָׁתַיְיהוּ - הָנָךְ דְּמֵעִיקָּרָא נַמִּי פָּקְעָא לֵיהּ קְדוּשָׁתַיְיהוּ! - וְאִידָךְ? דִּקְדוּשׁ - קְדוּשׁ, דִּלְא קְדוּשׁ - לָא קְדוּשׁ. אֵיתִיבֵיהּ: אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, קָרְבוּ בּוֹ לֶחֶם בִּישְׂרָאֵל נְדָרִים וּנְדָבוֹת, חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת, בְּכוֹרוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת! - הָכִי נַמִּי - בְּאוֹתָן שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם. - וּמִינָּהּ, אוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא דְּקָרוֹב, מִיכָּן וְאֵילָךְ לָא קָרוֹב! אִיכָּא דְּאָמְרִי אֵיתִיבֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, קָרְבוּ לֶחֶם יִשְׂרָאֵל נְדָרִים וּנְדָבוֹת, חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת, בְּכוֹרוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת. אוֹתוֹ הַיּוֹם - אִין, מִיכָּן וְאֵילָךְ - לָא! - אֵימָא: מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וְאֵילָךְ. - וּמַאי קָמַשְׁמַע לָן? - מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם - אִין, מֵעִיקָּרָא - לָא; אֲלָמָּא - חוֹבוֹת בַּבָּמָה לָא קָרוֹב. תָּא שְׁמַע: נִמְצָאתָ אַתָּה אוֹמֵר, בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת קָדְשׁוּ בְּכוֹרוֹת לְיִשְׂרָאֵל: בְּמִצְרַיִם, וּבַמִּדְבָּר, וּבִכְנִיסָתָן יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ; בְּמִצְרַיִם מַהוּ אוֹמֵר - "קַדֶּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר", בַּמִּדְבָּר הוּא אוֹמֵר: "כִּי לִי כָּל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל", בִּכְנִיסָתָם לָאָרֶץ הוּא אוֹמֵר: "וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ... וְהַעֲבַרְתָּ". אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת הוּזְהֲרוּ עַל הַבְּכוֹרוֹת לְיַקְּדֵּשׁ, וְלֹא קָדְשׁוּ. - וּבְמִצְרַיִם נַמִּי לָא קָדוּשׁ? הָא קָאָמְרִינַן דְּקָדוּשׁ! - הָכִי אָמַר: מֵהֵן קָדְשׁוּ וּמֵהֵן לֹא קָדְשׁוּ. מַתְקִיף לָהּ רַב פַּפָּא: וּבְמִדְבָּר לָא קָדְשׁוּ? וְהָכְתִיב: "פְּקֹד כָּל בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל"! אֶלָּא, אִי אִיתְּמַר - הָכִי אִיתְּמַר: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר קָדְשׁוּ וְלֹא פְּסָקוּ, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר קָדְשׁוּ

ופסקו

רש"י

ופסקו — משעת החשבון של חומש הפקודים ואילך. **טעמיה** — מ"והיה כי יביאך" והדר "והעברת". **מצוה זו** — של בכורות, שבשבילה תיכנס לארץ. ולהכי סמכינהו רחמנא להדדי. **ואפכיתו נמי לרבי אלעזר** — ואמריתו: "ריש לקיש חזאי בחלום", ומתריץ ליה למילתיה דריש לקיש? **והא רבי אלעזר תלמידו דרבי יוחנן הוה! אמר ליה** — האי דלא קדשו דקאמר רבי יוחנן — היינו דלא הוצרכו לקדש. אם רוצה להקריבן — אינו צריך להקדישן כשאר בהמות חולין, שהרי הן קדושין היו משעה שנולדו. דהיינו נמי כדלעיל, דלרבי יוחנן קדשו בכורות במדבר. **בלשון רבו** — אף על גב דתרוייהו כי הדדי הוו פירושייהו, אפילו הכי קאמר ליה בלשון שלמדתיה. **קונטרוקום** — שם שר. **בפרטן של לוים** — בגרשון כתיב (במדבר ג) שבעת אלפים וחמש מאות, ובקהת כתיב (שם) שמונת אלפים ושש מאות — הרי ששה עשר אלפים ומאה. ובמררי כתיב (שם) ששת אלפים ומאתים — הרי שנים ועשרים אלף ושלש מאות. ובכללן כתיב (שם): "כל זכר מבן חדש ומעלה שנים ועשרים אלף". **מחצית השקל בשקל הקדש** — לגלגלת, לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים — הרי מאתים ואחד כבר ואחד עשר מנה. כבר הוי ששים מנה, ומנה — מאה דינר, שהן חמשה ועשרים סלעים. ושקל דאורייתא הוי סלע. חשוב ששים פעמים עשרים וחמש — תמצא בכבר אלף וחמש מאות סלעים, שהן שלש אלפים חצאי שקלים. תמצא לשלש אלפים ישראל — כבר כסף, לשלש מאות אלף — מאת כבר, לשש מאות אלף — מאתים כבר. ולשלשה אלפים — אלף וחמש מאות סלעים, ולחמש מאות איש — מאתיים וחמשים סלעים, ולחמשים איש — עשרים וחמשה סלעים. הרי אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים סלעים. צרף סלעים ועשה מהן מנים, מכל מאה סלעים ארבע מנים, הרי לאלף סלעים ארבעים מנים, ולחמש מאות סלעים עשרים מנים — הרי כבר. פשו להו מאתיים וחמשה ושבעים סלעים, שהן אחת עשרה מנה. **מחצה שלם לא החזיר** — שהיה לו לשלם מן החצי מאת כבר וחצי, וחמש מנים וחצי, והוא לא נתן אלא מאה כבר, כדכתיב: "מאת כבר". ואף על גב דכתיב (שמות לח): "ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ווים", אלמא דיותר ממחצה החזיר — אותו פסוק לא הזכיר אותו השר, שמתכוין היה לקנטרו בדברים. **כפול היה** — והיה בכבר מאה ועשרים מנים. ובאותן מאה כבר הוו מאתים כבר. והאחד כבר ואחד עשר מנה היו האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שעשה ווים לעמודים. **כתיב קרא אחרינא** — דלא כתיב ביה "לצקת", ולא קחשיב לכולהו. **אילימא מיניה** — מהאי קרא גופיה, שהרי כיון אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים יוצא שבעים וחד מנה. ואי נמי לא מהדר אלא כמה דכתיב, מיהו הנך הוה ליה לקרא למימני בהו בכבר ואחד עשר מנה, ולא מנאן אלא בפרוטרוט, בפרטים, ולא עשה מהן כלל שיחשבם בכבר, שמע מינה כפול היה. לעולם איכא לישאל אמאי לא אהדר מאתים כבר. והא דאמרת: אי לאו דכפול היה אמאי לא מננהו בכבר — לאו טעמא הוא, דכללי שהגיעו למאה קחשיב בכללי, ופרטי כגון חד כבר לא חשיב בכברי, לפיכך מנאן בפרוטרוט. **ואלפים וארבע מאות שקל** — אלפים הוו שמונים מנים, לכל מאה ארבעה מנים. וארבע מאות הוו ששה עשר מנים — הרי תשעים וששה מנים, ולא מנאן אלא בפרוטרוט. והאי קרא חשיב פרטי בכברי, דהכתיב: "שבעים כבר". מדלא כתב "שבעים ואחד כבר ושלשים וששה מנים" — שמע מינה כפול היה, ועד דלידהוו מאה ועשרים מנים לא הוי כבר. **פרטא רבה** — שבעים. ולהכי קרי ליה "פרט" — דלא הגיע למאה. **פרטא זוטרא** — כגון חד כבר. **והשקל עשרים גרה** — פסוק הוא ביחזקאל: "עשרים שקלים וגו' המנה יהיה לכם", אלמא המנה עשרים וחמשה סלעים.

והא

תוספות

וְפָסְקוּ. בְּשִׁלְמָא רֵישׁ לָקִישׁ - כְּדַאֲמַר טַעֲמָא, אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן מַאי טַעֲמָא? אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: רַבִּי יוֹחָנָן חֲזַאי בְּחֵילְמָא, דְּמִילְּתָא מְעַלְּיָתָא אֲמִינָא: אֲמַר קְרָא "לִי יִהְיוּ" - בַּהֲוָיָתָן יְהוּ. וְרַבִּי יוֹחָנָן, "וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ... וְהַעֲבַרְתָּ" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? - הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: עֲשֵׂה מִצְוָה זוֹ שֶׁבִּשְׁבִילָהּ תִּיכָּנֵס לָאָרֶץ. אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אַשִׁי: אַתּוּן הָכִי מַתְנִיתוּ לָהּ. אֲנַן אִיפְּכָא מַתְנִינַן לָהּ, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא קָדְשׁוּ בְּכוֹרוֹת בַּמִּדְבָּר, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: קָדְשׁוּ בְּכוֹרוֹת בַּמִּדְבָּר. אֲמַר לֵיהּ: וְאַפְכִית נַמִי תִּיוּבְתָּא, וְאַפְכִיתוּ לָהּ לְהָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר? אֲמַר לֵיהּ: "לֹא קָדְשׁוּ" לְהוּ - לֹא הוּצְרְכוּ לְקַדֵּשׁ. - אִי הָכִי, הֵיינוּ דִּידָן! - קָא מַשְׁמַע לָן: חַיָּיב אָדָם לוֹמַר בִּלְשׁוֹן רַבּוֹ. שָׁאַל קוֹנְטְרוֹקוֹם הַשַּׂר אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: בִּפְרָטָן שֶׁל לְוִיִּם אַתָּה מוֹצֵא עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת, בִּכְלָלָן אַתָּה מוֹצֵא עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְהֵיכָן הָלְכוּ? אָמַר לוֹ: אוֹתָן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת - בִּכּוֹרוֹת הָיוּ, וְאֵין בִּכּוֹר מַפְקִיעַ בִּכּוֹר. מַאי טַעֲמָא? אָמַר אַבָּיֵי: דַּיּוֹ לִבְכוֹר שֶׁיַּפְקִיעַ קְדוּשַׁת עַצְמוֹ. וְעוֹד שְׁאָלוֹ: בְּגִיבּוּי כֶּסֶף אַתָּה מוֹצֵא מָאתַיִם וְאַחַת כֶּפֶר וְאַחַת עֶשְׂרֵה מָנֶה, דִּכְתִיב: "בֶּקַע לַגֻּלְגֹּלֶת מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ" וגו', וּכְנִתְינַת הַכֶּסֶף אַתָּה מוֹצֵא מְאַת כֶּפֶר, דִּכְתִיב: "וַיְהִי מְאַת כִּכַּר הַכֶּסֶף לָצֶקֶת" וגו'; מֹשֶׁה רַבְּכֶם גַּנָּב הָיָה, אוֹ קוֹבְיוֹסְטוֹם הָיָה, אוֹ אֵינוֹ בָּקִי בְּחֶשְׁבּוֹנוֹת? נָתַן מֶחֱצָה וְנָטַל מֶחֱצָה, וּמֶחֱצָה שָׁלֵם לֹא הֶחֱזִיר! אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה רַבֵּינוּ גִּיבֵּר נֶאֱמָן הָיָה, וּבָקִי בְּחֶשְׁבּוֹנוֹת הָיָה, וּמָנֶה שֶׁל קוֹדֶשׁ כָּפוּל הָיָה. הֲוֵי בָּהּ רַב אַחַאי: מַאי קָא קַשְׁיָא לֵיהּ? "וַיְהִי מְאַת כִּכַּר הַכֶּסֶף לָצֶקֶת" וגו', הָנָךְ - לָצֶקֶת, וְאִינָךְ - בֵּי גַּוָּא! - כָּתַב קְרָא אַחֲרִינָא: "וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מְאַת כִּכַּר" וגו'. וּדְקָאָמַר לֵיהּ: מָנֶה שֶׁל קוֹדֶשׁ כָּפוּל הָיָה? אֵילֵימָא מִינֵּיהּ, שֶׁהֲרֵי כָּאן שִׁבְעִים וְאֶחָד מָנֶה - "וְאֶת הָאֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וָוִים לָעַמּוּדִים", וְלֹא מְנָאָן הַכָּתוּב אֶלָּא בִּפְרוֹטְרוֹט. וְאִם אִיתָא - "מֵאָה וְאֶחָד כִּכַּר וְאַחַת עֶשְׂרֵה מָנֶה" מִיבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא, מִדְּלָא מְנָאָן הַכָּתוּב אֶלָּא בִּפְרוֹטְרוֹט, שְׁמַע מִינָּהּ: מָנֶה שֶׁל קוֹדֶשׁ כָּפוּל הָיָה. וְדִילְמָא: כְּלָלֵי - קָחֲשִׁיב בִּכְכָּרֵי, פְּרָטֵי - לָא קָא חָשֵׁיב בִּכְכָּרֵי! אֶלָּא, מֵהָכָא: "וּנְחוֹשֶׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כִּכָּר וְאַלְפַּיִם וְאַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל", שֶׁהֲרֵי כָּאן תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה מָנֶה, וְלֹא מְנָאָן הַכָּתוּב אֶלָּא בִּפְרוֹטְרוֹט, שְׁמַע מִינָּהּ: מָנֶה שֶׁל קוֹדֶשׁ כָּפוּל הָיָה. וְדִילְמָא: פְּרָטָא רַבָּה - קָא חָשֵׁיב בִּכְכָּרֵי, פְּרָטָא זוּטָא - לָא קָחֲשִׁיב בִּכְכָּרֵי! אֶלָּא אָמַר רַב חִסְדָּא, מֵהָכָא: "וְהַשֶּׁקֶל עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה וַחֲמִשָּׁה שֶׁקֶל הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם".

והא

קוביוסטום — במקום אחר (חולין צא,ב) פירש רש"י: גונב נפשות. ואין ענייני כאן גבי גביית כסף, ובפרק "המוכר פירות" (בבא בתרא צב,ב) גבי עבדים, וסתם עבדים אינן גונבי נפשות. ורבינו חננאל פירש: משחק בקוביא. והא דאמר בבראשית רבה: "שלחני נא כי עלה השחר", וכי גנב או קוביוסטוס אתה שאתה מתיירא מן השחר — דרך משחק בקוביא להטמין עצמו, לפי שמפסיד ממון בשחוק ומתחייב בהקפה. **ומחצה** שלם לא החזיר — לא הזכיר לו פסוק "ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ווים", השר לקנטרו נתכוון.

מנא ליה — פירוש: יש לו לדקדק דבר זה מתוך מה אמרה, מלבד קושיא זו. **הרי** כאן שבעים ואחד מנה — ולא מנאן הכתוב אלא בפרוטרוט. **ומנה** של קדש כפול היה — אבל שקלים של חול ושל קדש שוין היו. ואם תאמר: מכל מקום למנינהו במָנִין, ולימא: שלשים וחמשה מנים וחצי. וכן בסמוך דקאמר: שהרי כאן תשעים וששה מנים — היה לו למנות במנה, ולימא: ארבעים ושמנה מנים, והוי המנים טפי שלם! יש לומר: דמשקל של מנה לא היה עדיין בימי משה, ולא משתמיט קרא באורייתא דלכתוב "מנה". תדע, דבפרק קמא דכתובות (י,ב) גבי אלמנה, אמרינן: נקראת "אלמנה" על שם מנה, דעתידי רבנן דמיתקני לה כתובה מנה. ומי כתב קרא לעתיד? ואמאי לא דייקינן כתובת אלמנה דאורייתא! אלא ודאי לפי שלא היה מנה בימי משה.

והשקל עשרים גרה — היינו מעין, כדמתרגם: עשרים מעין סלע. ותימה: האמר סלע — ארבעה דינר, ושש מעה כסף — דינר, אלמא איכא עשרים וארבעה מעין בסלע! ופירש רבינו תם: שתי פעמים הוסיפו על המשקל. בימי יחזקאל היה שקל עשרים גרה, הוסיפו שתות על מנה של קדש, שבתחלה היה בו חמשים סלעים, עשאוהו של קדש ששים. אבל על השקל לא הוסיפו. ובימי חכמים חזרו והוסיפו על השקל שתות מלבד תוספת שבתחלה, שהיה של עשרים ועשאוהו של עשרים וארבעה. והשתא לפירוש רבינו תם, כשנתוסף בימי יחזקאל נעשה מנה של קדש גדול יותר מכפלים משל חול, דשל חול לעולם עשרים וחמשה סלעים, והם עשו של קדש ששים סלעים. ובימי חכמים כשהוסיפו על סלעים — ממילא נתוסף מנה של קדש ושל חול. והכי פירוש קרא דיחזקאל: והשקל עשרים גרה. כלומר: מאותם שקלים שהיו בתחלה עשרים גרה יש במנה של עכשיו ששים. אבל משקלים של עכשיו שנעשו עשרים וארבעה — לית ביה אלא חמשים בשל קדש ועשרים וחמשה של חול.

עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם — מה שלא מנה הכתוב בבת אחת ששים שקלים המנה, וכן לחלקו בענין זה. יש לפרש: לפי (דאמרת) שענייני משקלות היו במקדש: משקל אחד היה במקדש של עשרים שקלים, בה שוקלים שליש מנה של קדש אחר שנתוסף (של קדש) אחד משתות. ומשקל

והא

ומשקל אחד של עשרים וחמשה שיעור מנה של חול, רביע מנה של קדש (קודם) [אחר] שנתוסף קדש. ומשקלו של חמשה עשר. ושלשתן מחזיקות שיעור מנה של קדש. וכן מוכח התרגום דמתרגם: "וסלעא עשרין מעין תלתות מנה עשרין סלעין, מנה דכספא עשרין וחמש סלעים, רבעות מנה חמש ועשרה סלעים, כולהון שיתין מנה רבא מנה דקודשא יהא לכון". ולפי פירוש שני אין מתיישב כל כך "תלתות מנה" "רבעות מנה" במנה של קודש אחר שנתוסף. ו"מנה דכספא עשרים וחמש סלעים" איירי במנה של חול. ולא בשל חול אחר שנתוסף, אלא במנה של חול מקמי דאיתוסף איירי. ואם תאמר: ומנא לן שהוסיף יחזקאל כלום? דילמא מתחלה היה מנה של קדש ששים! יש לומר: דמאת ככר של משה מוכיח, דתחלתו של קדש לא היה אלא (כחול) [כפול].

תשעים חמורים לובים — על שם (נחום ג) "פוט ולובים היו בעזרתך", "ולובים וכושי' במצעדיו" [דניאל יא]. "חמרא לובאה" ריש פרק "במה בהמה" (שבת נא,ב) פירש בערוך: חמור מצרי. ובירושלמי [גריס]: גרים הבאים מפוט ולוב מהו להמתין שלשה דורות.

תלמוד לומר אך חלק — תימה: תנא דידן דלית ליה הך דרשא, מקצת סימן חייב מנא ליה? ומתניתין היא פרק שני (בכורות טז,ב), ולא מיסתבר דפליג אהא דפירקין. ומיהו, אי לא פליגי — קשה, דמייתי עלה דתנא כרב יהודה, וכי קאמר "מנא הני מילי" הוה ליה לאיתויי קרא דמתניתין! **והא** תנא פטר פטר נסיב לה לפרה — ואין לומר: מכל מקום איצטריך קרא דמתניתין לפטור מקדושת פטר חמור, וקרא דהכא לפטור מדין שור. דפטור מן הבכורה דקתני במתניתין משמע דלגמרי פטר לה לפרה מכלל ד"פטר" "פטר", דילפינן מהדדי כדלקמן. ואם תאמר: נהי דשמעינן מ"פטר" "פטר" פרה שילדה מין סוס, דילמא הני מילי היכא דאשתני לדבר שאינו קדוש קדושת הגוף. אבל כגון רחל שילדה מין עז, דקדוש קדושת הגוף הוה אמינא דקדשא! ויש לומר: דמסתבר לגמרי (משמע), דילפינן מהדדי קדושת דמים מקדושת הגוף, כדאמר בסמוך. ושקוה: דהא אמר אפילו קדושת הגוף מקדושת הגוף לא ילפינן, דהא לשור וכשב ועז צריך קרא לכל חד וחד! **ורבי** יוסי הגלילי אם כן ליכתוב קרא אך בכור שור וכשב ועז — והא דדרשינן מינה: עד שיהא שור ובכורו שור, אף על גב דאיצטריך לכדרבי יוסי בר חנינא — משום דבעין "בכור" שני ושלישי יש לנו לדרוש מן הראשון.

ומה

וְהָא מָאתָן וְאַרְבְּעִין הַוְיָין! אֶלָּא שְׁמַע מִינָּהּ: מָנֶה שֶׁל קוֹדֶשׁ - מָנֶה כָּפוּל הָיָה. וּשְׁמַע מִינָּהּ: מוֹסִיפִין עַל הַמִּדּוֹת, וְאֵין מוֹסִיפִין יֶתֶר עַל שְׁתּוּת. וּשְׁמַע מִינָּהּ: שְׁתּוּתָא מִלְּבַר. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, שָׁאַלְתִּי אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּבֵית מוֹתְבָא רַבָּא: מַה נִּשְׁתַּנּוּ פִּטְרֵי חֲמוֹרִים מִפִּטְרֵי סוּסִים וּגְמַלִּים? אָמַר לִי: גְּזֵירַת הַכָּתוּב הִיא. וְעוֹד, שֶׁפִּיְּיעוּ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעַת יְצִיאָתָם מִמִּצְרַיִם. שֶׁאֵין לְךָ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הָיוּ עִמּוֹ תִּשְׁעִים חֲמוֹרִים לוֹבִים טְעוּנִים מִכַּסְפָּהּ וּזְהָבָהּ שֶׁל מִצְרַיִם. וְעוֹד שְׁאִלְתִּיו: מַאי לְשׁוֹן "רְפִידִים"? וְאָמַר לִי: רְפִידִים שְׁמָהּ. כְּתַנָּאֵי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: רְפִידִים שְׁמָהּ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: שֶׁרִיפוּ עַצְמָן מִדִּבְרֵי תוֹרָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "לֹא הִפְנוּ אָבוֹת אֶל בָּנִים מֵרִפְיוֹן יָדָיִם". וְעוֹד שְׁאִלְתִּיו: מַאי לְשׁוֹן "שִׁטִּים"? וְאָמַר לִי: שִׁטִּים שְׁמָהּ. כְּתַנָּאֵי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שִׁטִּים שְׁמָהּ, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: שֶׁנִּתְעַפְּקוּ בְּדִבְרֵי שְׁטוּת. "וַיִּתְקְרָאן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן". רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עֲרוּמּוֹת פָּגְעוּ בָּהֶן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: שֶׁנַּעֲשׂוּ כּוּלָּן בַּעֲלֵי קְרִיין. **מִשְׁנָה** פָּרָה שֶׁיָּלְדָה מִין חֲמוֹר, וַחֲמוֹר שֶׁיָּלְדָה כְּמִין סוּס - פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "פֶּטֶר חֲמוֹר" "פֶּטֶר חֲמוֹר", שְׁנֵי פְּעָמִים - עַד שֶׁיִּהֵא הַיּוֹלֵד חֲמוֹר, וְהַנּוֹלָד חֲמוֹר. וּמָה הֵם בַּאֲכִילָה? בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁיָּלְדָה כְּמִין בְּהֵמָה טְמֵאָה - מוּתָּר בַּאֲכִילָה, וּטְמֵאָה שֶׁיָּלְדָה כְּמִין בְּהֵמָה טְהוֹרָה - אָסוּר בַּאֲכִילָה, שֶׁהַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא - טָמֵא, וְהַיּוֹצֵא מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר. **גְּמָרָא** תְּנַן הָתָם: רָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִין עֵז, וְעֵז שֶׁיָּלְדָה מִין רָחֵל - פְּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה, וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין - חַיָּיב. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב יְהוּדָה: דְּאָמַר קְרָא: "אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר" - שֶׁיִּהֵא הוּא שׁוֹר וּבְכוֹרוֹ שׁוֹר, "בְּכוֹר כֶּשֶׂב" - שֶׁיִּהֵא הוּא כֶּשֶׂב וּבְכוֹרוֹ כֶּשֶׂב, "בְּכוֹר עֵז" - שֶׁיִּהֵא הוּא עֵז וּבְכוֹרוֹ עֵז; יָכוֹל אֲפִילּוּ יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אַךְ" - חִלֵּק. וְהָא תַּנָּא "פֶּטֶר" "פֶּטֶר" קָנֵיסִב לָהּ לְפָרָה! - הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: "אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר" - עַד שֶׁיִּהֵא הוּא שׁוֹר וּבְכוֹרוֹ שׁוֹר, "בְּכוֹר כֶּשֶׂב" - עַד שֶׁיִּהֵא הוּא כֶּשֶׂב וּבְכוֹרוֹ כֶּשֶׂב, "אוֹ בְכוֹר עֵז" - עַד שֶׁיִּהֵא הוּא עֵז וּבְכוֹרוֹ עֵז; יָכוֹל אֲפִילּוּ יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אַךְ" - חִלֵּק. בְּמַאי קְמִיפַּלְגִי? תָּנָא דִידָן סָבַר: גַּלֵּי רַחֲמָנָא בִּקְדוּשַׁת דָּמִים, וְהוּא הַדִּין בִּקְדוּשַׁת הַגּוּף; וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: גַּלֵּי רַחֲמָנָא בִּקְדוּשַׁת הַגּוּף וְהוּא הַדִּין בִּקְדוּשַׁת דָּמִים, וְגָמַר קְדוּשַׁת דָּמִים מִקְּדוּשַׁת הַגּוּף. וְתָנָא דִידָן, הַאי "בְּכוֹר" "בְּכוֹר" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? - מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: לָמָּה נֶאֶמְרוּ אֵימוּרִין בִּבְכוֹר שׁוֹר, אֵימוּרִין בִּבְכוֹר כֶּשֶׂב, אֵימוּרִין בִּבְכוֹר עֵז? צְרִיכָא, דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא בִּבְכוֹר שׁוֹר - שֶׁכֵּן נִתְרַבָּה בִּנְסָכִים, כֶּשֶׂב - שֶׁכֵּן נִתְרַבָּה בְּאַיָּלָה, בְּעֵז - שֶׁכֵּן נִתְרַבָּה אֵצֶל עֲבוֹדָה זָרָה בִּיחִיד. חָדָא מֵחָדָא לָא אָתְיָא, תֵּיתֵי חָדָא מִתְּרֵתֵי! - בְּהֵי לָא לִיכְתּוֹב? לָא לִיכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּשׁוֹר וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן נִתְרַבּוּ אֵצֶל פְּסָחִים! לָא לִכְתּוֹב בְּכֶשֶׂב וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן נִתְרַבּוּ אֵצֶל עֲבוֹדָה זָרָה בִּצִּיבּוּר! לָא נֵיכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּעֵז, וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן צַד רִבּוּי אֵצֶל מִזְבֵּחַ! הֵילְכָךְ צְרִיכִי. - וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: אִם כֵּן לִיכְתּוֹב קְרָא: "אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר כֶּשֶׂב וְעֵז", "בְּכוֹר" "בְּכוֹר" לָמָּה לִי? אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּהּ: עַד שֶׁיִּהֵא הוּא שׁוֹר וּבְכוֹרוֹ שׁוֹר. וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, הַאי "פֶּטֶר חֲמוֹר" "פֶּטֶר חֲמוֹר" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? - מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַתְנָיָא, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמַר "אַךְ פָּדֹה תִפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה", שׁוֹמֵעַ אֲנִי אֲפִילּוּ פִּטְרֵי סוּסִים וּגְמַלִּים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "פֶּטֶר חֲמוֹר" - פֶּטֶר חֲמוֹר אָמַרְתִּי לְךָ, וְלֹא פִּטְרֵי סוּסִים וּגְמַלִּים. וַעֲדַיִין אֲנִי אוֹמֵר: פִּטְרֵי חֲמוֹר - בְּשֶׁהָ, פִּטְרֵי סוּסִים וּגְמַלִּים - בְּכָל דָּבָר!

תלמוד

והא מאתן וארבעים דינר נינהו — אלא כפול היה, ובמנה דקודש הוו מאתן. והנך ארבעים דטפו עלייהו — זהו שהוסיפו בימי יחזקאל. והוסיפו עליהן שתות, דארבעין הוו שתותא מלבר, דבמאתן איכא חמש פעמים ארבעים, והביאו פעם ארבעים ששית מבחוץ והוסיפו עליהן. ולא אמרינן שתות מלגיו, שיחלקו לששה ויוסיפו על המשקל אחד מאותן חלקים.

בבית מותבא רבא — בבית המדרש הגדול. **לובים** — מעולים. **שריפו ידיהם כו'** — לפיכך בא עליהם עמלק. **לא הפנו אבות אל בנים** (להציל) **מרפיון ידים** — מכאן שריפו ידיהם מן התורה. **בדברי שטות** — לזנות את בנות מואב. **ערומות פגעו בהן** — "ותקראן" משמע גופן היה פוגע בהן. **שנעשו כולן בעלי קריין** — ולשון מקרה הוא.

משנה **פטר חמור פטר חמור שני פעמים** — כתובים בתורה, חד ב"קדש לי כל בכור" (שמות יג) וחד "בראה אתה" (שם לד). **היולד** — האם. **והנולד חמור** — שהוא דומה לאמו. **ומה הן באכילה** — אותן שאין דומין לאמן. **גמרא** **מקצת סימנין** — של אמו. **אך בכור שור כו'** — מדמצי למיכתב "אך שור כשב ועז", דהא עניינא בבכור קמישתעי, דכתיב לעיל מיניה: "כל פטר רחם" וגו', ונקט בבולהו "בכור" — שמע מינה: עד שיהא הבכור כאמו, ולא יהא דומה לאחר. **והא תנא** — דמתניתין. **פטר פטר קנסיב לה לפרה** — דקא מפיק פרה שילדה מין חמור דפטורה מן הבכורה מן "פטר" "פטר" עד שיהא היולד חמור והולד חמור, ופרה נמי גמרה מחמור. ורב יהודה היכי שבק קרא דמתניתין וקנסיב למודא אחרינא? רב יהודה דאמר כרבי יוסי הגלילי. **אך** חלק — דכל "אבין" ו"רקין" שבתורה למעט. **גלי רחמנא** — בחמור, דקדושת דמים הוא, שאינו קדוש [אלא] (בלא) דמיו, שיפדהו בשה, גלי ביה רחמנא דנדמה פטור — והוא הדין לבכור בהמה טהורה, דקדושת הגוף היא. **למה נאמרו אימורי כו'** — בהאי קרא: "אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם ואת דמם תזרוק ואת חלבם תקטיר" — דכולם אימוריהם קרבים. **שור נסכיו מרובים** — חצי ההין, וכשב ועז — רביעית ההין. כשב אלייתו קריבה עם אימורים, כדמפרש בויקרא, מה שאין כן בשור ועז. כשב ועז — פסח בא מהן, דכתיב: "מן הכבשים ומן העזים תקחו". **שור ועז נתרבו אצל עבודה זרה בציבור** — פר לעולה ושעיר לחטאת. **שור וכשב יש בהן צד ריבוי אצל מזבח** — דכשהן קרבים יש מהן לאשים יותר מעז, שור בנסכים וכשב באליה. **אם כן** — דלא אתיא קרא אלא להכי. **ועדיין אני אומר פטר חמור תפדה בשה** — ולא בדבר אחר, ושאר בכורי טמאה — בכל דבר, ולעולם קדושים בבכורה!

תלמוד

רש"י

תלמוד לומר — מקרא אחר (שמות לד): "ופטר חמור תפדה בשה". אם אינו ענין למעט שאר בהמה טמאה משה, שהרי מעטן בפסוק ראשון — תנהו ענין למעטן מכל קדושת בכור. **מתקיף לה רב אחא** — הא תרוייהו צריכי, דאי כתב חד הוה אמינא: הוי פטר חמור דבר שהיה בכלל בכור הבהמה הטמאה תפדה. **ויצא מן הכלל ללמד** — שפדיונו בשה לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא כו', ולעולם נפדין בשה. תלמוד לומר מקרא אחר: "ופטר חמור תפדה" — לומר לך: זה בשה, ולא אחר בשה. **מעטינהו משה** — ולעולם בכל דבר, וקדושים בבכורו! **אם כן לכתוב** — קרא תניינא: "חמור בשה תפדה", ואנא ידענא דבפטר קמישתעי. מדהדר כתב "פטר" — שמע מינה מדין פטר רחם ממעט להו לשאר בהמות טמאות, דאין להם דין בכורה. "כל מקנך תזכר פטר שור ושה, ופטר חמור תפדה בשה" כלל ופרט בהדדי. **פטר חמור הפסיק הענין** — דלא תדייניה בכלל ופרט. דאי אקרא קמא קא מהדר, מכדי כתיב לעיל מיניה "פטר שור ושה" — לכתוב: "וחמור תפדה בשה" ונהדר א"פטר" דלעיל. אלא מדהדר כתב "פטר" — שמע מינה לאו אקרא קמא קמהדר. **וי"ו** — דכתב "ופטר" הדר ערביה ואהדריה אקרא קמא, דוי"ו מוסף על ענין ראשון. **ורבי יוסי אמר לך** — אי אקרא קמא קאי, לא לכתוב "פטר" לאפסוקיה, ולא נצטרך וי"ו לערביה. **והדר עריב להו** — למימר דלידייניה בכלל ופרט. **או דלמא כיון דתרוייהו שוו רמין בהמה טמאה נינהו** — לאו שינויא יתירא הוא, וכי אית מקצת סימנים דאם חייב. **סימנין מילתא חשובה היא** — דאף על גב דאישתני כולי האי, מחייבי ליה מקצת סימנין בבכורה. **מאי לאו אפילו פרה שילדה מין סום** — ושמע מינה: סימנא מילתא היא, וכל שכן כולהו אינך. **לא אפרה שילדה מין חמור** — דהואיל ותרוייהו בני קדושת בהמה נינהו, כי אית מקצת סימנין — חייב. ולא תפשוט מינה אלא חדא. **מאי לאו אתרוייהו** — קאי האי "ואם יש מקצת סימנין", ותפשוט מינה תרתי. **לא אפרה שילדה מין חמור** — ומשום דתרוייהו קדשי בכורות. **אבל חמור שילדה מין סום למאי הלכתא קתני לה הכא לפטורא** — לאשמעינן דנדמה הוי, ופטור מן הבכורה כי לית ביה מקצת סימנין. דמשום רישא קתני חמור שילדה מין סוס. אבל סיפא לאו עלה מהדר. **חמור אדום** — ולידחייב בבכורה. קא משמע לן: סתם סוסים אדומים הן. **סימנא בעלמא** — דלא תחליף לך גירסתך במשנה, ותימא: טהורה שילדה מין טמאה — אסור, וטמאה שילדה מין טהורה מותר.

דבר

תַּלְמוּד לוֹמַר: "פֶּטֶר חֲמוֹר" "פֶּטֶר חֲמוֹר" שְׁנֵי פְעָמִים, פִּטְרֵי חֲמוֹרִים אָמַרְתִּי לְךָ, וְלֹא פִּטְרֵי סוּסִים וּגְמַלִּים. פָּרִיךְ רַב אַחַאי: אִי כְּתַב רַחֲמָנָא חַד, הֲוָה אָמִינָא: דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד, לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כּוּלּוֹ יָצָא, וּלְעוֹלָם בְּשֶׂה - כְּתַב רַחֲמָנָא "פֶּטֶר חֲמוֹר" אַחֲרִינָא - פִּטְרֵי חֲמוֹרִים וְלֹא פִּטְרֵי סוּסִים וּגְמַלִּים; וְאֵימָא: מַעֲטִינְהוּ מִשֶּׂה, וּלְעוֹלָם בְּכָל דָּבָר! - אִם כֵּן, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא: "פֶּטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׂה" וְ"חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׂה", "פֶּטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׂה" "פֶּטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׂה" לָמָּה לִי? פִּטְרֵי חֲמוֹרִים אָמַרְתִּי לְךָ, וְלֹא פִּטְרֵי סוּסִים וּגְמַלִּים. וְתָנָא דִּידָן לְמַעוּטֵי סוּסִים וּגְמַלִּים מְנָא לֵיהּ? אָמַר רַב פַּפָּא: "כָּל מִקְנְךָ תִּזָּכֶר" - כְּלָל, "שׁוֹר וְשֶׂה וַחֲמוֹר" - פְּרָט; כְּלָל וּפְרָט - אֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבַּפְּרָט, שׁוֹר וְשֶׂה וַחֲמוֹר - אִין, מִידֵי אַחֲרִינָא - לָא. - וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: "פֶּטֶר" הִפְסִיק הָעִנְיָן. - וְרַבָּנָן: וְי"ו הֲרֵי עָרֵיב לֵיהּ? - וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: לָא לִכְתּוֹב לָא וְי"ו וְלָא "פֶּטֶר". - וְרַבָּנָן: אַיְידֵי דְּהָא קְדוּשַׁת דָּמִים וְהָא קְדוּשַׁת הַגּוּף - פְּסִיק לְהוּ, וַהֲדַר עָרֵיב לְהוּ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: פָּרָה שֶׁיָּלְדָה מִין חֲמוֹר וְיֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין, מַהוּ? עַז שֶׁיָּלְדָה מִין רָח�ֵל וְרָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִין עֵז, דִּכְי יֵשׁ מִקְצָת סִימָנִין - חַיֶּבֶת בִּבְכוֹרָה, דְּהָא טְהוֹרָה וְהָא טְהוֹרָה, הָא קְדוּשַׁת הַגּוּף וְהָא קְדוּשַׁת הַגּוּף. הָכָא, דְּהָא טְמֵאָה וְהָא טְהוֹרָה, הָא קְדוּשַׁת הַגּוּף וְהָא קְדוּשַׁת דָּמִים - לָא, אוֹ דִלְמָא: כֵּיוָן דְּאִידֵי וְאִידֵי בְּנֵי מִיקְדַּשׁ בִּבְכוֹרָה - קָדוֹשׁ? וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר: כֵּיוָן דְּאִידֵי וְאִידֵי מִיקְדַּשׁ בִּבְכוֹרָה - קָדוֹשׁ, חֲמוֹר שֶׁיָּלְדָה מִין סוּס מַהוּ? הָכָא וַדַּאי לָא בַּת מִיקְדַּשׁ בִּבְכוֹרָה הוּא, אוֹ דִלְמָא: כֵּיוָן דְּמִין טְמֵאָה הוּא - קָדוֹשׁ? אִם תִּמְצָא לוֹמַר: כֵּיוָן דְּמִין טְמֵאָה הוּא - קָדוֹשׁ, פָּרָה שֶׁיָּלְדָה מִין סוּס, מַהוּ? הָכָא וַדַּאי הָא טְהוֹרָה וְהָא טְמֵאָה, הָא בַּת מִיקְדַּשׁ בִּבְכוֹרָה וְהָא לָא בַּת מִיקְדַּשׁ בִּבְכוֹרָה, אוֹ דִלְמָא: סִימָנִין מִילְתָא הִיא? תָּא שְׁמַע: בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁיָּלְדָה מִין בְּהֵמָה טְמֵאָה - פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה, אִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין - חַיֶּבֶת בִּבְכוֹרָה. מַאי לָאו, אֲפִילּוּ פָּרָה שֶׁיָּלְדָה מִין סוּס? - לָא, פָּרָה שֶׁיָּלְדָה מִן חֲמוֹר. תָּא שְׁמַע: פָּרָה שֶׁיָּלְדָה מִין חֲמוֹר, וַחֲמוֹר שֶׁיָּלְדָה מִין סוּס - פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה, אִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין - חַיֶּבֶת בִּבְכוֹרָה. מַאי לָאו אַתַּרְוַיְיהוּ? - לָא, אַפָּרָה שֶׁיָּלְדָה מִין חֲמוֹר. - אֲבָל חֲמוֹר שֶׁיָּלְדָה מִין סוּס לְמַאי קָתָנֵי לָהּ - לְפִטּוּרָא? הָשְׁתָּא, וּמַה פָּרָה שֶׁיָּלְדָה מִן חֲמוֹר, דְּאִידֵי וְאִידֵי בְּנֵי מִיקְדַּשׁ בִּבְכוֹרָה נִינְהוּ, אָמְרַתְּ: אִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין - אִין, וְאִי לָא - לָא, חֲמוֹר שֶׁיָּלְדָה מִין סוּס מִיבָּעְיָא? - אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ: הָתָם הוּא דְּיֵשׁ לָהּ קַרְנַיִם וְהָא אֵין לָהּ קַרְנַיִם, הָא פַּרְסוֹתֶיהָ סְדוּקוֹת וְהָא פַּרְסוֹתֶיהָ קְלוּטוֹת. אֲבָל הָכָא, דְּאִידֵי וְאִידֵי אֵין לָהּ קַרְנַיִם, אִידֵי וְאִידֵי פַּרְסוֹתֶיהָ קְלוּטוֹת - אֵימָא: חֲמוֹר אָדוֹם בְּעַלְמָא הוּא, קַמַשְׁמַע לָן. וּמַה הֵן בַּאֲכִילָה" כו'. לָמָּה לִי לְמֵיתְנֵי "שֶׁהֵיוֹצֵא"? - סִימָנָא בְּעַלְמָא הוּא, דְּלָא תֵּיחֱלַף לָךְ, דְּלָא תֵּימָא: זִיל בַּתְרֵיהּ דִּידֵיהּ, וְהַאי - טָהוֹר מְעַלְיָא הוּא, וְהַאי - טָמֵא מְעַלְיָא הוּא, אֶלָּא זִיל בָּתַר אִימֵּיהּ. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: "אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה" - יֵשׁ לְךָ שֶׁהוּא גֵּרָה וּמַפְרִיס פַּרְסָה, וְאִי אַתָּה אוֹכְלוֹ, וְאֵיזֶה זֶה - טָהוֹר שֶׁנּוֹלַד מִן הַטָּמֵא. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא טָמֵא הַנּוֹלָד מִן הַטָּהוֹר, וּמַאי "מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה" -

הטמאים

תוספות

[שייך למשנה ה,א] **ומה** הן באכילה — "מה הוא" מיושב יותר, שלא דבר אלא בפרה שילדה מין חמור, ולא חמור (הילד פרה) [שילדה סוס]. **למה** לי למיתני שהיוצא — לקמן דייק מינה: מי רגלים של חמור אסורין, והכא דייק מדקתני "שהיוצא", שנותן טעם לדבר, הוה ליה למיתני: "והיוצא". [שייך לעמוד ב] **ורבי** שמעון נפקא מאת הגמל — הכא דריש רבי שמעון "את". ובפרק קמא דמנחות (יא,ב) גבי לבונה אמר: רבי שמעון "את" לא דריש! וצריך לומר: "את" לא דריש להיא דרשא. תדע, מדלא מייתי עלה ההיא דשמעון העמסוני כדמייתי הכא. ואם תאמר: דמשמע הכא, מאן דדריש "את" אסר קלוט כרבי שמעון. ורבי יוסי הגלילי דריש בפרק "ארבעה וחמשה" (בבא קמא מא,ב) דדריש "בעל השור נקי" מדמי ולדות, ו"את" להנאת עורו. ובפרק "בהמה המקשה" (חולין ע,ב) שרי קלוט, גבי בהמה שמת עוברה, ואמר רבי יוסי הגלילי: בטמאה טמא בטהורה טהור, דכתיב: "וכל הולך על כפיו" — מהלכי כפים טמא לך. ופריך: קלוט במעי קלוטה ליטמא. שמע מינה פשיטא ליה לרבי יוסי בטהורה טהור! ויש לומר: ניחא ליישב מילתיה דרבי יוסי אפילו למאן דאמר קלוט שרי. אי נמי, בראשו ורובו דמי לאמו אייירי, דמודה רבי שמעון דשרי. ויש לדקדק מהכא דהכי הלכתא, דלא דרשינן "את", דקיימא לן כרבנן דשרו קלוט, כדמוכח פרק "בהמה המקשה" (שם עה,ב) דאמר: הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שמותר, תרתי תמיהי דכירי אינשי. שמע מינה קלוט שרי. ואיבא לאוקמא בראשו ורובו דמי לאמו. (אם כן) [אי נמי], נתיר קלוט (מהא טעמא) [מ"הוא טמא"] ו"את" יעמיד לאסור חלבו, ו"גמל" נשנה מפני שסועה כמו שפן וארנבת כדאמר לקמן. והכי נמי נימא לרבי יוסי הגלילי. אבל יש לדקדק מדאמר פרק "בנות כותים" (נדה לז,א): נקטינן אין קושי סותר בזיבה, ואי משכחת תנא דאמר סותר — רבי אליעזר היא. והתם (לה,א) מפרש טעמא דרבי אליעזר — משום דדריש "את". ובכתובות פרק "הנושא" (קג,א) דאמר: הזהרו בבבוד אמכם. וקאמר: אשת אב הואי. ופריך: אשת אב נמי דאורייתא היא, "את אביך" לרבות אשת אביך! יש לומר: ניחא ליה ליישב דברי רבי בכולי עלמא. עוד נראה, דאין זה ראיה מנדה. דמה הוא זקוק לומר "אי משכחת תנא דאמר סותר רבי אליעזר היא" — הא איכא כל הני תנאי דדרשי "את". **פירש** — ואם תאמר: לוקמא בכבוד אב ואם, דמשווה כבודן לכבוד המקום, קידושין (ל,ב), ולעבור עליו בשני עשה (כדאמר: תפילה ושיחה עשה) [כדאמרינן [מנחות מד,א] גבי תפלין שמונה עשה]! יש לומר: דמשמע ליה דומיא מורא של מקום, וזה אי אפשר. ורבי עקיבא מרבה תלמידי חכמים, דתנן (אבות פ"ד מי"ב): מורא רבך כמורא שמים.

תוספות

הטמאים לאסור צירן ורוטבן — אי מ"הטמאים" דריש, קשה: דב"העור והרוטב" (חולין קכב,ב) מוקמינן ליה לעורו כבשרו, ובתורת כהנים לא דריש ליה גבי שרצים, אלא גבי בהמה טמאה, דכתיב: "טמאים הם לכם"! ומיהו על כרחך מ"הטמאים" דשרצים דריש, כדמוכח פרק "העור והרוטב" (שם קכ,א) בשמעתין דהמחה חלב וגמעו, דמייתי על הך דרשא ד"הטמאים", ופריך: לכתוב רחמנא בשרצים וליתו הנך וליגמרו מיניה! משמע דמינה דריש. וצריך לומר: דמה"א דמהוה אמינא יתירא ד"הטמא" דריש: עורות שלהם כבשרם שלהן. תדע, דגבי בהמה דכתב "טמא" ולא כתב "הטמא" דריש בתורת כהנים לאסור צירן ורוטבן. ומיהו, אכתי דריש מן "הטמאים" פרק "העור והרוטב" (שם קכו,ב) לאסור ביצת השרץ. ולשם פירש הקונטרס: ה' יתירא נדרשת לאסור צירו ורוטבו, ולעורו כבשרו, ולביצת השרץ.

לאסור צירן ורוטבן — משמע הכא דציר דאורייתא. מדפריך מינה: מאי שנא חלב מציר — שמע מינה דרשה גמורה היא. ובפרק "העור והרוטב" (חולין קכ,א) נמי אמר: צריכי. וקשה: דבפרק "אין מעמידין" (עבודה זרה מ,א) גבי דג טמא מפליג בין מטבל בציר לגופו. ופרק "גיד הנשה" (חולין צט,ב) אמר רב יהודה: ציר דגים רביעית בסאתים. ופריך: והא אמר רב יהודה מין במינו לא בטיל! שאני ציר דזיעה בעלמא הוא. משמע שהוא מדרבנן! ויש לומר: ציר דגים — דרבנן, ציר שרצים — דאורייתא. ואף על גב דבתורת כהנים נמי דרשינן: "שקץ הוא לכם" גבי דגים — אסמכתא בעלמא הוא. ואם תאמר: בפרק "כל הבשר" (חולין קיב,ב) גבי רב מרי דאמלח בשר שחוטה בהדי טריפה, ואסר ליה רבא מה"טמאים". ופריך ליה מדג טהור שמלחו עם דג טמא — היכי פריך מדג לבשר? ויש לומר: דקים ליה דאסור ציר מדרבנן. ובמסכת תרומות (פרק י משנה ח) נמי תנן, ובפרק "גיד הנשה" (חולין צט,ב) מייתי לה: דג טמא צירו אסור. שמע מינה: הא דשרינן לה משום דלא בלעו. ומה שכתוב בספרים: שמע מינה ציר מותר — לא גרס ליה. וקצת תימה: כיון דצריך קרא בשרץ ובבהמה טמאה, ודגים דליכא קרא לא אסר מדאורייתא — היכי מייתי רבא ראיה התם מ"הטמאים" לאסור ציר טריפה!

רומצ וקיפה שלהן — ואם תאמר: תיפוק ליה מ"משרת" ליתן טעם בעיקר, מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה, פסחים (מד,א)! יש לומר: עיקר קרא לציר. ואורחא דהתלמוד בהכי: "והתעלמת" פעמים שאתה מתעלם, ועיקר קרא לזקן ואינו לפי כבודו (בבא מציעא ל,א, ברכות יט,ב). ובפרק קמא דחגיגה (דף ד,א) נמי אמר: "רגלים" — פרט לבעלי קבין, ואמר: פרט לחגר וסומא, ולא עיקר קרא לבעלי קבין, דמ"פעמים" דריש ליה התם. ומיהו כאן אין צריך לומר כך. דאיצטריך לרוטב וקיפה, לאשמועינן דהוי בכמש אם המחה השרץ, דהוי בשתיה ואינו בכלל אכילה, ואכילה כתיב בהון, קא משמע לן בכלל אכילתו. והתם (חולין קכ,א) מייתי לה גבי המחה חלב חמץ ונבלת עוף טהור וגמעו. מיהו קשה, דמשמע הכא דאיצטריך לציר לאשמועינן דחשיב כגוף השרץ, דפריך מינה אחלב דיתסר כמו ציר! וצריך לומר דשקולים הן. ומיהו מציר לחודיה לא הוה שמעינן דליהוי שתיה כאכילה, דהוה מצי לאוקמא כשהקפהו ואכלו.

קיפה שלהן — בפרק "העור והרוטב" (חולין קכ,א) אמר: מאי קיפה — פרמא. ופריך: הוא עצמו לטמא טומאת אוכלים! אלא מאי קיפה — תבלין. אבל הכא יכול לקרות בין פרמא בין תבלין, דלא אתא לאשמועינן אלא שתיהן כאכילה. וכן משמע בפירוש הקונטרס, שפירש: רסוקי בשר וקפלוט שבשולי קדירה. שמע

רש"י

דבר הבא ממעלי גרה — כגון האי טמא שנולד מן הטהורה. **גמל טמא הוא** — וסתם גמלים נולדים מן הגמלה. וכתב "הוא", דמשמע שהוא טמא ואין אחר שהוא גמל טמא, וכגון שנולד מן הפרה. **גמל גמל** — אחד בתורת כהנים ואחד במשנה תורה. **לאסור חלבה** — של גמלה. **את הגמל** — משמע: את הטפל לגמל, והיינו חלבו. **פירש** — מכל דרשות שדרש, דכל "אתין" באין לרבות, וזה אין מה לרבות בו. **הטמאים** — "אלה הטמאים לכם בכל השרץ", ה"א יתירא. **לאסור צירן** — שומן הדג. **קיפה** — ריסוקי בשר וקפלוטות שבשולי קדירה. **דאמר מר** — במסכת נדה (ט,א): דם נדות נעבר מחמת הלידה ונעשה חלב. הלכך חידוש הוא, דמעיקרא הוה דם והאוכלו בכרת, והשתא מישתרי. **אבריה מתפרקין** — מחמת הלידה. **ואין נפשה** — אין דמה חוזר עליה עד עשרים וארבעה חדש, ולפיכך מניקה אינה רואה דם נדה, ולאו משום דדם נעשה חלב. והשתא, כיון דלאו מחמת דם קאתי — לאו חידוש הוא! **ולרבי שמעון נמי דשרי בהנאה** — לקמן בפירקין בכורות (י,א) רבי שמעון אומר כו' — משכחת לה דאיצטריך למיכתב בשר בחלב. ואף על גב דחלב גרידא אסור נמי, איצטריך למיכתב ביה ללקות על בישולו. **תזבח** — "רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר", בפסולי המוקדשין לאחר פדיונן הכתוב מדבר. **חריצי** — גבינים. וקאמר ליה ישי לדוד שיוליכם במלחמה לשר האלף. **יין וחלב** — וכתיב לעיל מיניה: "לכו שברו ואכלו". **אלא מעתה** — בין לרבנן בין לרבי שמעון דדרשי לעיל "גמל" "גמל", "שפן" "שפן" מאי דריש ביה? **למה נשנו בבהמה** — טמאים וטהורים. **מפני השסועה** — בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות, ולא נאמר בתורת כהנים. **לאכילה** — כגון פרה שילדה מין סוס, דקאסר רבי שמעון, כדקתני: "גמל" "גמל" שני פעמים. **מי בעי רבי שמעון** — דלא מישתרי באכילה במקצת סימנין עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו, או לא?

אישתני

חָכִי קָאָמַר: דָּבָר הַבָּא מִמַּעֲלֵי הַגָּרָה וּמְמַפְרִיסֵי הַפַּרְסָה לָא תֵּיכוּל! תַּלְמוּד לוֹמַר: "גָּמָל טָמֵא הוּא" - הוּא טָמֵא, וְאֵין טָמֵא הַנּוֹלָד מִן הַטָּהוֹר טָמֵא, אֶלָּא טָהוֹר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: "גָּמָל" "גָּמָל" שְׁנֵי פְּעָמִים, אֶחָד גָּמָל הַנּוֹלָד מִן הַגְּמָלָה, וְאֶחָד גָּמָל הַנּוֹלָד מִן הַפָּרָה. וְרַבָּנַן, הַאי "גָּמָל" "גָּמָל" מַאי עֲבַדִי לֵיהּ? חַד לֶאֱסוֹר עַצְמוֹ, וְחַד לֶאֱסוֹר חֶלְבּוֹ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, לֶאֱסוֹר חֶלְבּוֹ מְנָא לֵיהּ? - נָפְקָא לֵיהּ מִ"אֶת הַגָּמָל". - וְרַבָּנַן? "אֶתִּים" לָא דָּרְשִׁי. כִּדְתַנְיָא: שִׁמְעוֹן הָעֲמָסוֹנִי הָיָה דּוֹרֵשׁ כָּל "אֶת" וְ"אֶת" שֶׁבַּתּוֹרָה, כְּיָון שֶׁהִגִּיעַ לְ"אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא" - פֵּירֵשׁ. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו: רַבִּי, כָּל "אֶתִּין" שֶׁדָּרַשְׁתָּ מַה תְּהֵא עֲלֵיהֶם? אָמַר לָהֶם: כְּשֵׁם שֶׁקִּבַּלְתִּי שָׂכָר עַל הַדְּרִישָׁה - כָּךְ אֲנִי מְקַבֵּל שָׂכָר עַל הַפְּרִישָׁה. עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלִימֵּד: "אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא" - לִרְבּוֹת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אַשִׁי: אֶלָּא מֵעַתָּה, מַעֲמָא דְּרַבָּנַן מִ"גָּמָל" "גָּמָל", וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מִ"אֶת הַגָּמָל", הָא לָאו הָכִי הָוֶה אָמְינָא: חֲלַב דִּבְהֵמָה טְמֵאָה שָׁרֵי? מַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתַנְיָא: "הַטְּמֵאִים" - לֶאֱסוֹר צִירָן וְרוֹטְבָן וְקִיפָּה שֶׁלָּהֶן? - אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: הוֹאִיל דִּבְהֵמָה טְהוֹרָה נַמִּי חִידּוּשׁ הוּא, דְּאָמַר מָר: דָּם נֶעְכָּר וְנַעֲשָׂה חֶלֶב, וְכֵיוָן דְּחִידּוּשׁ הוּא - בִּבְהֵמָה טְמֵאָה נַמִּי לִישְׁתְּרֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. - הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר: דָּם נֶעְכָּר וְנַעֲשָׂה חֶלֶב. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: אֵיבֶרְיָהּ מִתְפָּרְקִין הֵימֶנָּה, וְאֵין נַפְשָׁהּ חוֹזֶרֶת עָלֶיהָ עַד עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא: הוֹאִיל וְלֵיכָּא מִידֵּי דְּאָתֵי מֵהַאי וְשָׁרֵיהּ רַחֲמָנָא, וְהַאי חָלָב כִּי אֵבֶר מִן הַחַי הוּא וְשָׁרֵי, וְהֵילְכָךְ אֲפִילּוּ בִּבְהֵמָה טְמֵאָה לִישְׁתְּרֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. וְחָלָב דִּבְהֵמָה טְהוֹרָה מְנָלַן דְּשָׁרֵי? אִילֵימָא מִדְּאָסַר רַחֲמָנָא בָּשָׂר בְּחָלָב, הָא לְחוּדֵיהּ שָׁרֵי - וְאֵימָא: חָלָב לְחוּדֵיהּ אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמוּתָּר בְּהֲנָאָה, בָּשָׂר בְּחָלָב - בַּהֲנָאָה נַמִּי אָסוּר, וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּשָׁרֵי בַּהֲנָאָה מַשְׁכַּחַתְּ לָהּ - לְמִילְקֵי עַל בִּישׁוּלֵיהּ! אֶלָּא, מִדְּגַלֵּי רַחֲמָנָא דִּבְפִסּוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין "תִּזְבַּח" וְלֹא גִּיזָּה, "בָּשָׂר" וְלֹא חָלָב, הָא דְּחוּלִּין - שָׁרֵי. - וְאֵימָא דְּחוּלִּין - אָסוּר בַּאֲכִילָה וְשָׁרֵי בַּהֲנָאָה, דְּקָדָשִׁים - בַּהֲנָאָה נַמִּי אָסוּר! - אֶלָּא מִדְּכָתִיב: "וְדִי חֵלֶב עֹזִים לְלַחְמְךָ לְלֶחֶם בֵּיתֶךָ וְחַיִּים לְנַעֲרוֹתָיִךְ". - וְדִילְמָא לְסַחוֹרָה! - אֶלָּא מִדְּכָתִיב: "וְאֶת עֶשֶׂרֶת חֲרִיצֵי הֶחָלָב". - וְדִלְמָא לְסַחוֹרָה! - אַטּוּ דַּרְכָּהּ שֶׁל מִלְחָמָה לְסַחוֹרָה? וְאִיבָּעֵית אֵימָא מֵהָכָא: "אֶרֶץ זַבַת חָלָב וּדְבַשׁ", וְאִי לָא דְּשָׁרֵי - מִשְׁתַּבַּח לָן קְרָא בְּמִידֵי דְּלָא חֲזֵי? וְאִיבָּעֵית אֵימָא מֵהָכָא: "לְכוּ שִׁבְרוּ וְאֶכְלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלֹא כֶסֶף וּבְלֹא מְחִיר יַיִן וְחָלָב". אֶלָּא מֵעַתָּה, "שָׁפָן" "שָׁפָן", "אַרְנֶבֶת" "אַרְנֶבֶת", "חֲזִיר" "חֲזִיר" לְהֲנִי הוּא דְּאָתוּ? אֶלָּא לְכִדְתַנְיָא: לָמָּה נִשְׁנוּ בִּבְהֵמָה - מִפְּנֵי הַשִּׁסּוּעָה, וּבְעוֹפוֹת - מִפְּנֵי הָרָאָה; "גָּמָל" "גָּמָל" נַמִּי לְהָכִי הוּא דְּאָתָא! - כָּל הֵיכָא דְּאִיכָּא לְמִידְרַשׁ דְּרִשִׁינַן. תָּנוּ רַבָּנַן: רָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִין עֵז, וְעֵז שֶׁיָּלְדָה מִין רָחֵל - פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה, וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִים - חַיֶּבֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ דּוֹמֶה לְאִמּוֹ. אִיבַּעֲיָא לְהוּ: לַאֲכִילָה מִי בָּעֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ, אוֹ לָא? לְעִנְיַן בְּכוֹרָה כְּתִיב: "אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר" - עַד שֶׁיְּהֵא הוּא שׁוֹר וּבְכוֹרוֹ שׁוֹר, אֲבָל לַאֲכִילָה - גָּמָל הוּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא דַּאֲסִיר, הָא

אישתני

יכול לקרות בין פרמא בין תבלין, דלא אתא לאשמועינן אלא שתיהן כאכילה. וכן משמע בפירוש הקונטרס, שפירש: רסוקי בשר וקפלוט שבשולי קדירה.

רש"י

אישתני מגמל — שדומה לאמו במקצת סימנין. **אסור באכילה** — ומאן שמעת ליה הך סברא — רבי שמעון. ואם ראשו ורובו כו', וקא סלקא דעתין דמדקתני להו בהדי הדדי, שמע מינה דאפילו לאכילה בעי רבי שמעון ראשו ורובו. **מדשבקה לאכילה** — דאיירי ברישא, וקם ליה אבכורה, ולא אמר: אם ראשו ורובו דומה לאמו מותר באכילה, שמע מינה: לאכילה סגי במקצת סימנין. **לבכורה אצטריך** — ולעולם בתרוייהו בעינן ראשו ורובו. **זה אי אתה אוכל** — גמל, אפילו נולד מן הפרה. **אבל אתה אוכל אחר הבא בסימן אחד** — של אמו. כלומר, שדומה לאמו במקצת, כגון טמא שנולד מן הטהור ודומה לאמו במקצת. **שה כשבים** — שה הבא משני כבשים. **להתיר את המותר** — דכיון דאביו ואמו טהורים, לא איצטריך האי קרא ד"אך את זה תאכלו" למישרייה. **מכל מקום** — מדכתיב "שה" "שה" תרי זימני, שמע מיניה דאפילו מצד האם ולא מצד האב. **קרי ליה טמא** — לקלוט שנולד מן הטהור. **כרבי שמעון** — דאסר ליה היכא דאין בו מקצת סימנין. וקאמר דאם יש לו סימן אחד של טהרה, שדומה לאמו במקצת — מותר! **ופליג עליה בחדא** — דרבי שמעון בעי ראשו ורובו. ואיכא דמקשי — קושיא להך ברייתא, ומתוך הקושיא משיב דבר לשואל אי בעי רבי שמעון ראשו ורובו לאכילה או לא. **מי מיעברא** — טהורה מטמא, דקתני: ועבורו מן הטמא. **חוץ מרבי אליעזר ומחלוקתו** — שחולקין בכוי בפרק "אותו ואת בנו" בשחיטת חולין (עט,ב) אם אותו ואת בנו נוהג בו. וקתני: כוי הבא מן התייש ומן הצבייה. אלמא חיה מתעברת מבהמה לדבריהם! **ואמר רבי ירמיה** — האי "עבורו מן הטמא" דקאמר — היינו שנתעברה מן הקלוט, שפרסותיו קלוטות כגמל, ובן פרה הוא. ואליבא דרבי שמעון קרי ליה "טמא", ובנו מותר אם דומה לאמו בסימן אחד. אלמא לאכילה לא בעי רבי שמעון ראשו ורובו! **זה וזה גורם** — ההיתר והאיסור גורמין לזה שיבא, (הוא) [אביו] טמא ואמו טהורה. **ולד טריפה** — ואביו תמים — הרי זה וזה גורם. **דאם כן** — דעבורו מן הטמא אסור — לכתוב: "שה כשבים ועזים". **מיא עול מיא נפוק והאי דעכירי הבלא דבישרא הוא** — מחמת חמימות וסרחון הבשר.

מטמא

שמע מינה לאכילה נמי בעי רבי שמעון ראשו ורובו — דמשמע שאין בו כי אם שני חלוקין. מדלא קתני חלוק שלישי, ולימא: אם יש בו מקצת סימנין מותר באכילה, והדר ליתני: ואם ראשו ורובו דומה לאמו חייב בבכורה. והשתא רישא וסיפא רבותא קמשמע לן, דרישא קתני שילדה מין טמאה דאסור אף באכילה, וסיפא דקתני ראשו ורובו דומים לאמו חייב אף בבכורה.

זה אי אתה אוכל — גמל ושפן כתיבי בקרא. אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד — לאו בסימני טהרה איירי, דממעלה גרה וממפריסי הפרסה. אלא בדמי למקצת סימנין לאמו ביד וברגל ובצמרו, (ולד) [ולאו דוקא] סימני טהרה בעי.

עד שיהא אביו ואמו בבשה — מדכתיב "כבשים" ו"עזים" ולא כתיב "כבש" ו"עז" דרש רבי יהושע. ורבי אליעזר — מדכתיב "שה" "שה" תרי זימני. והשתא דרשות דרבי יהושע לאסור — לאו הוא דרבי אליעזר להתיר. ולשון "לא בא הכתוב" דאמר רבי אליעזר מגומגם קצת, דמשמע: הלשון דמקרא זה שדרש רבי יהושע טמא שנולד מן טהור ועיבורו מן הטהור, אמר רבי אליעזר דבא להוסיף על המותר, ולהתיר טמא הנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא. ויש לפרש "לא בא הכתוב" כמו: "לא באתה התורה". עוד יש לפרש דברי רבי אליעזר, והכי פירושו: מ"שה" "שה" נפקא לן עיבורו מן הטהור, לכך אייתר "זה" — להוסיף על המותר, ועיבורו מן הטמא. **חוץ** מדרבי אליעזר ומחלוקתו — הא דלא קאמר: חוץ מן הדולפנין שפרים ורבים מבני אדם, כדאמר לקמן — לא קשה מידי, דלא איירי רבי יהושע בן לוי אלא בבהמה וחיה, ולא בבני אדם. והנהו בני ימא נינהו.

ופליג עליה בחדא — מה שיוכל לדחות דחי כן, משום דבמסקנא לאכילה פשטינן נמי דבעי רבי שמעון ראשו ורובו.

והא איפכא שמעינן להו ולד טריפה — למאן דאמר טריפה יולדת — ניחא דפליגי ב"זה וזה גורם". אלא למאן דאמר אינה יולדת, מוקמי פלוגתא פרק "אלו טריפות" (חולין נח,א) בעובר ירך אמו, ונתעברה ולבסוף נטרפה. ומיהו, אשכחן בעלמא דרבי אליעזר סבר זה וזה גורם אסור ורבנן סברי מותר, גבי שאור חולין ותרומה (פסחים כו,ב), ושלהי "כל הצלמים" (עבודה זרה מט,א) גבי נטל ממנה עצים. אלא לרבי יהושע אייתיה, ואף על גב דלאו דברי הכל הוא. ומה שמזכיר כאן "זה וזה גורם", ופרק "אותו ואת בנו" (חולין עט,ב) נקט לישנא ד"חרושין לזרע האב" — משום דהכא איירי בדבר הבא מהיתר ואיסור [שייך שפיר] זה וזה גורם. ומיהו קשה: כיון דאין חרושין לזרע האב, מאיזה טעם תחשב ולד טריפה זה וזה גורם? לא יחשב שאור גורם, וליתסר!

תניתוה

אִישְׁתַּנִּי מִגְּמָל - שַׁפִּיר דָּמֵי, אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא? תָּא שְׁמַע: בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁיָּלְדָה מִין בְּהֵמָה טְמֵאָה - אָסוּר בַּאֲכִילָה, וְאִם דּוֹמֶה רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ לְאִמּוֹ - חַיָּיב בִּבְכוֹרָה. שְׁמַע מִינָּהּ: לַאֲכִילָה נַמִּי בָּעֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ! - לָא, לִבְכוֹרָה דַּוְקָא. דַּיְקָא נַמִּי, דְּקָא שַׁבְקָהּ לַאֲכִילָה וְקָם לֵיהּ אַבְּכוֹר, שְׁמַע מִינָּהּ: לִבְכוֹרָה הוּא דְּבָעֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ, אֲבָל לַאֲכִילָה - לָא. - לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ: לַאֲכִילָה נַמִּי בָּעֵי, וּבְכוֹרָה אִיצְטְרִיךְ; סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמְינָא, הוֹאִיל וּכְתִיב: "אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר" - עַד שֶׁיְּהֵא הוּא שׁוֹר וּבְכוֹרוֹ שׁוֹר, וְלָא תֵּיסְגֵּי לֵיהּ בְּרֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ עַד דְּאִיכָּא כּוּלֵּיהּ - קָמַשְׁמַע לָן. תָּא שְׁמַע: "אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה" - זֶה אִי אַתָּה אוֹכֵל, אֲבָל אַתָּה אוֹכֵל הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד. וְאִי זֶה זֶה הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד - זֶה טָמֵא הַנּוֹלָד מִן הַטָּהוֹר וְעִבּוּרוֹ מִן הַטָּהוֹר. יָכוֹל אֲפִילּוּ עִבּוּרוֹ מִן הַטָּמֵא? תַּלְמוּד לוֹמַר: "שֵׂה כְשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים" - עַד שֶׁיְּהֵא אָבִיו כֶּבֶשׂ וְאִמּוֹ כִּבְשָׂה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא בָּא הַכָּתוּב לְהַתִּיר אֶת הַמּוּתָּר, אֶלָּא לְהוֹסִיף עַל הַמּוּתָּר, וְאֵיזֶה זֶה - טָמֵא הַנּוֹלָד מִן הַטָּהוֹר וְעִבּוּרוֹ מִן הַטָּמֵא. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא עִבּוּרוֹ מִן הַטָּהוֹר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "שׁוֹר שֵׂה כְשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים" - מִכָּל מָקוֹם. קָרֵי לֵיהּ "טָמֵא" - כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְקָאָמַר: אֲבָל אַתָּה אוֹכֵל הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד! - הַאי תַּנָּא סָבַר לֵיהּ כְּוָותֵיהּ בַּחֲדָא וּפְלִיג עֲלֵיהּ בַּחֲדָא. וְאִיכָּא דְּמַקְשֵׁי וּמוֹתִיב: עִבּוּרוֹ מִן הַטָּמֵא - מִי מְעַבְּרָא? וְהָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: לְעוֹלָם אֵין מִתְעַבֶּרֶת לֹא טְמֵאָה מִן הַטָּהוֹר, וְלֹא טְהוֹרָה מִן הַטָּמֵא, וְלֹא גַּפָּה מִן הַדַּקָּה, וְלֹא דַּקָּה מִן הַגַּפָּה, וְלֹא בְּהֵמָה מִן חַיָּה, וְלֹא חַיָּה מִן בְּהֵמָה; חוּץ מֵרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּמַחֲלוֹקְתּוֹ, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: חַיָּה מִתְעַבֶּרֶת מִבְּהֵמָה! וְאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: דְּאִיעַבַּר מְקָלוּט בֶּן פָּרָה, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן קָאָמַר. וְקָאָמַר: אֲבָל אַתָּה אוֹכֵל הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד! - הַאי תַּנָּא סָבַר לָהּ כְּוָותֵיהּ בַּחֲדָא וּפְלִיג עֲלֵיהּ בַּחֲדָא. לְמֵימְרָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: זֶה וְזֶה גּוֹרֵם - מוּתָּר, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סָבַר: זֶה וְזֶה גּוֹרֵם - אָסוּר? וְהָא אִיפְּכָא שָׁמְעִינַן לְהוּ: וְלַד טְרֵיפָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יִקָּרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יִקָּרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ! - בְּעַלְמָא סָבַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: זֶה וְזֶה גּוֹרֵם - אָסוּר. וְשָׁאנֵי הָכָא, דְּאִם כֵּן נִכְתּוֹב קְרָא: "שֵׂה כְשָׂבִים וְעִזִּים", "שֵׂה" "שֵׂה" "וְשֵׂה" לָמָּה לִי? שְׁמַע מִינָּהּ: שֵׂה - מִכָּל מָקוֹם. - וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לָךְ: בְּעַלְמָא זֶה וְזֶה גּוֹרֵם - מוּתָּר. וְהָכָא, אִם כֵּן לִכְתּוֹב קְרָא: "שׁוֹר כֶּשֶׂב וְעֵז", "כְּשָׂבִים" "וְעִזִּים" לָמָּה לִי? שְׁמַע מִינָּהּ: עַד שֶׁיְּהֵא אָבִיו כֶּבֶשׂ וְאִמּוֹ כִּבְשָׂה. תָּא שְׁמַע, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: "גָּמָל" "גָּמָל" שְׁנֵי פְעָמִים - אֶחָד גָּמָל הַנּוֹלָד מִן הַגָּמָל, וְאֶחָד גָּמָל הַנּוֹלָד מִן הַפָּרָה. וְאִם רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ דּוֹמֶה לְאִמּוֹ - מוּתָּר בַּאֲכִילָה. שְׁמַע מִינָּהּ: לַאֲכִילָה נַמִּי בָּעֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ, שְׁמַע מִינָּהּ. "שֶׁהֲיוֹצֵא מִן הַטָּמֵא" וכו'. בְּעוּ מִינָּהּ מֵרַב שֵׁשֶׁת: מֵי רַגְלַיִם שֶׁל חֲמוֹר, מַהוּ? - וְתִיבָּעֵי לֵיהּ דְּסוּסִים וּגְמַלִּים? - דְּסוּסִים וּגְמַלִּים לָא מִיבָּעֲיָא לְהוּ - דְּלָא עֲכִירִי וְלָא דָּמוּ לְחָלָב, מַיָּא עוֹל מַיָּא נָפוֹק. כִּי קָמִיבָּעְיָא לְהוּ דַּהֲמוֹר, דַּעֲכִירִי וְדָמוּ לְחָלָב, מַאי? מִגּוּפֵיהּ קָא מִימַצְיָי, וַאֲסִירִי. אוֹ דִלְמָא: מַיָּא עוֹל מַיָּא נָפוֹק, וְהַאי דַּעֲכִירִי - הַבְלָא דְּבִישְׂרָא הוּא? אֲמַר לְהוּ רַב שֵׁשֶׁת, תְּנִיתוּהָ: שֶׁהֲיוֹצֵא מִן הַטָּמֵא - טָמֵא, וְהַיּוֹצֵא מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר; "מִטָּמֵא" לָא קָאָמַר, אֶלָּא: "מִן הַטָּמֵא"

תניתוה היוצא מן הטמא טמא — הא דמשמע לסימן נקטיה — לא קשה מידי, כדפרישית לעיל (ו,א דבור המתחיל "למה"). **הגזין** וצרעין — גרסינן, ולא גרסינן "חגבים". שזה עוף, כמו "גזי דכלתא" דנדה (יז,א) לפירוש רבינו תם. **עור** הבא נגד פניו של חמור — פירוש (כדלעיל) [שליא].

מאי לאו בין הוא ואמו מתה — פירוש: אלמא לא הוי העור לא מן הולד ולא מן האם, אלא הזרע שנתקרש. **לא** בין הוא חי ואמו מתה בין הוא מת ואמו חיה — שהעור בא בין שניהם, מן האם ומן הולד, ולפיכך טהור עד שימותו שניהם. ובקונטרס פירש כך: בין הוא ואמו חיה, בין הוא מת ואמו חיה, [אבל] אמו חיה לעולם בעינן. וכמו שפירשתי נראה, דמדנקט רב חסדא "בין הוא מת ואמו מתה", משמע דאין לו סייעתא אלא מהא דמטהרינן בשניהם מתים. אבל אם האחד חי — אין כאן סייעתא.

דג טהור שבלע דג טמא אסור באכילה — תימה: במסכת אהלות (פרק יא משנה ז) תנו: כלב שאכל בשר המת, כמה תשהה במעיו? שלשה ימים מעת לעת, ובעופות ובדגים — כדי שתפול לאור ותשרף. אלמא חשיב עבול, והכא נמי לישתרי! ולא מסתבר לחלק בין בשר המת לשאר דברים. דשלשה ימים דכלב משמע בכל דבר, דמדמייתי עלה במסכת שבת פרק "השואל" (קנה,ב): יודע הקדוש ברוך הוא בכלב שמזונותיו מועטות לפיכך משהה אכילתו במעיו שלשה ימים! ויש לחלק בין איסור לטומאה. ויש רוצים להתיר מתוך משנה זו חטה שנמצאת בפסח במעי תרנגולת. ולפי מה שחלקתי בין איסור לטומאה אין זה ראיה. עוד פירש רבינו תם: דשמא יש להחמיר כרבי יהודה בן בתירה דבעי מעת לעת. ואם באנו לומר דאין חילוק בין איסור לטומאה, צריך לומר דשמעתא אתיא בלא שהה כדי עיכול. ואם תאמר: אי לא שהה כדי עיכול, היכי פריך בגמרא: כי חזינא דבלע נימא האי איעבל והאי אשרוצי אשריץ? יש לומר: פעם ממהר להתעכל קודם, ולא הוי ככלב דלעולם שלשה ימים.

רוב דגים במינם משריצים — הלכתא כרב אשי, דהוא בתראה. ויש להתיר אותן דגים שקורין מרנ"ש הנמצא תוך דג בלינ"א, ואף על גב דלא חזינן דבלע. ואין להקשות ממתניתין דשריא דג טמא שבלע דג טהור, לרב ששת דאסר מי רגלים של חמור. דאפילו ללישנא בתרא דרב ששת דאסר אף של סוסים וגמל — לא דמי. חדא: דמתניתין לא איירי אלא נמצא תוכו דג טהור. ואפילו יצאו, הכא פשיטא דדגים עייל דגים נפיק. אבל מים שהבהמה שותה — לחלוחית הגוף מתערב עמהם. ובתורת כהנים תני גבי דגים: "תאכלו" — לרבות הטהור שבמעי טמא. יכול אף הטמא שבמעי טהור? תלמוד לומר: "אותם". מה ראית לומר בבהמה שבמעי טמא — טמא, ושבמעי טהור — טהור (מטמא שבמעי הטהור טהור), ובדגים אינו כן? לפי שאין גדוליו. ואין ראיה משם לאסור דג טמא שבלע דג טהור אחר שיצא, משום דנקט "שבמעי הטמא". דלאו דוקא, אלא משום טמא שבמעי טהור, דדילמא ההיא דשרינן ביצא לחוץ משום דחשיב עיכול.

דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים — בעבודה זרה פרק "אין מעמידין" (מ,א) מפרש: תרוייהו מטילי ביצים נינהו, זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים.

הַטָּמֵא", וְהָנֵי נַמִי מִינָא דְּטָמֵא הוּא. וְאֵיפָא דְּאָמְרִי: דְּסוּסִים וּגְמַלִּים לָא קָא מִבַּעְיָא לְהוּ - דְּלָא שָׁתוּ אֵינָשֵׁי. כִּי קָמִיבָּעְיָא לְהוּ דַּחֲמוֹר, דְּשָׁתוּ אֵינָשֵׁי וּמַעֲלוּ לְיַרְקוֹנָא, מַאי? אֲמַר לְהוּ רַב שֵׁשֶׁת, תְּנִיתוּהָ: הַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא - טָמֵא, וְהַיּוֹצֵא מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר; וְהָנֵי נַמִי מִטָּמֵא קָאָתֵי. מֵיתִיבִי: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ דְּבַשׁ דְּבוֹרִים מוּתָּר? מִפְּנֵי שֶׁמַּכְנִיסוֹת אוֹתוֹ לְגוּפָן, וְאֵין מְמַצּוֹת אוֹתוֹ מִגּוּפָן! - הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יַעֲקֹב, דְּאָמַר: דּוּבְשָׁא רַחֲמָנָא שַׁרְיֵיהּ. דְּתַנְיָא, רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: "אַף אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף" - זֶה אַתָּה אוֹכֵל, וְאִי אַתָּה אוֹכֵל שֶׁרֶץ עוֹף טָמֵא. שֶׁרֶץ עוֹף טָמֵא בְּהֶדְיָא כְּתִיב! אֶלָּא, שֶׁרֶץ עוֹף טָמֵא אִי אַתָּה אוֹכֵל, אֲבָל אַתָּה אוֹכֵל מַה שֶּׁעוֹף טָמֵא מַשְׁרִיץ, וְאֵיזֶה זֶה - זֶה דְּבַשׁ דְּבוֹרִים. יָכוֹל אַף דְּבַשׁ הַגּוּזִין וְהַצְּרָעִין? אָמַרְתָּ: לֹא. וּמָה רָאִיתָ לְרַבּוֹת דְּבוֹרִים וּלְהוֹצִיא הַגּוּזִין וְהַצְּרָעִין? מֻרְבֶּה אֲנִי דְּבַשׁ דְּבוֹרִים - שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם לָוִי, וּמוֹצִיא אֲנִי דְּבַשׁ הַגּוּזִין וְהַצְּרָעִין - שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁם לָוִי. כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּתַנְיָא: דְּבַשׁ הַגּוּזִין וְהַצְּרָעִין - טָהוֹר, וּמוּתָּר בַּאֲכִילָה? דְּלָא כְּרַבִּי יַעֲקֹב. "טָהוֹר" - אַלְמָא בְּעֵי מַחֲשָׁבָה. תַּנָּיָא נַמִי הָכִי: דְּבַשׁ בְּכַוָּורְתוֹ מִטַּמֵּא טוּמְאַת אוֹכְלִין שֶׁלֹּא בְּמַחֲשָׁבָה. חֲלִי דְּיַחְמוּרְתָּא, סְבוּר רַבָּנַן לְמֵימַר: בֵּיעֵי נִינְהוּ, וַאֲסִירִין. אֲמַר רַב סַפְרָא: זַרְעָא דְּאַיָּלָא הוּא, דְּאָזֵיל בָּתַר אַיָּלְתָּא, וְאַיְידֵי דְּרַחְמָהּ צַר לָא מְזַדְּקְקָא, וְאָזֵיל בָּתַר יַחְמוּרְתָּא, וְנָתְרֵי. אָמַר רַב הוֹנָא: עוֹר הַבָּא כְּנֶגֶד פָּנָיו שֶׁל חֲמוֹר - מוּתָּר, מַאי טַעְמָא? פִּירְשָׁא בְּעָלְמָא הוּא. אֲמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא: תַּנָּיָא דְּמִסַּיַּע לָךְ: עוֹר הַבָּא כְּנֶגֶד פָּנָיו שֶׁל אָדָם, בֵּין חַי בֵּין מֵת - טָהוֹר; מַאי לָאו, בֵּין הוּא חַי וְאִמּוֹ חַיָּה, בֵּין הוּא מֵת וְאִמּוֹ מֵתָה? - לָא, בֵּין הוּא חַי וְאִמּוֹ מֵתָה, בֵּין הוּא מֵת וְאִמּוֹ חַיָּה. - וְהָתַנְיָא: בֵּין הוּא חַי וְאִמּוֹ חַיָּה, בֵּין הוּא מֵת וְאִמּוֹ מֵתָה! - אִי תַּנְיָא, תַּנְיָא. **משנה** דָּג טָמֵא שֶׁבָּלַע דָּג טָהוֹר - מוּתָּר בַּאֲכִילָה. וְטָהוֹר שֶׁבָּלַע דָּג טָמֵא - אָסוּר בַּאֲכִילָה, לְפִי שֶׁאֵינוֹ גִידּוּלוֹ. **גמרא** טַעְמָא דַּחֲזִינֵיהּ דְּבַלַּע, הָא לָא חֲזִינֵיהּ דְּבַלַּע - אָמְרִי: אַשְׁרוּצֵי אַשְׁרִיץ. מְנָלַן? דְּתַנְיָא: דָּג טָמֵא - מַשְׁרִיץ, דָּג טָהוֹר - מַטִּיל בֵּיצִים. - אִי הָכִי, כִּי חָזִינָא דְּבַלַּע אָמְרִינַן: הַאי - אִיעַבְּלָא, וְהַאי - אַשְׁרוּצֵי אַשְׁרִיץ! אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: כְּגוֹן שֶׁמְּצָאוֹ דֶּרֶךְ הָרִיעִי. רַב פַּפָּא אָמַר: כְּגוֹן שֶׁמְּצָאוֹ דֶּרֶךְ בֵּית הַבְּלִיעָה. רַב נַחְמָן אָמַר: כְּגוֹן שֶׁמְּצָאוֹ שָׁלֵם. רַב אָשֵׁי אָמַר: רוֹב דָּגִים בְּמִינָן מַשְׁרִיצִין, וּכְמִי שֶׁבָּלַע לְפָנֵינוּ דָּמֵי. תָּנוּ רַבָּנַן: דָּג טָמֵא - מַשְׁרִיץ, דָּג טָהוֹר - מַטִּיל בֵּיצִים. כָּל הַמּוֹלִיד - מֵנִיק, וְכָל הַמַּטִּיל בֵּיצִים - מְלַקֵּט, חוּץ מֵעַטָּלֵף, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמַּטִּיל בֵּיצִים - מֵנִיק.

מטמא — הוי משמע מגופיה דטמא. [עד כאן שייך לעמוד הקודם]. "מן הטמא" משמע — מינו של טמא הן, דדמו לחלב. **והני נמי** — מטמא קאתו, שבתוך הטמא היו. ואף על גב דלאו מגופיה מימצן, אסירי. **שמכניסות אותן לגופן** — שאוכלין מפרחי האילן, ומהן נעשה הדבש במעיהן. **ואין ממצים אותו** — דובשנו, מגופו. וקשיא לרב ששת, דהא הכא כיון דלאו מגופייהו מימצו שרי! **רב ששת אמר** — כל שהיה בתוך הטמא, דאמר כרבי יעקב בטעמא דדבש, לאו משום שמכניסות אותן לגופן הוא, אלא דרחמנא שרייה בהדיא, וגזירת הכתוב היא. **שרץ העוף טמא** — הוולד ממש — בהדיא כתיב בו (ויקרא יא): "את אלה תשקצו מן העוף"! **אלא שרץ עוף טמא שאתה אין אוכל** — דלהכי דייקא "ואי אתה" — דתיהדר ותידוק מיניה: אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ שאינו ולד דוגמתו, כגון דבש. לישנא אחרינא: אלא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל. ומאידך קרא נסיב לה: "מכל שרץ העוף" וגו'. **הגזין והצירעין** — מין ארבה. **דבש דבורים** — "דבש" סתמא (הוו) קרו ליה, דבש הגזין הכי הוא דמיקרו. **טהור** — מלקבל טומאת אוכלין, דסתמיה לאו לאכילה עד שיחשב עליו. **טהור אלמא בעי מחשבה** — בניחותא. **דבש בכוורתו** — ואכתי לא חשיב עליה, שהרי הוא בכוורתו. ובדבש דבורים מיירי, דאין כוורת אלא לדבורים. **חלי דיחמורתא** — כעין ביצי זכר שהיחמורות מוציאות מרחמן. **ואסורין** — משום אבר מן החי, שנעקרו מן הזכר ברחם. **דאזיל בתר איילתא** — להיזקק לה. **ונתרי** — שופך זרע הרבה, ונקרש. **עור הבא כנגד פני חמור** — כעין שליא שהחמור נולד בו. **טהור** — מלטמא במגע ובמשא. **מאי לאו** — אפילו הולד והאם מתים — אפילו הכי העור אין מטמא. אלמא דאמר: שליא לא מן הולד ולא מן האם, אלא פירשא בעלמא היא. הכי גרסינן: **לא בין הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו חיה** — שמגוף האם הוא, והרי היא חיה. אבל לגבי אבילה, כי שדית ליה בתר אם — נמי אסור. **משנה שבלע** — משמע דידעי ודאי שבלעו. **לפי שאינו גידוליו** — אלא בשהוא חי בלעו. אבל גידוליו שרי, שהיוצא מן הטהור — טהור. **גמרא אשרוצי אשריץ** — דג טהור זה שנמצא בתוך הטמא — נשרץ בגופו, ועוברו הוא, ואסור. **דג טמא משריץ** — בגופו עוברו, כשאר בהמה וחיה. **דג טהור מטיל ביצים** — ויושב עליהן ומחממן עד שיוציאם מן הקליפה, כעופות. **אי הכי** — דדג טמא משריץ, האי דבלע — איעבל והוי ריעי, וזה שנמצא בתוכו — אשרוצי אשריציה, ועוברו הוא, וליתסר! **דרך בית הריעי** — ואי עוברו הוא, בבית הרחם מיבעי ליה לאישתכוחי. **שמצאו שלם** — שנגמרה כל צורתו וגדול הוא. ואי עוברו — לא הוי משתהי ברחם כולי האי. **רב אשי אמר** — מתניתין לאו כדחזיניה דבלע, אלא שנמצא בתוכו. והאי דקתני "שבלע", כיון דרוב דגים במינן משריצים, וזה השריץ מין אחר — כמו שבלע בפנינו דמי. **כל המוליד** — שיולד עובר ממש. **מניק** — שיש לו דדים. וכל המטיל ביצים אין לו דדים, ומלקט פירורים ומפרנס בניו. **עטלף** = קלב"א שורי"ץ. דומה לעכבר ויש לו כנפים.

רש"י

הכי גרסינן הדולפנין פרים ורבים מבני אדם — שאם בא אדם עליהם מתעברות הימנו. **בני ימא** — דגים יש בים שחציין צורת אדם וחציין צורת דג, ובלעז: שרייני"א. **כל** — מין שביציו הזכר, כגון חיה ובהמה, מבחוץ — מוליד עובר ממש. **וכל** — מין שביציו זכר מבפנים — מטילה הנקיבה ביצים. **אווז** — של ישוב, ואווז של בר — כלאים להרביע. לפי שאין הזכרים דומים, דזה ביציו מבחוץ וזה ביציו מבפנים. **זכרותו** — הגיד. ואווז בר זכרותו מבפנים. **ולמחר השכים** — קודם היום, ומצא בה ביצה — מותרת, דלא נולדה בלילי יום טוב אלא מאתמול. דתרנגולת אינה יולדת בלילה כדתני לעיל. **יצתה רובה מותרת** — דבתר יציאת רובה אזלינן. **כל שתשמישו ועיבורו שוה** — כגון כשב ועז, ששניהם פנים כנגד עורף, וימי עיבורן שוה, ששוהין חמשה חדשים — ויולדין אם בא אחד על מין חבירו. **ומגדלין** = מניקין. **שכינה עמהם** — שנאמר (יונה ב): "ויאמר ה' לדג". **לעשרים ואחד יום** — לאחר שנתעברה מן התרנגול שוהה ביצתה ליגמר עד אחד ועשרים יום. **לוז** — קורדל"א, שגדילים בו אגוזים קטנים. ומשעת פרחיו עד שעת גמר פריו (שנים) [אחד] ועשרים יום. **כלב לחמשים יום** — גמרה צורת הולד. **וכנגדו באילן תבואה** — כמאן דאמר (ברכות מ,א): עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה, קרי לתבואה אילן. דקל — גדילין בו תמרים. **ברדלס** = אפא. **קוף** = שיניי"א בלעז. **קיפוף** — כעין קוף הוא, ויש לה זנב. ובלשון אשכנז מרקצ"א. **אפעה** — מתעבר אחר שבעים שנה שנולד. **וימי עיבורו** — משעת הפרח עד שעת גמר פירות. **מוכססים** — מין בנות שוח, ולא בנות שוח ממש. **מנא הני מילי** — דנחש עיבורו שבע שנים. **אם מבהמה נתקלל מחיה לא כל שכן** — שפחותה יותר מן חיה, שהרי עז חמשה חדשים וחתול חמשים ושנים [יום]. והא ליכא למימר דהא "מכל חיה" היינו ארי או אפעה, דאם כן ליכתוב "מכל החיה" ולא ליבעי בהמה. **אלא להכי כתב תרוייהו לומר לך כו'** — והכי משמע: ארור הוא מכל הבהמה כמה שהיא ארורה יותר מן החיה. כשם שהבהמה נתקללה מן החיה על אחת שבע, ומאי ניהו — חמור מחתול, שבשנה יש שבע פעמים חמשים ושנים — כך נתקלל הוא מן הבהמה, כגון מבהמה גסה טמאה, אחד לשבע. דבהמה טמאה גסה שנים עשר חדש, וחשוב שבע פעמים שנים עשר חדש — היינו אחד לשבע, הן שבע שנים.

מי

הַדּוּלְפָנִין פָּרִין וְרָבִין כִּבְנֵי אָדָם. מַאי דּוּלְפָנִין? אָמַר רַב יְהוּדָה: בְּנֵי יַמָּא. כָּל שֶׁבֵּיצָיו מִבַּחוּץ - מוֹלִיד, וְכָל שֶׁבִּפְנִים - מֵטִיל בֵּיצִים. אִינִי? וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: אַוָּז וַאֲוַז בַּר - כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה; וְהָוֵינַן בָּהּ: מַאי טַעֲמָא? אֲמַר אַבַּיֵי: זֶה - בֵּיצָיו מִבַּחוּץ, וְזֶה - בֵּיצָיו מִבִּפְנִים. וְתַרְוַיְיהוּ מְטִילֵי בֵּיצִים! אֶלָּא: כָּל שֶׁזִּכְרוּתוֹ מִבַּחוּץ - מוֹלִיד, מִבִּפְנִים - מֵטִיל בֵּיצִים. כָּל שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ בַּיּוֹם - יוֹלֵד בַּיּוֹם, בַּלַּיְלָה - יוֹלֵד בַּלַּיְלָה, כָּל שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה - יוֹלֵד בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה. תַּשְׁמִישׁוֹ בַּיּוֹם יוֹלֵד בַּיּוֹם - תַּרְנְגוֹל, בַּלַּיְלָה יוֹלֵד בַּלַּיְלָה - עֲטַלֵּף, תַּשְׁמִישׁוֹ בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה יוֹלֵד בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה - אָדָם וְכָל דְּדָמֵי לֵיהּ. לְמַאי נָפְקָא מִינָּהּ? לְכִדְרַב מָרֵי בְּרֵיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, דְּאָמַר רַב מָרֵי בְּרֵיהּ דְּרַב כָּהֲנָא: בְּדַק בְּקִינָּה שֶׁל תַּרְנְגוֹלִין מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב וְלֹא מָצָא בָּהּ בֵּיצָה, וּלְמָחָר הִשְׁכִּים וּמָצָא בָּהּ בֵּיצָה - מוּתֶּרֶת בַּאֲכִילָה בְּיוֹם טוֹב, אֵימַר: לֹא בְּדַק יָפֶה. - וַהֲלֹא בְּדַק יָפֶה! - אֵימַר: יָצְתָה רוּבָּהּ וְחָזְרָה הֲוָה. וּכְדְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּיצָה שֶׁיָּצְתָה רוּבָּהּ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב וְחוֹזֶרֶת - מוּתֶּרֶת לְאוֹכְלָהּ בְּיוֹם טוֹב. כָּל שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ וְעִיבּוּרוֹ שָׁוֶה - יוֹלְדִים וּמְגַדְּלִים זֶה מִזֶּה. הַכֹּל מְשַׁמְּשִׁין פָּנִים כְּנֶגֶד עוֹרֶף, חוּץ מִשְּׁלֹשָׁה שֶׁמְּשַׁמְּשִׁין פָּנִים כְּנֶגֶד פָּנִים, וְאֵלּוּ הֵן: דָּג וְאָדָם וְנָחָשׁ. וּמַאי שְׁנָא הָנֵי תְּלָתָא? כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמְרִי בְּמַעֲרְבָא: הוֹאִיל וְדִיבְּרָה עֲמָהֶם שְׁכִינָה. תָּנָא: גָּמָל - אָחוֹר כְּנֶגֶד אָחוֹר. תָּנוּ רַבָּנָן: תַּרְנְגוֹלֶת - לְעֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם, וּכְנֶגְדָּהּ בְּאִילָן - לוּז. כֶּלֶב - לַחֲמִשִּׁים יוֹם, וּכְנֶגְדּוֹ בָּאִילָן - תְּאֵינָה. חָתוּל - לַחֲמִשִּׁים וּשְׁנַיִם יוֹם, וּכְנֶגְדּוֹ בָּאִילָן - תּוּת. חֲזִיר - לְשִׁשִּׁים יוֹם, כְּנֶגְדּוֹ בָּאִילָן - תַּפּוּחַ. שׁוּעָל וְכָל מִינֵי שְׂרָצִים - שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, וּכְנֶגְדָּם בָּאִילָן - תְּבוּאָה. בְּהֵמָה דַּקָּה טְהוֹרָה - לַחֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים, וּכְנֶגְדָּן בָּאִילָן - גֶּפֶן. בְּהֵמָה גַּסָּה טְמֵאָה - לִשְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ, וּכְנֶגְדּוֹ בָּאִילָן - דֶּקֶל. טְהוֹרָה - לְתִשְׁעָה חֳדָשִׁים, וּכְנֶגְדָּהּ בָּאִילָן - זַיִת. הַזְּאֵב וְהָאֲרִי וְהַדּוֹב וְהַנָּמֵר וְהַבַּרְדְּלָס וְהַפִּיל וְהַקּוֹף וְהַקִּיפּוֹף - לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים, וּכְנֶגְדָּן בָּאִילָן - בְּנוֹת שׁוּחַ. אֶפְעֶה - לְשִׁבְעִים שָׁנָה, וּכְנֶגְדּוֹ בָּאִילָן - חָרוּב. חָרוּב זֶה, מִשְּׁעַת נְטִיעָתוֹ עַד שְׁעַת גְּמַר פֵּירוֹתָיו - שִׁבְעִים שָׁנָה, וְימֵי עִיבּוּרוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים. נָחָשׁ - לְשֶׁבַע שָׁנִים, וּלְאוֹתוֹ רָשָׁע לֹא מָצִינוּ חָבֵר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: מוּכְסָמִים. מְנָא הָנֵי מִילֵי? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וּמָטוּ בָּהּ מִשּׁוּם דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא, שֶׁנֶּאֱמַר: "אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה", אִם מִבְּהֵמָה נִתְקַלְקְלָה, מַחַיָּה לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כְּשֵׁם שֶׁנִּתְקַלְקְלָה הַבְּהֵמָה מֵחַיָּה אֶחָד לְשִׁבְעָה, וּמַאי נִיהוּ? חֲמוֹר מֵחָתוּל - כָּךְ נִתְקַלֵּל הוּא מִבְּהֵמָה אַחַת לְשִׁבְעָה, דְּהָוָה לֵיהּ שֵׁבַע שָׁנִים, וּמַאי נִיהוּ? אֲרִי מֵחֲמוֹר - כָּךְ נִתְקַלֵּל הוּא מֵחַיָּה אַחַת לְשִׁלֹּשׁ שָׁנִים, דְּהָוָה לֵיהּ תֵּשַׁע שָׁנִים!

מי

תוספות

הדולפנין פרין ורבין מבני אדם — כן גירסת הקונטרס. וכן מוכח בתוספתא [פ"א]: יולדין ומגדלין מבני אדם. **אימר** יצתה רובה וחזרה — מכאן מתירין לקנות ביצים בליל שני של יום טוב של גליות. חוץ משני ימים טובים של ראש השנה, לפי שקדושה אחת הן. **תרנגולת** עשרים ואחד יום כנגדה באילן לוז — פירש הקונטרס קורדל"א שגדלים בו אגוזים קטנים. ורבינו יצחק בן אשר מפרש: שקדים שקורין אמנדלייי"ד. ד"בטנים ושקדים" (בראשית מג) מתרגם ירושלמי: לוזים, "מקל שקד" (ירמיה א) מתרגם: חוטרא דלוזא. ויש מפרשים: מקל שקד אחד לעשרים ואחד — אף משבעה עשר בתמוז לתשעה באב כן. "וינאץ השקד" (קהלת יב) מתרגם: שיגדא, "ויגמל שקדים" (במדבר יז) [מתרגם]: וכפית שגדין. עוד אמרינן: "וינאץ השקד" — זה לוז של שדרה, ממנה עתידים מתים להחיות לעתיד לבא. "לוז" תרגום של שקד (ויקרא רבה).

באילן תות — אין ראיה מכאן שמברכין עליהן "בורא פרי העץ". דהכי אמרינן: באילן — דגן, דאתיא כמאן דאמר (ברכות מ,א): עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה היתה. אלמא קרי לתבואה אילן, ולא מברכין בהם "פרי העץ". ומיהו, תותים הגדלים באילן — מברכין "פרי העץ". אבל לא אתותי שדה, דאי שקלת לפירא — לא הדר גווזא ומפיק, ואין מברכין "פרי העץ" אלא כי הדר גווזא ומפיק.

ברדלס — פירש הקונטרס: אפא. ופרק קמא דסנהדרין (טו,ב) פירש הקונטרס: פוטו"ש. וסוף פרק קמא דבבא קמא (טז,א) [אמרינן]: ברדלס [זו] אפא. ואמרינן צבוע זה אפא. ו"גיא הצבועים" (שמואל א יג) מתרגם: מישר אפעיא. מיהו ברדלס דהכא משמעו דהוא כעין פוטו"ש, ויולד לשלש שנים, מדשינה אפעה לשבעים שנה. ושני מיני ברדלס הן.

הקוף והקיפוף — מין חיה הוא, מדחשיב להו בהדי פיל, ואמר פרק "הרואה" (ברכות נז,ב): כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל והקיפוף. ופרק "המפלת" (נדה כג,א) אמרינן: לישנא אחרינא, רבי מאיר אומר: הואיל ועיניהם הולכים לפניהם כשל אדם. והוא "כוס וינשוף" (ויקרא יא) מתרגם: קריא וקפופא. ויש קפוף אחר מין עוף, פרק "אלו טריפות" (חולין סג,א) אמר: תנשמת באות שבעופות, ואמר: באות שבעופות — קפוף. ויש גרס "קיפוד" בדל"ת, על דרך "וירשוה קאת וקיפוד" (ישעיה לד). ואי גרס "קיפוף", ותרי גווני קיפוף יש בעופות, אם כן כי מפרש באות שבעופות קפוף — והיכי ידענא בהו אי איירי בינשוף או בתנשמת? **בנות** שוח — על משנה דשביעית שלהן בשניה (שביעית פרק ה משנה א) פירש בירושלמי: בכל שנה חונטין בה פירות, ופירות שחונטין בשנה אחת אין נגמרין עד שלש שנים. ולא כפירוש רבינו חננאל, שפירש גבי תלתין אילנות לא מפקין בכל שתא אלא עשרים מנייהו [בבא בתרא לז,א] — כגון בנות שוח לשלש שנים. ופרק קמא דעבודה זרה (יד,א) גרס: מוכססים בנות שוח מין אחד, וכן שמו. וקשה, במסכת דמאי (פרק א משנה א) תנן: הקלין שבדמאי לא נחשדו עמי הארץ עליהן, משמע דלאו פירי חשוב נינהו. ופרק קמא דמסכת עבודה זרה (יד,א) מפרש: תאיני חיורתא. ופרק שלישי דנדרים (כז,א): בנות שבע ותאנים לבנים שני מינין. דאמר: אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוך כלכלה הייתי אומר "תאנים לבנות ושחורות אסורות, בנות שבע מותרות"! ונראה: בנות שוח ושבע מיני תאנים הן, אלא שבנות שוח רעות כדמשמע במתניתין ד"הקלין שבדמאי" ובההיא דשביעית, כסבור שאין שביעית נוהג בהן. ובנות שבע יפות, כדמשמע בשביעית (פרק ה) ובנדרים (כז,א), ומסתמא אדם מן היפות אכל. ונקראו "שבע" מן שבעת ימי אבלות, ו"שוח" — שגרמו שוחה, ותולין הקלקלה במקולקל. **ומאי** נינהו חמור מחתול — דחתול לחמשים ושנים יום. ותימה: למאן דאמר כלב מין חיה, כדאיתא במסכת ביצה (כה,ב): שלשה עַזין הן, כלב [בחיות] — לנקוט חמור מכלב, דמקולקל טפי, שהכלב לחמשים יום! יש לומר: מנין זה מכוון טפי דהוי שנים.

מי כתיב מכל החיה ומכל הבהמה — דנידרוש: מכל החיה שנתקללה יותר מבהמה. [**מכל הבהמה כתיב** — משמע: מבהמה המקוללת יותר — כך נתקלל. ואין לך מקוללת בבהמה גסה יותר מחמור]. **כך נתקלל הוא מבהמה אחד לשלש** — כגון בהמה דקה טהורה דעיבורה לחמשה חדשים, ובתלתא זימני (תלתא) הוי חמשה עשר. **אי בעית אימא מכל הבהמה** — דמשמע: מכל הבהמה המקוללת יותר. **ואיבעית אימא** — לשם קללה נאמר, הלכך קללה חמורה שתוכל לדרוש מן הפסוק שדי עילויה. והכי נמי איכא לאקשויי: ואימא כשם שנתקללה בהמה מחיה אחד לשנים, ומאי ניהו — חמור משועל, כך נתקלל הוא מחמור אחד לשנים, דהוו להו שתי שנים. אלא איכא לתרוצי: קללה שדי עילויה. ועוד, "מכל הבהמה ומכל החיה" כתיב, דמשמע דמשום בהמה שיתירה קללתה על שום חיה, ומצינו חמור מקולל מחתול אחד לשבע. **לכמה מיעבר ומוליד** — כמה שוהה עיבורו במעיו. **דבי אתונא** — מקום. **והא משמשי שמושי** — ואי הוו מעברי לא הוו משמשי. שדרך חיה ובהמה, מאחר שנתעברה אינה מקבלת זכר. **והא חכימי** — הנהו סבי, וירדו לסוף המעשה. זיל זכינהו — נצחם. **ביסתרקי** = כסאות. **כי מטא לחתם** — לכרך שלהם. **עביד חיותא** — מחתך בהמה. **ואנא רישא דחיותא אמרי לך** — בתמיה. **סני** — צעוד ולך לפני. **דדי כריכא דקני** — טול חבילה של קנים, וכי מטית התם נגד הפתח — זקוף החבילה לארץ. **כמאן דמיתפח** — כאדם העומד לפוש. **אזל** — רבי יהושע. **אשכח דרבנאי** — אורבים. **מבראי** — שלא יצא אחד מן הזקנים לחוץ. **מגוואי** — שלא יניחו אדם ליכנס. וכי חזו הנך סבי ברעא דעיילא קטלי להו [לבראי]. שהיתה אסקופת החדר עבה, ושופכין סובין או עפר עליה וניכרות בה פסיעות האדם, וכי חזו כרעא דעיילא — קטלי לשומרי [בראי] כי הניחו לבא, וכי חזו כרעא דנפקא — קטלי להו [לגוואי] שהניחוהו לצאת. והשומרים לא היו הורגים שום אדם אלא אם כן נכנס כולו לפנים על כרחן, או אחד יוצא כולו לחוץ. **אפכיה** — רבי יהושע לסנדליה, ועמד על האיסקופה, ונראית פסיעה אחת נכנסת ופסיעה אחת יוצאה. ודחפוהו השומרים ויצא. וכשבאו הזקנים ראו כן, ודימו ששני בני אדם הן, אחד נכנס ואחד יוצא, וקטלינהו לכולהו שומרים. ואחר כך נכנס רבי יהושע. **ינוקי מלעיל** — בעלייה. ולהרע נתכוונו, שהנותן שלום לעליונים תחלה — הורגים אותו התחתונים, ואומרים: אנו הזקנים, ולנו היה לך ליתן שלום תחילה. והנותן שלום לזקנים — הורגין אותו הבחורים, ואומרים: הלא אנו חשובים מהם, שאנחנו למעלה והם למטה. **מאי עבידתיך** — מאי בעית הכא. **אי הכי** — דחכימא את, ניבעי אנן מינך. **אי זכיתו בי** — אם תנצחוני. **דמידלו מינה** — שמיוחסת מן הראשונה ושואל אותה, הרי יש לו ללמד: הואיל ולא נתנו לו את הראשונה כל שכן זו! **סיכתא** = קביליי"א. [**דצה**] **לתתאי** — דצה, השפיל ידו ונעצה בכותל במקום שאין חור, ולא על. דלי דצה — הגביה [ידו] ודצה במקום שיש חור, ועל. **גברא דאוזיף וטריף** — שהלוה מעות לחבירו, ולא נפרע ממנו אלא בקושי, שטרף לקוחות. **מאי חזי דהדר אוזיף** — לאחריני, ולא נתייסר מן הראשון. **לאגמא** = ליער. קטיל קמא **טונא** — חתך חבילה ראשונה ולא מצי ביה להרימו על שכמו. **הדר קטיל ומנחה עליה** — הואיל וצריך סיוע אחרים, עד דמיתרמי איניש ומדלו ליה. והאי נמי, הואיל והפסיד באמנה ראשונה — חוזר ומאמין לאחרים, עד שמזדווג לו לאדם נאמן ומשתכר בו. **מילי דכדי** — דברי רוח. לישנא אחרינא: מילי דכזיב, דברי כזב. **כודנתא** = פרידה. **והוה תלי פיתקא** — שטר בצוואר הוולד. **הי נינהו מילי דכדי** — אלו הן דברי רוח. **סיליתא** = שיליא. **מפארי** — עשו לי חבלים מסובין. ואם אינכם עושין שאילתי, אף אני לא אעשה שאילתכם. **חייטיה** — תפור אותה. **כרוכו לי גרדי מינה** — הוציאו לי ממנה חוטין, כדרך נשים שמוציאין חוטין מן הבגד ותופרין אותו בהן. **גרדי** — בלעז פירנ"ש. **משרא דסכיני במאי קטלי ליה** — ערוגה דסכיני במה קוצרין אותה. **זגתא** = תרנגולת. **ורצוצא דמית** — אפרוח שמת בקליפתו. **אחוי לן מנא דלא שוי חבליה** — הראנו כלי שאינו שוה ההפסד שהוא מפסיד. **בודיא** = מחצלת. **לא על בתרעא** — שהיה ארוך ורחב יותר מן הפתח. **אייתו מרי** — פשוויי"ר בלעז. **וסיתרו** — פתח הבנין והכותל, עד שיכנס. **אייתינהו** — למיעל בספינתא, הואיל וזכינהו. היה מביאם אחד אחד בפני עצמו ומכניסו לחדר. **וכי חזייה שיתין ביסתרקי** — סבר: כל חבירי יבואו כאן. **אמר ליה** — רבי יהושע. **לספונא** — רב החובל. **שרי ספינתך** — התר ספינתך ולך.

אחד לשלש ומאי ניהו עז מחתול — הכא ניחא טפי למנקט עז מכלב למאן דאמר (כלאים פרק ח משנה ו) מין חיה. לפי שהחשבון שלהן מכוון טפי אחד לשלש. אלא ניחא ליה למיפרך כבולי עלמא.

מִי כְּתִיב "מִכָּל הַחַיָּה וּמִכָּל הַבְּהֵמָה"? "מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל הַחַיָּה" כְּתִיב, אָרוּר הוּא מִבְּהֵמָה שֶׁנִּתְקַלְקְלָה מֵחַיָּה. - וְאֵימָא: כְּשֵׁם שֶׁנִּתְקַלְקְלָה בְּהֵמָה מֵחַיָּה אֶחָד לְשָׁלֹשׁ, וּמַאי נִיהוּ - עֵז מֵחָתוּל, כָּךְ נִתְקַלֵּל הוּא מִבְּהֵמָה אֶחָד לְשָׁלֹשׁ, דַּהֲוָה לֵיהּ חֲמִיסַר יַרְחֵי! - אִיבָּעֵית אֵימָא: "מִכָּל הַבְּהֵמָה" כְּתִיב. אִי בָּעֵית אֵימָא: קְלָלָה הוּא, קְלָלָה שָׁדֵי עִילָּוֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ קֵיסָר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה: נָחֹשׁ לְכַמָּה מִיעַבַּר וּמוֹלִיד? אֲמַר לֵיהּ: לְשֵׁב שְׁנֵי. - וְהָא סָבֵי דְּבֵי אַתּוּנָא אַרְבְּעִינְהוּ, וְאוֹלִיד לְתִלַּת? - הָנְהוּ מִיעַבְּרֵי הָווּ מֵעִיקָּרָא אַרְבַּע. - וְהָא קָמְשַׁמְשִׁי שָׁמוֹשֵׁי! - אִינְהוּ נַמִי מְשַׁמְּשִׁי כְּאָדָם. - וְהָא חַכִּימֵי אִינְהוּ? - אֱנַן חַכִּימִינַן מִינַּיְיהוּ. - אִי חֲכִימַת - זִיל זָכִינְהוּ, וְאַיְתִינְהוּ לִי! אֲמַר לֵיהּ: כַּמָּה הָווּ? - שִׁיתִּין וַבְּרֵי. אֲמַר לֵיהּ: עֲבִיד לִי סְפִינְתָּא דְּאִית בָּהּ שִׁיתִּין בָּתֵּי, וְכָל בֵּיתָא אִית בָּהּ שִׁיתִּין בִּיסְתַּרְקֵי. עֲבַד לֵיהּ. כִּי מְטָא לְהָתָם לְבֵי טַבָּחָא, אַשְׁפְּחֵיהּ לְהַהוּא גַּבְרָא דְּקָא פָּשֵׁיט חֵיוָתָא. אֲמַר לֵיהּ: רֵישָׁךְ לְזַבּוּנֵי? אֲמַר לֵיהּ: אִין. אֲמַר לֵיהּ: בְּכַמָּה? אֲמַר לֵיהּ: בְּפַלְגָּא דְּזוּזָא. יְהַב לֵיהּ לְסוֹף אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא רֵישָׁא דְּחֵיוָתָא אֲמַרִי לָךְ? אֲמַר לֵיהּ: אִי בָּעֵית דְּאַשְׁבְּקָךְ, סְגִי אַחֲוֵי לִי פִּיתְחָא דְּבֵי אַתּוּנָא! אֲמַר לֵיהּ: מִסְתַּפְּיָנָא, דְּכָל דְּמַחֲוֵי קָטְלִי לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: דְּרִי בְּרֵיכָא דְּקַנְיָא, וְכִי מָטֵית לְהָתָם זָקְפֵהּ כְּמַאן דְּקָא מִתְפַּח. אַשְׁכַּח דַּרְבָּנְאֵי מִגַּוּאֵי וְדַרְבָּנְאֵי מִבָּרָאֵי, דְּאִי חֲזוּ בְּרֵעָא דְּעַיְילָא - קָטְלִי לְהוּ לְבָרָאֵי, וּדְנַפְקָא - קָטְלִי לְהוּ לְגַוָּאֵי. אַפְּכָהּ לְסַנְדַּלְיֵהּ - קָטְלִי לְהוּ לְגַוָּאֵי, אַפְּכָהּ לְסַנְדַּלְיֵהּ - קָטְלִי לְהוּ לְכוּלְהוּ. אַשְׁכַּח יָנוּקֵי מִלְּעֵיל, סָבֵי מִלְּתַחַת. אֲמַר: אִי יָהֵיבְנָא שְׁלָמָא לְהָנֵי - קָטְלִי לִי הָנֵי, סָבְרִי: אֱנַן עָדִיפְנַן, דַּאֲנַן קַשִּׁינַן טְפֵי וְאִינְהוּ דַּרְדְּקֵי. אֲמַר: שְׁלָמָא לְכוּ! אֲמַרוּ לֵיהּ: מַאי עֲבִידְתֵּיךְ? אֲמַר לְהוּ: אֲנָא חֲכִימָא דִּיהוּדָאֵי אֲנָא, בָּעֵינָא לְמִיגְמַר חָכְמְתָא מִינַּייכוּ. - אִי הָכִי, נִיבָּעֵי לָךְ! אֲמַר לְהוּ: לְחַיֵּי! אִי זְכִיתוּ - כָּל דְּבָעֵיתוּ עֲבִידוּ בִּי, וְאִי זְכֵינָא בְּכוּ - אִיכְלוּ גַּבַּאי בִּסְפִינְתָּא. אֲמַרוּ לֵיהּ: הַהוּא גַּבְרָא דְּאָזֵיל וּבָעֵי אִתְּתָא וְלָא יָהֲבוּ לֵיהּ, מַאי חֲזֵי לֵיהּ דְּאָזֵיל הֵיכָא דְּמַדְלוּ מִינֵּיהּ? שְׁקַל סִיכְתָא, דָּצָה לְתַתַּאי - לָא עָאל, לְעֵילַּאי - עָאל. אֲמַר: הַאי נַמִי, מִיתְרְמֵי בַּת מַזָּלֵיהּ. גַּבְרָא דְּאָזֵיף וְטָרֵיף, מַאי חֲזָא דַּהֲדַר אוֹזִיף? אֲמַר לְהוּ: גַּבְרָא אָזֵל לְאַגְמָא, קְטַל קַמָּא טוּנָא וְלָא מָצֵי בֵּיהּ - קָטֵיל וּמַנַּח עִילָּוֵיהּ, עַד דְּאִיתְרְמֵי אִינִישׁ מַדְלֵי לֵיהּ. אֲמַרוּ לֵיהּ: אֵימָא לָן מִילֵּי דִּבְרֵיאִי! אֲמַר לְהוּ: הֲוָה הַהוּא כּוּדַנְיָתָא דִּילִידָא, וַהֲוָה תָּלֵי לֵיהּ פִּיתְקָא וְכָתַב בֵּיהּ דְּמָסֵיק בְּבֵי אַבָּא מֵאָה אַלְפָא זוּזֵי. אֲמַרוּ לֵיהּ: וְכוּדַנְיָתָא מִי יָלְדָה? אֲמַר לְהוּ: הֵי נִינְהוּ מִילֵּי דִּבְרֵיאִי. מִילְּתָא כִּי סָרְיָא, בְּמַאי מַלְּחִי לָהּ? אֲמַר לְהוּ: בְּסִילְתָּא דְּכוּדַנְיָתָא. - וּמִי אִיכָּא סִילְתָּא לְכוּדַנְיָתָא? - וּמִילְּתָא מִי סָרְיָא? בְּנִי לָן בֵּיתָא בַּאֲוִירָא דְּעָלְמָא! אֲמַר שֵׁם, תְּלָא בֵּין רְקִיעָא לְאַרְעָא. אֲמַר לְהוּ: אֲסִיקוּ לִי לִיבְנֵי וְטִינָא. מְצִיעָתֵיהּ דְּעָלְמָא הֵיכָא? זְקָפֵהּ לְאֶצְבְּעָתֵיהּ, אֲמַר לְהוּ: הָכָא. אֲמַרוּ לֵיהּ: וּמִי יֵימָר? - אַיְיתוּ אֲשֶׁלֵי וּמְשַׁחוּ! אִית לָן בֵּירָא בְּדֶבְרָא, עַיְילָא לְמָתָא! אֲמַר לְהוּ: אַפְּשִׁילוּ לִי חַבְלֵי מִפָּארֵי וְאַעַיְילֵיהּ. אִית לָן רֵיחָיָא דְּתַבְּרָא, חַיְּטֵיהּ! אֲמַר: כְּרוּכוּ לִי מִינַּיְיהוּ גַּרְדֵּי וְאִיחַיְּטֵיהּ. מִשְׁרָא דְּסַכִּינֵי בְּמַאי קָטְלִי? - בְּקָרְנָא דְּחַמְרָא. - וּמִי אִיכָּא קַרְנָא לְחַמְרָא? - וּמִי אִיכָּא מִשְׁרָא דְּסַכִּינֵי? אַיְיתוּ לֵיהּ תְּרֵי בֵּיעֵי, אֲמַרוּ לֵיהּ: הֵי דְּזַגְתָּא אוֹבְּמְתֵּי וְהֵי דְּזַגְתָּא חִיוְּורְתֵּי? אַיְיתֵי לְהוּ אִיהוּ תְּרֵי גְּבִינֵי, אֲמַר לְהוּ: הֵי דְּעַיְילָא אוֹבְּמְתֵּי וְהֵי דְּעַיְילָא חִיוְּורְתֵּי? וְרִצּוּצָא דְּמִית, מֵהֵיכָא נָפֵיק רוּחֵיהּ? - מֵהֵיכָא דְּעַל נְפַק. אַחֲוֵי לָן מָנָא דְּלָא שָׁוֵי חֲבִילֵיהּ! אַיְיתוּ כָּל חַד וְחַד בּוּדְיָא, פַּשְׁטוּהָ, לָא הֲוָה עָיֵיל בְּתַרְעָא. אֲמַר לְהוּ: אַיְיתוּ מָרֵי סִיתְרוּהָ; הַיְינוּ מָנָא דְּלָא שָׁוֵי חֲבִילֵיהּ. אַיְיתִינְהוּ, כָּל חַד וְחַד כִּי חֲזֵי שִׁיתִּין בִּיסְתַּרְקֵי, אֲמַר: כּוּלְהוּ חַבְרַאי לְהָכָא אֲתוּ. אֲמַר לֵיהּ לְסַפּוּנָא: שְׁרֵי סְפִינְתָּךְ. בַּהֲדֵי דְּקָאָתוּ שְׁקַל עַפְרָא מֵעַפְרַיְיהוּ, כִּי

[כה.]

כְּמִי שֶׁהִזְכִּיר שְׁבוּעָה תְּחִלָּה וְסוֹף, מֵאַחַר שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה וְעַל־יְדֵי־זֶה שְׁבוּעָה מִתְקַיֶּמֶת אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת?

אִין בִּשְׁבוּעַת בְּטוּי כֵּן? ׳שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל, שֶׁלֹּא אוֹכַל שְׁבוּעָה׳, עַל דַּעְתִּין דְּרַבָּנִן מֵבִיא קָרְבָּן עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי לְעָזָר מֵבִיא אֶחָד עַל הַכֹּל? אוֹף רַבִּי לְעָזָר מוֹדֶה שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כְּמִזְרָז עַצְמוֹ מִן הָאִסּוּרִין. לָא אָתְיָא דְּלָא אָמַר הוּא לְשֶׁעָבַר: ׳שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי, שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי שְׁבוּעָה׳, עַל דַּעְתִּין דְּרַבָּנִין מֵבִיא שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי לְעָזָר מֵבִיא אֶחָד בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד.

רַבִּי אַבָּהוּ: רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: אָמַר ׳שְׁבוּעָה חִטִּין וְחִטִּין אֵין לְךָ בְּיָדִי׳, מַהוּ? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: ׳לֹא מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי וְלֹא מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי׳ - חַיָּב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מְקוֹמוֹת הַרְבֵּה עָשׂוּ אוֹתָן כְּמִינִין הַרְבֵּה. אִלּוּ מַר ׳לֹא מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם וְלֹא מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם׳ - יָאוּת.

רַבִּי חַגַּי בָּעֵי: ׳עֶשְׂרָה שְׁבוּעוֹת אֵין לְךָ בְּיָדִי׳, מַהוּ?

רַבִּי יוֹסֵי בָּעֵי: ׳שְׁבוּעָה שְׁבוּעָה אֵין לְךָ בְּיָדִי׳, מַהוּ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: נִשְׁמְעִנַּהּ מֵהָדָא: ׳שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כִּכָּר זוֹ, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכְלֶינָּהּ׳, וַאֲכָלָהּ - חַיָּב אַחַת. מִפְּנֵי שֶׁהִזְכִּיר ׳זוֹ׳, הָא לֹא הִזְכִּיר ׳זוֹ׳ - חַיָּב בְּכָל אַחַת וְאַחַת.

אַף בִּשְׁבוּעַת בְּטוּי כֵּן ׳שְׁבוּעָה שֶׁאוֹכַל נְבֵלָה וּפֶת חִטִּין וּפֶת שְׂעוֹרִין וּפַת כְּסָמִין׳, מֵאַחַר שֶׁפָּטוּר עַל הַנְּבֵלָה - פָּטוּר עַל הַשְּׂאָר.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: ׳תֵּן לִי פִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד, וְגָזַל וַאֲבֵדָה שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ׳, ׳שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי׳ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. ׳שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי פִּקָּדוֹן וּתְשׁוּמֶת יָד וְגָזַל וַאֲבֵדָה׳ - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. ׳תֵּן לִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכֻסְמִין שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ׳, ׳שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי׳ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. ׳שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכֻסְמִין׳ - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אָמַר ׳חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכֻסֶּמֶת׳ - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, נִמְצָא שֶׁאֵין בְּיָדוֹ חִטִּין - פָּטוּר בַּשְּׂאָר. אָמַר רַבִּי בָּא:

[כה:]

אַף רַבִּי יוּדָה מוֹדֶה בָּהּ. נִמְצָא שֶׁאֵין בְּיָדוֹ חִטִּין, מַהוּ שֶׁתְּחוּל שְׁבוּעָה בִּשְׂאָר הַמִּינִין? חַבְרַיָּא אָמְרֵי: חָלָה. רַבִּי זֵירָא אָמַר: לֹא חָלָה. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: מַתְנִיתָא מְסַיְּעָה לְמַה דְּאָמְרֵי חַבְרַיָּא: אִשָּׁה שֶׁאָמְרָה ׳הֲרֵינִי נְזִירָה׳, וְשָׁמְעָה חֲבֵרְתָּהּ וְאָמְרָה: ׳וַאֲנִי׳, וְשָׁמַע בַּעַל הָרִאשׁוֹנָה וְהֵפֵר לָהּ - הָרִאשׁוֹנָה מֻתֶּרֶת וְהַשְּׁנִיָּה אֲסוּרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם אָמְרָה ׳לֹא נִתְכַּוַּנְתִּי אֶלָּא לִהְיוֹת כְּמוֹתָהּ וְכֵיוֹצֵא בָּהּ׳ - שְׁתֵּיהֶן מֻתָּרוֹת. מִפְּנֵי שֶׁאָמְרָה ׳לֹא נִתְכַּוַּנְתִּי אֶלָּא לִהְיוֹת כְּמוֹתָהּ וְכֵיוֹצֵא בָּהּ׳, הָא אִם לֹא אָמְרָה לִהְיוֹת כְּמוֹתָהּ וְכֵיוֹצֵא בָּהּ - הָרִאשׁוֹנָה מֻתֶּרֶת וְהַשְּׁנִיָּה אֲסוּרָה. מָה אִם תַּמָּן שֶׁאֵין שָׁם

עִקָּר שְׁבוּעָה אַתְּ מַר חָלָה, כָּאן שֵׁישׁ עִקָּר שְׁבוּעָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁתְּחוּל? וּמַאי דָּא דַּאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן נִמְצָא שֶׁאֵין בְּיָדוֹ חִטִּין פָּטוּר בַּשְּׂאָר? בְּמַתְפִּיס, בְּאוֹמֵר: ׳שְׁעוֹרִין יִהוּ כִּחִטִּין, כֻּסְמִין יִהוּ כִּחִטִּין׳.

פְּשִׁיטָא דָּא מִלְּתָא: לֹא הֵפֵר לָהּ בַּעַל הָרִאשׁוֹנָה, וְעָבְרָה עַל נִדְרָהּ - לוֹקָה. שְׁנִיָּה מַהוּ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מֵאַחַר שֶׁזּוֹ לוֹקָה, זוֹ לוֹקָה. אָמַר רַבִּי יוּדָן: וּתְנֵי בֵּית דִּין הוּא? וְתֵעָשֶׂה שְׁנִיָּה כְּאוֹמֶרֶת ׳הֲרֵינִי נְזִירָה שְׁלֹשִׁים יוֹם׳! רַבִּי שִׁמְעוֹן כְּדַעְתֵּיהּ, דַּאֲמַר: ׳בְּמִגְבָּה הַדָּבָר תָּלוּי׳.

[כו.]

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָן: נִכְלָלִין - בְּקָרְבָּן אֶחָד, וְנִפְרָטִין - בִּשְׁלֹשָׁה קָרְבָּנוֹת. הֵיךְ עֲבִידָא? פְּרוּטָה חִטִּין וּפְרוּטָה שְׂעוֹרִין וּפְרוּטָה כֻּסְמִין, נִכְלָלִין - בְּקָרְבָּן אֶחָד, נִפְרָטִין - לִשְׁלֹשָׁה קָרְבָּנוֹת. פְּרוּטָה שְׁלִישׁ חִטִּין, פְּרוּטָה שְׁלִישׁ שְׂעוֹרִין, פְּרוּטָה שְׁלִישׁ כֻּסְמִין, מַהוּ שֶׁיִּצְטָרְפוּ כֻּלָּן? אֵיתָא חֲמִי, אִלּוּ הָיוּ בְיָדוֹ כַּמָּה מִינִין בִּפְרוּטָה, אֲפִלּוּ כֵן נִכְלָלִין וְנִפְרָטִין. לַיְדָה מִלָּה? לְחַיְבוֹ בְּקָרְבָּן! הָיוּ בְיָדוֹ אַרְבַּע מִינִין, שְׁנֵי מִינִין בִּפְרוּטָה, שְׁנֵי מִינִין בִּשְׁנֵי פְּרוּטוֹת, אֲפִלּוּ כֵן נִכְלָלִין וְנִפְרָטִין.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: ׳וְשׁוֹאֵל אֲנִי בִּשְׁלוֹם פְּלוֹנִי׳, חֲזָקָה לַכֹּל חָתַם. ׳שׁוֹאֵל אֲנִי בִּשְׁלוֹם פְּלוֹנִי׳, לֹא חָתַם אֶלָּא בִּשְׁאֵילַת שָׁלוֹם. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אֲפִלּוּ אָמַר ׳וְשׁוֹאֵל אֲנִי בִּשְׁלוֹם פְּלוֹנִי׳, חֲזָקָה לַכֹּל חָתַם. אִי זֶהוּ כְלָל? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אִישׁ פְּלוֹנִי מִגֶּרֶשׁ פְּלָנִית וּפְלוֹנִי פְּלָנִית׳. אִי זֶהוּ כְלָל? רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: ׳אָנוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי מִגֶּרֶשׁ נָשֵׁינוּ מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי׳. אָמַר רַבִּי זֵירָא: מוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִם הִזְכִּיר גֵּרוּשִׁין לְכָל אַחַת וְאַחַת, שֶׁצָּרִיךְ לִתֵּן טְפוּס וְעֵדִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

[כו:]

חַיְלֵהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן מֵהָדָא: ׳שֶׁאֵינִי נֶהֱנֶה לָזֶה קָרְבָּן וְלָזֶה קָרְבָּן׳, צְרִיכִין פֶּתַח לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא מְסַיְּעָה לְרַבִּי יוֹחָנָן: הָיָה כוֹתֵב טְפוּס לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְעֵדִים לְמַטָּה, אֶת שֶׁהָעֵדִים נִקְרִין עִמּוֹ - כָּשֵׁר.

שְׁמוּאֵל אָמַר: פְּרָט רַבִּי מֵאִיר, כְּלָל לְרַבִּי יְהוּדָה. פְּרָט רַבִּי יְהוּדָה, כְּלָל לְרַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי זֵירָא: מִלֵּיהוֹן דְּרַבָּנִן אָמְרִין, שֶׁאֵין פְּרָטוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר כְּלָלוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה. דְּמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: ׳וְשׁוֹאֵל אֲנִי בִּשְׁלוֹם פְּלוֹנִי׳, חֲזָקָה לַכֹּל חָתַם. ׳שׁוֹאֵל אֲנִי בִּשְׁלוֹם פְּלוֹנִי׳, לֹא חָתַם אֶלָּא בִּשְׁאֵילַת שָׁלוֹם. אִם אוֹמֵר אַתְּ פְּרָט רַבִּי מֵאִיר כְּלָל לְרַבִּי יְהוּדָה, אָמַר: ׳שׁוֹאֵל אֲנִי בִּשְׁלוֹם פְּלוֹנִי׳ - חֲזָקָה לַכֹּל חָתַם!

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא אָמְרָה שֶׁאֵין פְּרָטוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה כְּלָלוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר. דְּתַנִּינַן: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ אָמַר ׳חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכֻסֶּמֶת׳, חַיָּב בְּכָל אַחַת וְאַחַת. וְלֵית אֵינָשׁ אָמַר ׳אֲפִלּוּ׳, אֶלָּא מִכְּלָל דְּמוֹדֶה בְּקַדְמֵיתָא! אָמַר רַבִּי חִינְנָא: עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר, בֵּין שֶׁאָמַר ׳חִטִּין וּשְׂעוֹרִין וְכֻסְמִין׳, בֵּין שֶׁאָמַר ׳חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכֻסֶּמֶת׳ - כְּלָל וּפְרָט הוּא. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה, אִם אָמַר ׳חִטִּין

וּשְׁעוֹרִין וְכֻסְמִין, כְּלָל וּפְרָט הוּא, אִם אָמַר ׳חִטָּה וּשְׁעוֹרָה וְכֻסֶּמֶת׳, כְּלָל שֶׁאֵין עִמּוֹ פְּרָט.

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: ׳אֲנַסְתָּה וּפִיתִּיתָה אֶת בִּתִּי׳, וְהוּא אוֹמֵר: ׳לֹא אֲנַסְתִּי וְלֹא פִתִּיתִי׳, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳, וְאָמַר ׳אָמֵן׳ – חַיָּב. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קֶנֶס עַל פִּי עַצְמוֹ. אָמְרוּ לוֹ: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קֶנֶס עַל פִּי עַצְמוֹ,

[כז.]

מְשַׁלֵּם בֹּשֶׁת וּפְגָם עַל פִּי עַצְמוֹ.

גְּמָרָא: רַבִּי זֵירָא, רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, עִקָּר תְּבִיעָה קֶנֶס. לְדִבְרֵי חֲכָמִים לָאו. אָמַר רַבִּי אִילָא: דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּתוֹבְעוֹ קֶנֶס בֹּשֶׁת וּפְגָם, דִּבְרֵי חֲכָמִים בְּתוֹבְעוֹ בֹּשֶׁת וּפְגָם וְקֶנֶס. רַבָּנִין אָמְרִין: דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּתוֹבְעוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, דִּבְרֵי חֲכָמִים בְּתוֹבְעוֹ דָּבָר אֶחָד. רַבִּי זֵירָא בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יַסָּא: בְּפֵרוּשׁ שָׁמַעְתָּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן אוֹ מִמִּילְּתֵיהּ? אָמַר רַבִּי יַסִּי: דְּסָבַר כְּרַבָּנִן. אָמַר רַבִּי מָנָא: וַאֲפִלּוּ דּוּ סָבַר כְּרַבִּי אִילָא דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּתָבְעוֹ דָּבָר אֶחָד, בְּרַם הָכָא בְּתוֹבְעוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים.

אֵין לִי אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם עֲלֵיהֶן אֶת הַקֶּרֶן, מְנַיִן תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה, הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַמּוֹצִיא שֵׁם רַע? תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא ה, כד): ״מִכֹּל אֲשֶׁר יִשָּׁבַע עָלָיו לַשֶּׁקֶר״. לְמוֹצִיא שֵׁם רַע לָאו קֶנֶס הוּא? אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר: ׳בִּמְגֻבָּה הַדָּבָר תָּלוּי׳.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: ׳גָּנַבְתָּ אֶת שׁוֹרִי׳, וְהוּא אוֹמֵר: ׳לֹא גָּנַבְתִּי׳, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳ וְאָמַר ׳אָמֵן׳ – חַיָּב. ׳גָּנַבְתִּי, אֲבָל לֹא טָבַחְתִּי וְלֹא מָכַרְתִּי׳, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳ וְאָמַר ׳אָמֵן׳ – פָּטוּר. ׳הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת שׁוֹרִי׳, וְהוּא אוֹמֵר: ׳לֹא הֵמִית׳, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳ וְאָמַר ׳אָמֵן׳ – חַיָּב.

[כז:]

׳הֵמִית שׁוֹרְךָ אֶת עַבְדִּי׳, וְהוּא אוֹמֵר ׳לֹא הֵמִית׳, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳ וְאָמַר ׳אָמֵן׳ – פָּטוּר. אָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: ׳חָבַלְתָּה בִּי וְעָשִׂיתָ בִּי חַבּוּרָה׳, וְהוּא אוֹמֵר: ׳לֹא חָבַלְתִּי וְלֹא עָשִׂיתִי׳, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳ וְאָמַר ׳אָמֵן׳ – חַיָּב. אָמַר לוֹ עַבְדּוֹ: ׳הִפַּלְתָּה אֶת שִׁנִּי וְסִמִּיתָה אֶת עֵינִי׳, וְהוּא אוֹמֵר: ׳לֹא הִפַּלְתִּי וְלֹא סִמִּיתִי׳, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳ וְאָמַר ׳אָמֵן׳ – פָּטוּר. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ – חַיָּב, וְשֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ – פָּטוּר.

גְּמָרָא: רַבִּי יִצְחָק שְׁאַל: מַהוּ שֶׁיְּשַׁלֵּם דְּמֵי הָעֶבֶד מִפִּיו? וּמָה צְרִיכָה לֵיהּ – כָּל שְׁלֹשִׁים קֶנֶס, אוֹ יוֹתֵר בְּדָמָיו קֶנֶס? אִין תֵּימַר כָּל שְׁלֹשִׁים קֶנֶס – אֵין מְשַׁלֵּם, אִין תֵּימַר יוֹתֵר בְּדָמָיו קֶנֶס – מְשַׁלֵּם. תַּמָּן תְּנִינַן: ׳הֵמִית שׁוֹרְךָ עַבְדִּי׳, וְהוּא אוֹמֵר: ׳לֹא הֵמִית׳, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳ וְאָמַר ׳אָמֵן׳ – פָּטוּר. אָמַר רַבִּי חַגַּי קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵי: תִּפְתַּר שֶׁהֵמִית עֶבֶד מֻכֶּה שְׁחִין. אָמַר לֵיהּ: וְמוֹר דְּבַתְרַהּ: ׳הֵמִית שׁוֹרְךָ בְּנִי׳, וְהוּא אוֹמֵר: ׳לֹא הֵמִית׳, ׳מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי׳ וְאָמַר ׳אָמֵן׳ – חַיָּב. וּפַתְרַהּ בְּמֻכֶּה שְׁחִין וְיֵהָא פָּטוּר, לֵית יָכִיל, דִּתְנִינַן: הֵמִית בֶּן חוֹרִין, נוֹתֵן שָׁוְיוֹ. אָמַר רַבִּי עֻזְרָה קֳמֵי רַבִּי מָנָא: תִּפְתַּר כְּמַאן

דְּמַר (שְׁמוֹת כא, ל): ״וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ״, שֶׁל מַזִּיק. אֲמַר לֵהּ: אֵין כְּמַאן דְּמַר ״וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ״, שֶׁל מַזִּיק - כֻּלּוֹ קִנָּס!

מַהוּ שֶׁיֹּאמַר לוֹ ׳צֵא יְדֵי שָׁמַיִם׳? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הֲדָא: מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהִפִּיל שֵׁן טָבִי עַבְדּוֹ, אֲתָא גַּבֵּי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אֲמַר לֵהּ: ׳טָבִי עַבְדִּי, מָצָאתִי עִלָּה לְשַׁחְרְרוֹ׳. אָמַר: לֵית בְּיָדֵךְ, וְאֵין קְנָסוֹת אֶלָּא בְּעֵדִים וּבְבֵית דִּין! הָדָא אָמְרָה, שֶׁאֵין אוֹמְרִים לוֹ ׳צֵא יְדֵי שָׁמַיִם׳. רַבִּי גַּמְלִיאֵל בְּרַבִּי אִלְעַאי בְּעָא קֳמֵי רַבִּי מָנָא: רַבָּן גַּמְלִיאֵל כְּמַאן דַּאֲמַר מֻתָּר לְשַׁחְרֵר? אֲמַר לֵהּ: גַּרְמַהּ אָמְרָה שֶׁאָסוּר לְשַׁחְרֵר! דִּלָּא כֵן הָיָה לוֹ לְשַׁחְרְרוֹ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה.

הַדְּרָן עֲלָךְ שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן

פֶּרֶק שִׁשִּׁי

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִין, הַטַּעֲנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף, וְהַהוֹדָיָה בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה. וְאִם אֵין הַהוֹדָיָה מִן הַטַּעֲנָה - פָּטוּר. כֵּיצַד? ׳שְׁתֵּי כֶּסֶף לִי בְּיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה׳ - פָּטוּר. ׳שְׁתֵּי כֶּסֶף וּפְרוּטָה יֵשׁ לִי בְּיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה׳ - חַיָּב. ׳מָנֶה לִי בְּיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְּיָדִי׳ - פָּטוּר. ׳מָנֶה לִי בְּיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים דִּינָר׳ - חַיָּב. ׳מָנֶה לְאַבָּא בְּיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים׳ - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֵשִׁיב אֲבֵדָה.

גְּמָרָא: הַטַּעֲנָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מָעָה כֶּסֶף. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שְׁתֵּי מָעִין.

[כח.]

מְחַלְפָה שִׁיטָתִין דְּבֵית שַׁמַּאי: תַּמָּן אָמְרֵי ״כֶּסֶף״ - דִּינָר, וְהָכָא אָמְרֵי ״כֶּסֶף״ - מָעָה! מְחַלְפָה שִׁיטָתִין דְּבֵית הִלֵּל: תַּמָּן אָמְרֵי ״כֶּסֶף״ - פְּרוּטָה, וְהָכָא אָמְרֵי ״כֶּסֶף״ - תְּרֵין מָעִין! רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: בֵּית שַׁמַּאי לְמֵדִין מִתְּחִלַּת מְכִירַת הָעִבְרִיָּה: מַה תְּחִלַּת מְכִירָתָהּ בְּדִינָר, אַף קִדּוּשֶׁיהָ בְּדִינָר. וּבֵית הִלֵּל לְמֵדִין מִסּוֹף גֵּרוּעֶיהָ: מַה סוֹף גֵּרוּעֶיהָ בִּפְרוּטָה, אַף קִדּוּשֶׁיהָ בִּפְרוּטָה.

וּמַה טַּעֲמָא דְּבֵית שַׁמַּאי? ״וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף״ (שְׁמוֹת כא, יא) וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁאֵין כֶּסֶף? מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״כָּסֶף״? מִכָּן שֶׁנִּמְכֶּרֶת יוֹתֵר מִכֶּסֶף. וְכַמָּה הִיא יוֹתֵר מִכֶּסֶף? דִּינָר. אוֹ ״כֶּסֶף״ - פְּרוּטָה, ״יוֹתֵר מִכֶּסֶף״ - שְׁתֵּי פְרוּטוֹת? סוֹף מַטְבֵּעַ כֶּסֶף - מָעָה. וּתְהֵא מָעָה! רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי: שֶׁאִם בִּקֵּשָׁה לְמִיגְרַע מִגְרַעַת מָעָה בְּכָל שָׁנָה וְיוֹצְאָה. וּתְגָרַע בִּפְרוּטָה! אָמַר רַבִּי אָבִין: הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁאִם בִּקֵּשָׁה לִגְרַע מִתְּחִלַּת הַשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית, מַה תְּחִלַּת הַשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית גֵּרוּעֶיהָ בִּפְרוּטָה, וְסוֹף קִדּוּשֶׁיהָ בִּפְרוּטָה! אֶלָּא תְּחִלַּת גֵּרוּעֶיהָ מָעָה, וְסוֹף גֵּרוּעֶיהָ בִּפְרוּטָה.

וּמַה טַּעֲמָא דְּבֵית הִלֵּל? מִמַּה שֶּׁסּוֹף גֵּרוּעֶיהָ בִּפְרוּטָה, אַתְּ יוֹדֵעַ שֶׁקִּדּוּשֶׁיהָ בִּפְרוּטָה. הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁאִם נִשְׁתַּיֵּר שָׁם שָׁוֶה פְּרוּטָה, שֶׁמָּא אֵינָהּ מִגְרַעְתּוֹ וְיוֹצְאָה?! כְּשֵׁם שֶׁסּוֹף גֵּרוּעֶיהָ בִּפְרוּטָה, כָּךְ קִדּוּשֶׁיהָ בִּפְרוּטָה. מְחַלְפָה שִׁיטָתְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל: ״כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ״ וְגוֹ׳

(שְׁמוֹת כב, ו), אִם לְלַמֵּד שֶׁאֵין בֵּית דִּין נִזְקָקִין לִפְחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, כְּבָר כְּתִיב (וַיִּקְרָא ה, כו): "לְאַשְׁמָה בָהּ" - פָּרָט לִפְחוֹת מִפְּרוּטָה. מִכָּן שֶׁיֵּשׁ כָּאן יוֹתֵר מִכֶּסֶף, וְכַמָּה הוּא? שְׁתֵּי מָעִין. אוֹ "כֶּסֶף" - פְּרוּטָה, "יָתֵר מִכֶּסֶף" - שְׁנֵי פְּרוּטוֹת? סוֹף מַטְבֵּעַ כֶּסֶף מָעָה. וּתְהֵא מָעָה! "אוֹ כֵלִים" - מַה כֵּלִים שְׁנַיִם, אַף כֶּסֶף שְׁנַיִם.

מַה מְקַיְּמִין דְּבֵית שַׁמַּאי "אוֹ כֵלִים"? כַּהֲדָא דְתָנֵי רַבִּי נָתָן: "אוֹ כֵלִים", לְהָבִיא כְּלֵי חֶרֶס. שְׁמוּאֵל אָמַר: טְעָנוֹ שְׁנֵי מְחָטִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאַחַת מֵהֶן - חַיָּב. אָמַר רַבִּי חִינְנָא: וְהֵן שֶׁיִּהוּ יָפוֹת שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת, שֶׁיִּהֵא הַטַּעֲנָה פְּרוּטָה וְהַהוֹדָיָה פְּרוּטָה. אָתְיָא כְּבֵית שַׁמַּאי, דְּלָא יָלְפֵי כֶּסֶף מִכֵּלִים. בְּרַם כְּבֵית הִלֵּל דְּיָלְפֵי כֶּסֶף מִכֵּלִים, מַה כֵּלִים שְׁנַיִם אַף כֶּסֶף שְׁנַיִם. וְדִכְוָתָהּ מָה כֶּסֶף שְׁתֵּי מָעִין, אַף כֵּלִים שְׁתֵּי מָעִין. רַבִּי בָּא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: כָּל שֶׁשָּׁנַיִם מְחַיְּבִין אוֹתוֹ מָמוֹן, עַד אֶחָד זוֹקְקוֹ לִשְׁבוּעָה. וַהֲרֵי שְׁנַיִם

[כח:]

מְחַיְּבִין אוֹתוֹ קַרְקַע! שְׁנַיָּא הִיא, שֶׁאֵין נִשְׁבָּעִין בְּקַרְקָעוֹת. וַהֲרֵי שְׁנַיִם מְחַיְּבִין אוֹתוֹ קִנְסָא! שְׁנַיָּא הִיא, שֶׁאֵין נִשְׁבָּעִין בְּקִנְסָא. וַהֲרֵי שְׁנַיִם מְחַיְּבִין אוֹתוֹ פְּרוּטָה, וְכֵן הִיא דִתְנִינַן: שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִין הַטַּעֲנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף וְהַהוֹדָיָה שָׁוֶה פְּרוּטָה! מַתְנִיתָא בְּשֶׁנִּשְׁבַּע מִפִּיו, מַה דְּמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּנִשְׁבַּע מִפִּי אֲחֵרִים. רַב חִסְדָּא וַחֲבוּרְתֵּיהּ פְּלִיגִי, 'שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִין' - כָּל שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִין. לָא שַׁנְיָא בֵּין מִפִּיו בֵּין מִפִּי אֲחֵרִים, לְעוֹלָם אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁתְּהֵא הַטַּעֲנָה וְהַהוֹדָיָה שָׁוֶה פְּרוּטָה.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: הַטּוֹעֵן לַחֲבֵרוֹ טַעֲנַת גַּנָּב, אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיּוֹדֶה מִקְצָת. וְכָל חֲבֵרוֹי פְּלִיגִין עֲלוֹי. מַה מְקַיְּמִין כָּל חֲבֵרוֹי "כִּי הוּא זֶה"? בְּטוֹעֲנוֹ מָמוֹן. אִם בְּטוֹעֲנוֹ מָמוֹן, בְּדָא "יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ"? וְעֵרוּבֵי פָּרָשִׁיוֹת יֵשׁ כָּאן.

אָמַר רַבִּי זֵירָא: אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיְּהֵא בַּכְּפִירָה שְׁתֵּי כֶּסֶף חוּץ מֵהַהוֹדָיָה, אָתְיָא כְּחַבְרוֹי דְּרַבִּי יוֹחָנָן. 'מָנָה לִי בְּיָדֶךָ', 'אֵין לְךָ בְּיָדִי' - פָּטוּר. אֲפִלּוּ 'כַּמָּה לִי בְּיָדֶךָ', 'אֵין לְךָ בְּיָדִי' - פָּטוּר? אֶלָּא כֵּינִי: 'מָנָה לִי בְּיָדֶךָ', 'אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא פְּרוּטָה' - חַיָּב.

רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: וְהוּא שֶׁהִלְוָהוּ בְּעֵדִים. אֲבָל אִם הִלְוָהוּ שֶׁלֹּא בְּעֵדִים, יָכִיל מֵימַר לֵיהּ 'הִלְוִיתַנִי, וְנָתַתִּי לְךָ מֶחֱצָה'. אָמַר רַבִּי יוּדָן:

[כט.]

אֵין אוֹמְרִים בְּמָמוֹן 'מֵאַחַר', מֵאַחַר דְּיָכִיל לְמֵימַר לֵיהּ לֹא הִלְוִיתַנִי, וְיָכִיל מֵימַר לֵיהּ 'הִלְוִיתַנִי וְנָתַתִּי לְךָ חֶצְיָן'?! מַתְנִיתָא פְּלִיגָא בְּרַבִּי יוֹחָנָן: 'מָנָה לִי בְּיָדֶךָ', אָמַר לוֹ 'הֵן', לְמָחָר אָמַר לוֹ: 'תְּנֵהוּ לִי', 'נְתַתִּיו לְךָ' - פָּטוּר, 'אֵין לְךָ בְּיָדִי' - חַיָּב. 'מָנָה לִי בְּיָדֶךָ', 'אֵין לְךָ בְּיָדִי'.

אַסִּי אָמַר: הַמַּלְוֶה לַחֲבֵרוֹ לֹא יִפְרָעֶנּוּ אֶלָּא בְּעֵדִים. אָמַר רַבִּי אָבִין: מִלְּתֵיהּ דְּאַסִּי, הַמַּלְוֶה לַחֲבֵרוֹ בְּעֵדִים, לֹא יַחְזִיר לוֹ אֶלָּא בְּעֵדִים. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עֲלוֹי: 'מָנָה לִי בְּיָדֶךָ', אָמַר לוֹ 'הֵן', לְמָחָר אָמַר לוֹ: 'תְּנֵהוּ לִי', 'נְתַתִּיו לְךָ' - פָּטוּר. 'אֵין לְךָ בְּיָדִי' - חַיָּב.

הֲלָכָה ב: **מַתְנִיתִין**: ׳מָנֶה לִי בְיָדֶךָ׳, אָמַר לוֹ ׳הֵן׳. וּלְמָחָר אָמַר לוֹ ׳תְּנֵהוּ לִי׳, ׳נְתַתִּיו לָךְ׳ – פָּטוּר. ׳אֵין לְךָ בְיָדִי׳ – חַיָּב. ׳מָנֶה לִי בְיָדֶךָ׳, אָמַר לוֹ: ׳הֵן׳, ׳אַל תִּתְּנֵהוּ אֶלָּא בִּפְנֵי עֵדִים׳, לְמָחָר אָמַר לוֹ: ׳תְּנֵהוּ לִי׳, אָמַר לוֹ: ׳נְתַתִּיו לְךָ׳ – חַיָּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ לְתֵּן בִּפְנֵי עֵדִים.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי בוּן: דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַלְווֹת לְחַבְרֵיהֶן שֶׁלֹּא בְּעֵדִים, וּלְתוֹבְעָן בְּעֵדִים. ׳מָנֶה לִי בְיָדֶךָ׳, אָמַר לוֹ: ׳הֵן׳, ׳אַל תִּתְּנֵהוּ לִי אֶלָּא בִּפְנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי׳, לְמָחָר אָמַר לוֹ: ׳תְּנֵהוּ לִי׳, ׳נְתַתִּיו לְךָ׳ – חַיָּב, שֶׁצָּרִיךְ לְהַחְזִיר לוֹ בְּעֵדִים. הַגַּע עַצְמָךְ דַּאֲמַר לֵהּ: ׳נְתַתִּיו לְךָ בְּעֵדִים׳! תְּנֵי בַּר קַפָּרָא: בְּמַעֲמַד פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי. הַגַּע עַצְמָךְ דַּאֲמַר לֵהּ: בְּמַעֲמַד פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי! רַבִּי בָּא, רַב הַמְנוּנָא, רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה בְּשֵׁם רַב: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי, וְאָמַר: ׳יְבֹאוּ פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי׳. הֲרֵי שֶׁבָּא בִּשְׁטָר וּבַחֲזָקָה, רַבִּי אוֹמֵר: יְדוֹן בִּשְׁטָר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: יְדוֹן בַּחֲזָקָה.

רַבִּי זֵירָא בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה: מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְהוֹרָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי קָמֵי רַבִּי זֵירָא: מַה מְחַלְּפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי! תַּמָּן אָמַר יְדוֹן בִּשְׁטָר, וְכָא אָמַר יְדוֹן בַּחֲזָקָה! נֵימַר עַד דְּלָא יַחֲזוֹר בֵּיהּ? וַאֲפִלּוּ תֵּימַר

[כט:]

מִדְּחָזַר בֵּיהּ, לֹא בְקֵשׁ רַבִּי אֶלָּא לַעֲמֹד עַל אֲמִיתָּן שֶׁל דְּבָרִים. הַמַּחְזִיק מֵחֲמַת אוֹנוֹ וְנִמְצֵאת פְּסוּלָה – אֵינָהּ חֲזָקָה. רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: בְּמַחֲלֹקֶת. רַבִּי שְׁמוּאֵל אָמַר רַבִּי זֵירָא, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי אַבִּינָא: דִּבְרֵי הַכֹּל הֵיא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: תַּמָּן בְּבָא בִּשְׁטָר וּבַחֲזָקָה, הָכָא בְּבָא בִּשְׁטָר. אָמַר רַבִּי יוּדָן: תַּמָּן בְּבָא בִּשְׁתֵּי כִתֵּי עֵדִים, הָכָא בְּכוֹפֵר בִּרְאָיוֹתָיו.

רַבִּי מָרִינוֹס הֲוָה עָרֵב לְכַלְּתֵיהּ, וַהֲווֹ דָיְנִין קָמֵי רַבִּי חַמָּא אֲבִי בַּר קַפָּרָא, וְרַבִּי הוֹשַׁעְיָה. מִדְּהוֹדָה, אָמַר לַהּ: ׳יְהָבִית׳. שַׁאֲלוּן לְרַבִּי חִיָּה רַבָּה, שְׁאַל רַבִּי חִיָּה לְרַבִּי, הַמִּתְחַיֵּב בְּבֵית דִּין לֹא כָּל הֵימֶנּוּ. מַאי ׳לֹא כָּל הֵימֶנּוּ׳? רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אִם מֵעַצְמוֹ מְשַׁלֵּם נֶאֱמָן לוֹמַר נָתַתִּי, וְאִם מִפִּי אֲחֵרִים לֹא כָּל הֵימֶנּוּ. רַבִּי בוּן בַּר כָּהֲנָא אָמַר: אַף בִּשְׁבוּעוֹת כֵּן. מַהוּ ׳אַף בִּשְׁבוּעוֹת כֵּן׳? רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אִם מֵעַצְמוֹ נִשְׁבַּע, נֶאֱמָן לוֹמַר ׳נִשְׁבַּעְתִּי׳. אִם מִפִּי אֲחֵרִים, לֹא כָּל הֵימֶנּוּ.

הֲלָכָה ג: **מַתְנִיתִין**: ׳לִיטְרָא זָהָב לִי בְיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְיָדִי אֶלָּא לִיטְרָא כֶּסֶף׳ – פָּטוּר. ׳דִּינָר זָהָב לִי בְיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְיָדִי אֶלָּא דִּינָר כֶּסֶף וּטְרִיסִית וּפוּנְדְיוֹן וּפְרוּטָה׳ – חַיָּב, שֶׁהַכֹּל מִין מַטְבֵּעַ אֶחָד.

גְּמָרָא: ׳שְׁמוֹנָה שֶׁל זָהָב יֵשׁ לִי בַּכִּיס׳, וְנִמְצְאוּ שְׁמֹנָה דִּינָרֵי זָהָב, הֲרֵי אֵלּוּ שֵׁנִי. אוֹ חֲמִשִּׁים סֶלַע וְנִמְצְאוּ מָאתַיִם דִּינָר, אוֹ מָאתַיִם דִּינָר וְנִמְצְאוּ חֲמִשִּׁים סֶלַע – הֲרֵי אֵלּוּ חֻלִּין. ׳שְׁמֹנָה דִּינָרֵי זָהָב יֵשׁ לִי בַּכִּיס׳ וְנִמְצְאוּ חֲמִשִּׁים סֶלַע, אוֹ ׳מָאתַיִם דִּינָר׳ וְנִמְצְאוּ חֲמִשִּׁים סֶלַע – הֲרֵי אֵלּוּ שֵׁנִי.

[ל.]

׳לִיטְרָא זָהָב לִי בְיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְיָדִי אֶלָּא לִיטְרָא כֶּסֶף׳ – פָּטוּר. ׳דִּינָר זָהָב יֵשׁ לִי בְיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְיָדִי אֶלָּא דִּינָר כֶּסֶף׳, אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבִינָא: בְּקַדְמִיתָא הֲוִינַן

אָמְרִין דִּינָר זָהָב - פְּרוּטְרוּט, דִּינָרֵי זָהָב - אֵינָן פְּרוּטְרוּט. אִלּוּ מַר דִּינְרֵי זָהָב זָהוּב יָאוּת. אַשְׁכַּח תָּנֵי: דִּינָר זָהָב זָהוּב פָּטוּר.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: ׳כּוֹר תְּבוּאָה לִי בְיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא לֶתֶךְ קְטָנִית׳ - פָּטוּר. ׳כּוֹר פֵּרוֹת לִי בְיָדֶךָ׳, ׳אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא קְטָנִית׳ - חַיָּב, שֶׁהַקְּטָנִית בִּכְלָל הַפֵּרוֹת. טְעָנוֹ חִטִּים וְהוֹדָה לוֹ בִּשְׁעוֹרִים - פָּטוּר. וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּב. הַטּוֹעֵן לַחֲבֵרוֹ בְּכַדֵּי שֶׁמֶן, וְהוֹדָה לוֹ בְּקַנְקַנִּין, אַדְמוֹן אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהוֹדָה מִן הַטַּעֲנָה יִשָּׁבַע. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הוֹדָיָה מִן הַטַּעֲנָה. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן. טְעָנוֹ כֵּלִים וְקַרְקָעוֹת, הוֹדָה בִּכְלִים וְכָפַר בְּקַרְקָעוֹת, בְּקַרְקָעוֹת וְכָפַר בִּכְלִים - פָּטוּר. הוֹדָה בְּמִקְצָת הַקַּרְקָעוֹת - פָּטוּר. בְּמִקְצָת הַכֵּלִים - חַיָּב. שֶׁהַנְּכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת זוֹקְקִין אֶת הַנְּכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת לִשְׁבַע עֲלֵיהֶן.

גְּמָרָא: רַבִּי אָמִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מַתְנִיתָא בְּטְעָנוֹ חִטִּים וְהוֹדָה לוֹ בִּשְׁעוֹרִים, אֲבָל טְעָנוֹ שְׁנֵי מִינִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, דִּבְרֵי הַכֹּל חַיָּב. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: כַּהֲדָא דְרַבִּי אָמִי, מַאי דְּא דִּתְנִינָן? רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּב, בָּא לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחַ רַבָּן גַּמְלִיאֵל עַד הֵיכָן מְחַיֵּב. רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא סוֹף דָּבָר בְּטְעָנוֹ חִטִּים וְהוֹדָה לוֹ בִּשְׁעוֹרִים, אֶלָּא אִם טְעָנוֹ שְׁנֵי מִינִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, דִּבְרֵי חֲכָמִים פָּטוּר.

רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לֹא יְהֵא דָּבָר. אֶלָּא מַתְנִיתָא בְּשֶׁטְּעָנוֹ חִטִּים וְהוֹדָה לוֹ בִּשְׁעוֹרִים, אֲבָל טְעָנוֹ שְׁנֵי מִינִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, דִּבְרֵי הַכֹּל חַיָּב. רַב כַּהֲדָא דְרֵישׁ לָקִישׁ: חַד בַּר נָשׁ אֲזַל בָּעֵי מִדּוֹן קָמֵי רַב, דַּהֲוָה מִטְעַן לְחַבְרֵיהּ חִטִּין, שְׁעוֹרִין וְכֻסְמִין. אֲמַר לֵיהּ רַב: הַמְתֵּן עַד דְּיַגְלְגֵּל עֲלָךְ כָּל דְּבָעֵי, וּבְסוֹפָא תִּשְׁתְּבַע עַל כֻּלָּן.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: כָּךְ מֵשִׁיב רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: עַל דַּעְתָּךְ דְּאַתְּ מַר טְעָנוֹ שְׁנֵי מִינִין וְהוֹדָה לוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, דִּבְרֵי חֲכָמִים פָּטוּר, וְהָתְנִינַן: טְעָנוֹ כֵּלִים וְקַרְקָעוֹת, וְהוֹדָה לוֹ בִּכֵּלִים וְכָפַר בִּקַרְקָעוֹת, בִּקַרְקָעוֹת וְכָפַר בִּכֵּלִים. כֵּלִים וְכֵלִים - פָּטוּר, כֵּלִים וְקַרְקָעוֹת לֹא כָּל שֶׁכֵּן?!

[ל:]

אָמַר לֵיהּ: לְזוֹקְקוֹ לִשְׁבוּעָה דּוּ מַתְנִיתָא, שֶׁהַנְּכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת זוֹקְקִין הַנְּכָסִים שֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת לִשְׁבַע עֲלֵיהֶן.

וַאֲפִלּוּ עַל דְּרֵישׁ לָקִישׁ לֵית הִיא פְּלִיגָא הָא דְתְנִינַן: הַטּוֹעֵן לַחֲבֵרוֹ כַּדֵּי שֶׁמֶן וְהוֹדָה לוֹ בְּקַנְקַנִּין. מַה נַן קַיְמִין? אִם בְּשֶׁטְּעָנוֹ קַנְקַנִּין וְשֶׁמֶן, כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁיֵּשׁ הוֹדָיָה מֵהַטַּעֲנָה! אִם בְּשֶׁטְּעָנוֹ קַנְקַנִּין וְלֹא הוֹדָה בְּשֶׁמֶן, כָּל עַמָּא מוֹדוּ שֶׁאֵין הוֹדָיָה מֵהַטַּעֲנָה! רַבִּי זֵירָא וְרַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: בְּשֶׁטּוֹעֲנוֹ קַנְקַנֵּי שֶׁמֶן, אֲהָן אָמַר קַנְקַנִּין מָלְיָן וַאֲהָן אָמַר רֵיקָנִין. נִיחָא קַנְקַנִּין וְלֹא שֶׁמֶן, שֶׁמֶן וְלֹא קַנְקַנִּין? רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי אָבִין: מַפִּיק לִישְׁנָא מַחְצִין דְּמִשְׁחָ. וְיִשְׁאֲלוּנִיהּ! בְּהוּא דְּאִישְׁתַּתַּק. כֵּינִי מַתְנִיתָא: ׳כְּפַר בְּמִקְצָת קַרְקָעוֹת - פָּטוּר, בְּמִקְצָת כֵּלִים - חַיָּב.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת עֵדָיוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א אַרְבָּעָה דְּבָרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין: מַסְרֵק שֶׁל צַרְצוּר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מְטַמֵּא בָּאֲוִיר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְטַמֵּא בָּאֲוִיר. דַּף שֶׁל נַחְתּוֹם שֶׁקָּבְעוֹ בְּמַסְמֵר, אוֹ שֶׁחִבְּרוֹ בְּמָרִישׁ, אוֹ בְּקוֹרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין. מִנְעָל שֶׁעַל הָאֵימִים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. חֲתָכוֹ חֲלִילוֹת, וְנָתַן חוֹל בֵּין חוּלְיָא לְחוּלְיָא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין, וְהָיָה נִקְרָא תַּנּוּרוֹ שֶׁל עַכְנַאי, שֶׁעָלָיו רַבּוּ מַחְלֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל.

ב,ב עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין אָדָם מַדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין אָדָם מַדִּיר אֶת בְּנוֹ בְּנָזִיר. בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב, אֲחֵרִים אוֹמְרִים מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: תֵּאָכֵל הִיא וְאִמָּהּ. הַסָּךְ שֶׁמֶן טָהוֹר וְנִטְמָא, יָרַד וְטָבַל, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אַף עַל פִּי שֶׁשּׁוֹחֶה וְיוֹרֵד - טָהוֹר. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: כְּדֵי סִיכַת אֵבֶר קָטָן - טָמֵא. פָּחוֹת מִכֵּן -טָהוֹר. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק: כְּשֶׁהָיִיתִי אֵצֶל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן הַחֹרוֹנִי, רְאִיתִיו שֶׁאוֹכֵל פִּתּוֹ חֲרֵבָה, שֶׁהָיוּ שְׁנֵי בַצֹּרֶת, בָּאתִי וְאָמַרְתִּי לְאַבָּא, אָמַר לִי: הוֹלֵךְ לוֹ זֵיתִים, הוֹלַכְתִּי לוֹ זֵיתִים, נִטְלָן וְהִסְתַּכֵּל בָּהֶן, וְרָאָה שֶׁהֵן לַחִים. אָמַר לִי: אֵינִי אוֹכֵל זֵיתִים. בָּאתִי וְאָמַרְתִּי לְאַבָּא, אָמַר לִי: לֵךְ אֱמוֹר לוֹ, מְנַקֶּבֶת הָיְתָה חָבִית, כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל, אֶלָּא שֶׁסְּתָמוּהָ שְׁמָרִים, לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּטָהֳרָה, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמִּתַּלְמִידֵי בֵית שַׁמַּאי הָיָה - לֹא הָיָה נוֹהֵג אֶלָּא כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל.

ב,ג לְעוֹלָם הֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל, וְהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לְהַחֲמִיר עַל עַצְמוֹ, וְלִנְהֹג כְּחוּמְרֵי בֵית הִלֵּל וּכְחוּמְרֵי בֵית שַׁמַּאי, עַל זֶה נֶאֱמַר (קֹהֶלֶת ה): "וְהַכְסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ". הַתּוֹפֵס קוּלֵי בֵית שַׁמַּאי וְקוּלֵי בֵית הִלֵּל - הֲרֵי זֶה רָשָׁע! אֶלָּא אוֹ כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל, כְּקוּלֵיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן, אוֹ כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי כְּקוּלֵיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן.

הַשָּׁלֵם

בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין אָדָם פּוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט יָשָׁן, שֶׁלֹּא יְהֵא גֵּט גָּדוֹל מִבְּנָהּ. כָּתַב לְשֵׁם הַפַּרְכִין, לְשֵׁם אַרְכְיוֹת, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵי מְלָכִים עוֹמְדִין, וְכָתַב עַל שֵׁם אֶחָד מֵהֶן - כָּשֵׁר. כָּתַב לְשֵׁם אֲבִי אָבִיו - כָּשֵׁר. לְשֵׁם מִשְׁפָּחָה - פָּסוּל. וְאִם הָיָה נִקְרָא עַל שְׁמוֹ - כָּשֵׁר.

ב,ד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית הִלֵּל וּבֵית שַׁמַּאי עַל הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עִמּוֹ בַּפּוּנְדָּקִי, שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט שֵׁנִי, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּלֵידַת נְקֵבָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: שַׁבָּת אַחַת כְּלֵידַת זָכָר, אוֹ כִימֵי נִדָּתָהּ. יֶתֶר עַל כֵּן - יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה.

כַּלְכָּלָה, בֵּית שַׁמַּאי פּוֹטְרִין וּבֵית הִלֵּל מְחַיְּבִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הִלֵּל עַצְמוֹ הָיָה אוֹסֵר. הַלּוֹקֵחַ כַּלְכָּלָה לְשִׁלֹּחַ לַחֲבֵרוֹ - לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיַּעֲשֵׂר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הִלֵּל עַצְמוֹ הָיָה אוֹסֵר.

ב,ה אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, עַל שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִתֵּי עֵדִים מְעִידוֹת אוֹתוֹ - שֶׁיְּהֵא נָזִיר בְּטָהֳרָה שֶׁבָּהֶן. עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל שֶׁהָיוּ שְׁנֵי עֵדִים מְעִידִין אוֹתוֹ. שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נֶחְלְקוּ עַל שֶׁהָיוּ כָּאן נְזִירוּת. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: יֵשׁ בִּכְלָל חֲמֵשׁ שְׁתַּיִם - שֶׁיְּהֵא נָזִיר שְׁתַּיִם.

ב,ו רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲמִשָּׁה דְּבָרִים מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. דַּם הַנְּבֵלוֹת, בֵּית שַׁמַּאי מְטַהֲרִין וּבֵית הִלֵּל מְטַמְּאִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: אַף כְּשֶׁטִּמְּאוּ בֵּית הִלֵּל, לֹא טִמְּאוּ אֶלָּא בְּדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְבִיעִית, שֶׁאִם יִקָּרֵשׁ וְיִהְיֶה בּוֹ כְּזַיִת. וּמוֹדִים בִּבְיֵצַת טְרֵפָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁגְּדוֹלֶיהָ אָסוּר. עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל בֵּיצַת נְבֵלָה, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אִם שֶׁכְּיוֹצֵא בָּהּ

תּוֹסֶפְתָּא

נִמְכֶּרֶת בַּשּׁוּק - מֻתֶּרֶת. וְאִם לָאו - אֲסוּרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: דָּבָר אַחֵר מְקוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מַתָּנוֹת מַכְשִׁירוֹת וּמְפַגְּלוֹת בַּחַטָּאת, וּמַתָּנָה אַחַת בְּכָל הַזְּבָחִים. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֶחָד חַטָּאת וְאֶחָד כָּל הַזְּבָחִים, מַתָּנָה אַחַת מַכְשֶׁרֶת וּמְפַגֶּלֶת.

ב,ז רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שִׁלְשָׁה דְּבָרִים מְקוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. קְהֶלֶת אֵינָהּ מְטַמְּאָה אֶת הַיָּדַיִם; דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְטַמְּאָה אֶת הַיָּדַיִם. מֵי חַטָּאת שֶׁעָשׂוּ מִצְוָתָן, בֵּית שַׁמַּאי מְטַהֲרִין, בֵּית הִלֵּל מְטַמְּאִין.

הַמַּקְשָׁה, כַּמָּה תִּשְׁפֶּה וּתְהֵא זָבָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מֵעֵת לְעֵת, וַהֲלָכָה כְּדִבְרָיו. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מֵעֵת לְעֵת.

ב,ח רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שְׁנֵי דְּבָרִים מְקוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמְחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. דַּם הַיּוֹלֶדֶת שֶׁלֹּא טָבְלָה, מְטַמֵּא לַח וְאֵינוֹ מְטַמֵּא יָבֵשׁ; דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְטַמֵּא לַח וְיָבֵשׁ. אַרְבָּעָה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִין אֶת הָאֲחָיוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ - יוֹצִיאוּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר מִשּׁוּם בֵּית שַׁמַּאי: יְקַיְּמוּ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יוֹצִיאוּ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: קַל הָיָה לָהֶם לְבֵית הִלֵּל בַּדָּבָר הַזֶּה.

בְּ,ט הַתּוֹלֶשׁ מִבְּכוֹר תָּם, וְהִנִּיחוֹ בַּחֲלוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹלַד בּוֹ מוּם לְאַחַר מִכָּאן, וּשְׁחָטוֹ - הֲרֵי זֶה יִקָּבֵר. בְּכוֹר בַּעַל מוּם שֶׁתָּלַשׁ מִמֶּנּוּ וְאַחַר כָּךְ מֵת, עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מוֹדֶה עֲקַבְיָא בָּזֶה שֶׁאָסוּר, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל שֶׁנִּטְמָא וְתָלַשׁ מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כָּךְ שְׁחָטוֹ, שֶׁעֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי מוֹדֶה רַבִּי חֲלַפְתָּא בָּזֶה שֶׁמֻּתָּר, אֲבָל בִּיחוּד אָמְרוּ חֲכָמִים: יַנִּיחֶנּוּ בַּחֲלוֹן שֶׁמָּא יֵשׁ תִּקָּוֶה, שֶׁאִם מֵת - יְהֵא אָסוּר, וְאִם שְׁחָטוֹ - יְהֵא מֻתָּר, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל שֶׁנִּטְמָא וְתָלַשׁ מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כָּךְ שְׁחָטוֹ, שֶׁעֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר וַחֲכָמִים אוֹסְרִים.

ב,י כַּזַּיִת בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מֵאֲבָר מִן הַחַי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא. הֵשִׁיבוּ אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שָׁלֹשׁ תְּשׁוּבוֹת: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּבֵית שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רֹבַע רָקָב, תֹּאמַר בְּאֵבֶר מִן הַחַי, שֶׁאֵין בּוֹ רֹבַע רָקָב? דָּבָר אַחֵר: מִי תָּלוּי בְּמִי? אֵבֶר תָּלוּי בְּבָשָׂר, אוֹ בָּשָׂר תָּלוּי בְּאֵבֶר? הַבָּשָׂר תָּלוּי בְּאֵבֶר! אֶפְשָׁר שֶׁהַבָּשָׂר מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא וּבְאֹהֶל, וְאֵבֶר יְהֵא טָהוֹר?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: תָּמֵהַּ אֲנִי, אִם טִמֵּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לֹא טִמֵּא אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ בְּאֵבֶר בָּשָׂר כָּרָאוּי, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶא זֶה וָזֶה מְטַמְּאִין בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא וּבְאֹהֶל, עֶצֶם הַפּוֹרֵשׁ כְּשֶׁעוֹרָה רַבִּי נְחוּנְיָא מְטַמֵּא? וְהֵשִׁיבוּ רַבִּי נְחוּנְיָא שָׁלֹשׁ תְּשׁוּבוֹת: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּמֵת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רֹבַע רָקָב, תֹּאמַר בְּאֵבֶר מִן הַחַי שֶׁאֵין בּוֹ רֹבַע רָקָב?

דָּבָר אַחֵר: מִי תָּלוּי בְּמִי? אֵבֶר תָּלוּי בְּעֶצֶם אוֹ עֶצֶם תָּלוּי בְּאֵבֶר? הֲוֵי אוֹמֵר עֶצֶם תָּלוּי בְּאֵבֶר. אֶפְשָׁר שֶׁהָעֶצֶם מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא וְאֵבֶר יְהֵא טָהוֹר? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: תָּמֵהַּ אֲנִי, אִם טִמֵּא רַבִּי נְחוּנְיָא, לֹא טִמֵּא אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ בְּאֵבֶר עֶצֶם כַּשְּׁעוֹרָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶא זֶה וָזֶה מְטַמְּאִין בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא. הֵשִׁיב רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל דִּבְרֵי שְׁנֵיהֶן: וּמַה אִם הַחַי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְמ״ח, עֶצֶם וּבָשָׂר הַפּוֹרְשִׁים מִמֶּנּוּ טְהוֹרִים, אֵבֶר מִן הַחַי, שֶׁאֵין בּוֹ, אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּהְיֶא עֶצֶם וּבָשָׂר הַפּוֹרְשִׁין מִמֶּנּוּ טְהוֹר?! הֵשִׁיב רַבִּי עַל דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא, אִם אָמַרְתָּ בְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי, שֶׁכֵּן פּוֹרֵשׁ מִדָּבָר טָהוֹר, תֹּאמַר בְּאֵבֶר מִן הַחַי שֶׁכֵּן פּוֹרֵשׁ מִדָּבָר טָמֵא?

מַסֶּכֶת עֵדֻיּוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג,א הָעִיד רַבִּי צָדוֹק עַל צִיר חֲגָבִין טְמֵאִין שֶׁהוּא טָהוֹר, וּמֻתָּר לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה. הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי פִּפְיָס עַל דַּף שֶׁל

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

נַחְתּוֹמִים, שֶׁחִבְּרוּ בְּמָרִישׁ אוֹ בְּקוֹרָה, וְשֶׁקָּבַע בְּמַסְמֵר - שֶׁהוּא טָמֵא, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר, וְאִם לֹא קָבָעוֹ כָּל צָרְכּוֹ - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהוּא טָמֵא.

הֵן הֵעִידוּ, שֶׁמְּעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה כָּל אֲדָר. שֶׁבְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים עַד הַפּוּרִים, עַד שֶׁבָּא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי פַּפְּיָס וְהֵעִידוּ, שֶׁכָּל אֲדָר כָּשֵׁר לְעִבּוּר.

הֵעִיד מְנַחֵם בֶּן פּוּבַּגִי שֶׁהוּא צַבָּע. עַל מוֹסָף יוֹרָה שֶׁל שׁוֹלְקֵי זֵיתִים שֶׁהוּא טָמֵא, וְעַל שְׁצוֹבְעִים שֶׁהָיָה טָהוֹר, שֶׁבְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים חִלּוּף הָיוּ הַדְּבָרִים. וּכְשֶׁהוֹשִׁיבוּ בַּיִשִׁיבָה הָיוּ הַכֹּל תְּמֵהִין עָלָיו, אָמַר לָהֶם: כָּךְ וְכָךְ, אֲנִי רֹאשׁ אַכְּל הַבָּאִים אַחֲרַי[1].

ג,ב הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בְּתֵירָה, עַל דַּם הַנִּבְלוֹת שֶׁהוּא טָהוֹר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן בְּתֵירָה נוֹחֲרִין הָיוּ עָרוֹדִיוֹת[2] לַאֲרָיוֹת בְּסִפְתְּרָטְיָא שֶׁל מֶלֶךְ, וְהָיוּ עוֹלֵי רְגָלִים מְשַׁקְּעִין אֶת אַרְכּוּבוֹתֵיהֶן, וְלֹא חָשׁוּ לָהֶם מִשּׁוּם טֻמְאָה.

ג,ג הֵעִיד רַבִּי יְהוּדָה הַכֹּהֵן עַל בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לַכֹּהֵן, כֵּיוָן שֶׁנִּשֵּׂאת לַחֲפָּהָּה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תִּבָּעֵל. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תִּבָּעֵל. לֹא יִשָּׂא כֹהֵן אִשָּׁה עַד שֶׁתַּגְדִּיל. בֵּית דִּין שֶׁאַחֲרֵיהֶם אוֹמְרִים: נֶאֱמָנֶת עִסָּה לְטַמֵּא וּלְטַהֵר, לֶאֱסוֹר וּלְהַתִּיר, לְרַחֵק וּלְקָרֵב, אֲבָל בְּאַלְמָנַת עִסָּה לֹא נָגְעוּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי: אָמַר לָהֶן רַבִּי, מַעֲשֶׂה שֶׁנִּמְצְאוּ עֻצָּמוֹת בִּירוּשָׁלַיִם בְּדִירַת עֲצִים, וּבִקְּשׁוּ חֲכָמִים לְטַמֵּא אֶת יְרוּשָׁלַיִם כֻּלָּהּ. אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: בּוּשָׁה וּכְלִמָּה הוּא לָנוּ, שֶׁנִּטַמֵּא אֶת בָּתֵּינוּ. אַיֵּה מֵתִי מַבּוּל? אַיֵּה הֲרוּגֵי נְבוּכַדְנֶצַּר? אַיֵּה הַהֲרוּגִים שֶׁנֶּהֶרְגוּ מִן הַמִּלְחָמָה וְעַד עַכְשָׁו? אֶלָּא אָמְרוּ וַדַּאי - טָמֵא, סָפֵק - טָהוֹר. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שָׁמַעְתִּי שֶׁשּׁוֹחֲטִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נָסְכִין, וְאוֹכְלִין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים אַף עַל פִּי שֶׁאֵין קְלָעִין, קָדָשִׁים קַלִּים וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי אַף עַל פִּי שֶׁאֵין חוֹמָה, שֶׁקְּדֻשָּׁה הָרִאשׁוֹנָה קְדֻשָּׁה לְשָׁעָתָהּ וּקְדֻשָּׁה לֶעָתִיד לָבוֹא.

ג,ד מִשְׁפַּחַת בֵּית צְרִיפָה הָיְתָה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְרִחֲקָה בֶּן צִיּוֹן בִּזְרוֹעַ. וְעוֹד אַחֶרֶת הָיְתָה שָׁם וְקִרְבָה בֶּן צִיּוֹן בִּזְרוֹעַ, וְלֹא רָצוּ חֲכָמִים לְגַלּוֹתָם, אֲבָל מוֹסְרִין אוֹתָן לִבְנֵיהֶן וּלְתַלְמִידֵיהֶן, פַּעַם אַחַת בְּשָׁבוּעַ. כְּגוֹן אֵלּוּ, אֵלְיָהוּ בָּא לְטַמֵּא וּלְטַהֵר, לְרַחֵק וּלְקָרֵב. רַבִּי אוֹמֵר: לְקָרֵב אֲבָל לֹא לְרַחֵק. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חִלּוּף הַדְּבָרִים. רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן עֲקַבְיָה אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (וַיִּקְרָא כז) "וַיֵּצֵא בֶּן אִשָּׁה יִשְׂרְאֵלִית" וְגוֹ'. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, מַה מֹּשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא רָצָה לְגַלּוֹת אֶת הַמַּמְזֵרִין עַד שֶׁנִּתְגַּלּוּ מֵעַצְמָן. אֵלְיָהוּ תַּלְמִידוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁלֹּא יִגָּלֶה, עַד שֶׁיִּתְגַּלּוּ מֵעַצְמָן! מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּלְמִידִים קוֹרִין אוֹתוֹ רַבִּי, נִשְׁתַּכְּחוּ תַּלְמִידָיו, קוֹרִין אוֹתוֹ רַבָּן, נִשְׁתַּכְּחוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ, קוֹרִין אוֹתוֹ בִּשְׁמוֹ.

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א,א נַחוּם הַמָּדִי אוֹמֵר: יוֹם אֶחָד בַּגָּלְיוֹת לִפְנֵי אֵידֵיהֶן אָסוּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֵידֵיהֶן הַקְּבוּעִים, אֲבָל בְּאֵידֵיהֶן שֶׁאֵינָן קְבוּעִין - אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם בִּלְבַד. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ שִׁלְשָׁה יָמִים, אָסוּר לָשֵׂאת וְלָתֵת עִמָּהֶם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר הַמִּתְקַיֵּם, אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם - מֻתָּר. אַף דָּבָר הַמִּתְקַיֵּם, לָקַח אוֹ שָׁמַכַר - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: כָּל מִלְוֶה בִּשְׁטָר - אֵין נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ, וְשֶׁאֵין

---

[1] פֵּרוּשׁ: כְּשֶׁהוֹשִׁיבוּ בִּישִׁיבָה לְקַבֵּל עֲדוּתוֹ, הָיוּ הַכֹּל תְּמֵהִים עָלָיו שֶׁאָמַר דָּבָר חָדָשׁ, שֶׁעַד עַתָּה הָיוּ שׁוֹנִים בְּהֵפֶךְ. אָמַר לָהֶם: כָּךְ וְכָךְ! כְּלוֹמַר, זֶה טָמֵא וְזֶה טָהוֹר, כִּי אֲנִי רֹאשׁ לְכָל הַצַּבָּעִים הַבָּאִים אַחֲרַי, בְּאֹפֶן שֶׁאֲנִי בָּקִי הֵיטֵב בְּעִנְיַן זֶה (עַל פִּי פֵּרוּשׁ 'מִנְחַת יִצְחָק')

[2] עָרוּד בִּלְשׁוֹן רַבִּים.

תּוֹסֶפְתָּא

בְּשִׁטָּר - נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַצִּיל מִיָּדָם.

א,ב לֹא יִשָּׂא אָדָם וְיִתֵּן עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּיוֹם אֵידוֹ, וְלֹא יָקֵל עִמּוֹ אֶת רֹאשׁוֹ, וְלֹא יִשְׁאַל בִּשְׁלוֹמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁמִּתְחַשֵּׁב. מִצְאוֹ לִפְנֵי דִּרְכּוֹ - שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹמוֹ בְּכֹבֶד רֹאשׁ. שׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹם הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים בְּאֵידֵיהֶן, מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם. אֲמָנִין יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין אֶצֶל הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - מֻתָּר. בְּבֵיתוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים - אָסוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם הָיָה שָׂכִיר הַיּוֹם, בֵּין בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּין בְּבֵיתוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים - אָסוּר. אִם הָיָה שָׂכִיר קְבוּלָּת, בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל - מֻתָּר. בְּבֵיתוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים - אָסוּר. בִּמְחֻבָּר לַקַּרְקַע, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - אָסוּר. בְּעִיר אַחֶרֶת, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - מֻתָּר. וְאַף עַל פִּי שֶׁגָּמַר אֶת כֵּלָיו לִפְנֵי אֵידוֹ, לֹא יוֹלִיכֶנּוּ לוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ, מִפְּנֵי שֶׁשָּׂמֵחַ בֵּיתוֹ. עִיר אַחַת עוֹשָׂה וְעִיר אַחַת אֵינוֹ עוֹשֶׂה, אַמָּה אַחַת עוֹשָׂה וְאַמָּה אַחַת אֵינָהּ עוֹשָׂה, מִשְׁפָּחָה אַחַת עוֹשָׂה וּמִשְׁפָּחָה אַחַת אֵינָהּ עוֹשָׂה. הָעוֹשִׂין - אֲסוּרִין. וְשֶׁאֵין עוֹשִׂין - מֻתָּרִין. קָלֶנְדָּא, אַף עַל פִּי שֶׁהַכֹּל עוֹשִׂין - אֵין אָסוּר אֶלָּא לַפּוֹלְחִין בִּלְבַד. סְטַרוֹנְיָא - יוֹם שֶׁאָחַז בּוֹ אֶת הַמַּלְכוּת. קְרָאטוֹסָם - יוֹם גְּנוֹסְיָא שֶׁל מַלְכֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים. יוֹם שֶׁל כָּל מֶלֶךְ וָמֶלֶךְ - הֲרֵי הוּא כְּרַבִּים. יָחִיד, אֲפִלּוּ יוֹם הַמִּשְׁתֶּה שֶׁלּוֹ, וְיוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ שִׁלְטוֹן. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף יוֹם שֶׁעָמַד בּוֹ מֵחָלְיוֹ אָסוּר.

א,ג יָרִיד שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּרַךְ, אֵין הוֹלְכִין, לֹא לְאוֹתוֹ הַכְּרַךְ וְלֹא לָעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת לוֹ - מִפְּנֵי שֶׁהוּא כַּנִּרְאֶה הוֹלֵךְ לוֹ לַיָּרִיד; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין אָסוּר אֶלָּא הַכְּרַךְ בִּלְבַד. יָרִיד שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּרַךְ - אָסוּר. חוּץ לַכְּרַךְ - מֻתָּר. וְשֶׁחוּץ לַכְּרַךְ, חוּץ לַכְּרַךְ - אָסוּר. תּוֹךְ הַכְּרַךְ - מֻתָּר. וַחֲנֻיּוֹת הַמּוּכְלָלוֹת לוֹ, מִכָּל מָקוֹם - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת. עוֹבֵר אָדָם בַּשַּׂדֶה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְנִכְנָס לַכְּרַךְ, שֶׁהַיָּרִיד בְּתוֹכוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּהוֹלֵךְ לַיָּרִיד.

הַשָּׁלֵם

יָרִיד שֶׁנָּתְנָה מַלְכוּת, וְשֶׁנָּתְנָה מְדִינָה, וְשֶׁנָּתְנוּ גְּדוֹלֵי מְדִינָה - מֻתָּר. אֵין אָסוּר, אֶלָּא יָרִיד שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בִּלְבַד. הוֹלְכִין לַיָּרִיד שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וּמִתְרַפְּאִין בָּהֶן רִפּוּי מָמוֹן, אֲבָל לֹא רִפּוּי נְפָשׁוֹת. <וְאֵין> לוֹקְחִין מֵהֶן בָּתִּים שָׂדוֹת וּכְרָמִים, בְּהֵמָה עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַצִּיל מִיָּדָם. וְכוֹתֵב וּמַעֲלֶה בַּעֲרָכִים. כֹּהֵן מִטַּמֵּא לְהָעִיד עֲלֵיהֶן בְּחוּצָה לָאָרֶץ. כְּשֵׁם שֶׁמִּטַּמֵּא בְּחוּצָה לָאָרֶץ, כָּךְ מִטַּמֵּא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, מִטַּמֵּא לְתַלְמוּד תּוֹרָה, מִטַּמֵּא לִשְׂא אִשָּׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ לוֹ מִמִּי שֶׁיִּלְמַד - הֲרֵי זֶה לֹא יִטְמָא. וְאִם לָאו - הֲרֵי זֶה יִטַּמָּא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִמִּי יִלְמַד - יִטְמָא, שֶׁלֹּא מִכָּל אָדָם זוֹכֶה אָדָם לִלְמֹד, אֶלָּא מִמִּי שֶׁזָּכָה לוֹ. אָמְרוּ עַל יוֹסֵף הַכֹּהֵן, שֶׁהָיָה מִטַּמֵּא וְיוֹצֵא אֵצֶל רַבִּי יוֹסֵי לְצַיְדָן. לֹא יֵצֵא כֹּהֵן לְחוּצָה לָאָרֶץ, וַאֲפִילוּ לִשָּׂא אִשָּׁה, אֶלָּא אִם כֵּן הִבְטִיחוּהוּ. תַּגְרִין שֶׁהִקְדִּימוּ זְמַנּוֹ שֶׁל יָרִיד, אוֹ שֶׁאֵחֲרוּ זְמַנּוֹ שֶׁל יָרִיד - מֻתָּר. אֵין אָסוּר אֶלָּא זְמַנּוֹ שֶׁל יָרִיד בִּלְבַד. אַרְבַּע אַבְקוֹת הֵן: אֲבַק רִבִּית, אֲבַק שְׁבִיעִית, אֲבַק עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, אֲבַק לָשׁוֹן הָרַע.

אֲבַק שֶׁל רִבִּית - לֹא יִשָּׂא אָדָם וַיִּתֵּן בְּהַלְוָאתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, מִפְּנֵי אֲבַק רִבִּית.

אֲבַק שְׁבִיעִית - לֹא יִשָּׂא אָדָם וְיִתֵּן עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּפֵרוֹת מִפְּנֵי אֲבַק שְׁבִיעִית.

אֲבַק עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים - לֹא יִשָּׂא אָדָם וְיִתֵּן עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּיוֹם אֵידוֹ, מִפְּנֵי אֲבַק עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

אֲבַק לָשׁוֹן הָרַע - לֹא יִשָּׂא אָדָם וְיִתֵּן בְּטוּבָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, מִפְּנֵי אֲבַק לָשׁוֹן הָרַע.

יִשְׂרָאֵל הוֹלְכִין לַיָּרִיד - מֻתָּר לָשֵׂאת וְלָתֵת עִמָּהֶן. וּבַחֲזִירָה - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנֶּהֱגוּ בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, בֵּין בַּהֲלִיכָה בֵּין בַּחֲזָרָה - מֻתָּר. עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים

תּוֹסֶפְתָּא

הַהוֹלְכִין לַתַּרְפוּת - אָסוּר לָתֵת וְלָשֵׂאת עִמָּהֶן. וּבַחֲזִירָה - מֻתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁהַנִּיחוּהָ עוֹבְדֶיהָ. וְיִשְׂרָאֵל, בֵּין בַּהֲלִיכָה בֵּין בַּחֲזָרָה - אָסוּר. לֹא יְטַיֵּל יִשְׂרָאֵל עִם שַׂיָּרָה בַּתַּרְפוּת, אֲפִלּוּ לָצֵאת, אֲפִלּוּ מַקְדִּים, אֲפִלּוּ מַחְשִׁיךְ, אֲפִלּוּ מִתְיָרֵא מִפְּנֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, מִפְּנֵי לִסְטִים, מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ו): "לֹא תֵלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים". רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אִם רָאִיתָ צַדִּיק שֶׁיָּצָא לַדֶּרֶךְ וְאַתָּה מְבַקֵּשׁ לָצֵאת לְאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, הַקְּדִים עַל יָדְךָ שְׁלֹשָׁה יָמִים אוֹ אַחַר עַל יָדְךָ שְׁלֹשָׁה יָמִים, כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא עִמּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְלַוִּין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים צא): "כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ" וְגוֹ'. וְאִם רָאִיתָ רָשָׁע שֶׁיָּצָא לַדֶּרֶךְ, וְאַתָּה מְבַקֵּשׁ לָצֵאת לְאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, הַקְּדִים עַל יָדְךָ שְׁלֹשָׁה יָמִים, אוֹ אַחַר עַל יָדְךָ שְׁלֹשָׁה יָמִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא תֵצֵא עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, מִפְּנֵי שֶׁמַּלְאֲכֵי שָׁטָן מְלַוִּין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קט): "הַפְקֵד עָלָיו רָשָׁע וְשָׂטָן יַעֲמֹד עַל יְמִינוֹ".

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם יֹאמְרוּ לְךָ יְלָדִים - בְּנֵה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אַל תִּשְׁמַע לָהֶן! וְאִם יֹאמְרוּ לְךָ זְקֵנִים סְתוֹר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁמַע לָהֶן! מִפְּנֵי שֶׁבְּנַיִן יְלָדִים סְתִירָה וּסְתִירַת זְקֵנִים בְּנָיַן. וּרְאָיָה לַדָּבָר - רְחַבְעָם בֶּן שְׁלֹמֹה. שֶׁאָלוּ אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מַהוּ שֶׁיְּלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ סֵפֶר יְוָנִי? אָמַר לָהֶן: יְלַמֵּד בְּשָׁעָה שֶׁאֵינָהּ לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ א): "וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה".

א,ד מִכֻּלָּם הָיָה מוֹכֵר לָהֶם חֲבִילָה, וְכַמָּה הִיא חֲבִילָה? רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר: בְּלִבּוֹנָה, אֵין פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה מִנִּין. מוֹכֵר לְתַגָּר אוֹ מוֹכֵר לְבַעַל הַבַּיִת, אִם הָיָה תַּגָּר חָשׁוּד - אָסוּר לְמָכוֹר לוֹ.

מוֹכֵר לוֹ חֲזִירִין, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא מוֹכֵר לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. מוֹכֵר לוֹ יַיִן וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא מְנַסְּכוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְאִם פֵּרֵשׁ לוֹ אֲפִלּוּ מַיִם וָמֶלַח - אָסוּר לְמָכוֹר לוֹ.

הַשָּׁלֵם

מוֹכֵר לוֹ תַּרְנְגוֹל לָבָן בֵּין הַתַּרְנְגוֹלִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ: מְכֹר לִי תַּרְנְגוֹל סְתָם, אֲבָל אִם פֵּרֵשׁ לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא חוֹלֶה, אוֹ לְמִשְׁתֶּה בְּנוֹ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א לוֹקְחִין מֵהֶן בְּהֵמָה לְנִסָּיוֹן, וּמַחְזִירִין לָהֶן כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. וּכְשֵׁם שֶׁלּוֹקְחִים מֵהֶן בְּהֵמָה לְנִסָּיוֹן, וּמַחְזִירִין לָהֶן כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם - כָּךְ לוֹקְחִין מֵהֶן עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת לְנִסָּיוֹן, וּמַחְזִירִין לָהֶן כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. כָּל זְמַן שֶׁאַתָּה רַשַּׁאי לְהַחְזִיר לְיִשְׂרָאֵל - אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחְזִיר לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים. אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחְזִיר לְיִשְׂרָאֵל - אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחְזִיר לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים. מוֹכֵר יִשְׂרָאֵל בְּהֶמְתּוֹ לְעוֹבֵד כוֹכָבִים עַל מְנָת לִשְׁחוֹט. יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו וְהָעוֹבֵד כוֹכָבִים שׁוֹחֵט. לוֹקְחִין מֵהֶן בְּהֵמָה לַקָּרְבָּן, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם רוֹבֵעַ, מִשּׁוּם נִרְבָּע, מִשּׁוּם מֻקְצֶה, מִשּׁוּם נֶעֱבָד, וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מוֹכְרִין לָהֶן בְּהֵמָה גַּסָּה - כָּךְ אֵין מוֹכְרִין לָהֶן בְּהֵמָה דַּקָּה - וְאַף בְּמָקוֹם שֶׁמּוֹכְרִים לָהֶן בְּהֵמָה דַּקָּה - אֵין מוֹכְרִין לָהֶן חַיָּה דַּקָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מוֹכְרִין לָהֶן כְּלָבִים, שְׁגוּרִים, חֲלוּדוֹת, סְנָאִים, חֻתּוּלוֹת וְקִפּוֹת. דְּבָרִים הַמְּנַקִּין אֶת הַבַּיִת. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מוֹכְרִין לָהֶם - כָּךְ אֵין מַחְלִיפִין לָהֶם, לֹא רָעִים בַּיָּפִין וְלֹא יָפִין בָּרָעִים. לֹא שְׁבוּרִין בַּשְּׁלֵמִים וְלֹא שְׁלֵמִים בִּשְׁבוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר בִּשְׁבוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְרַפְּאוֹת. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲרֵי הוּא מַרְבִּיעָהּ וְהִיא יוֹלֶדֶת. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן בְּתֵירָה מַתִּיר בַּסּוּס, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת, שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ חַטָּאת; וַחֲכָמִים אוֹסְרִין, מִשּׁוּם שְׁנֵי דְּבָרִים מִשָּׁם כְּלֵי זַיִן וּמִשָּׁם בְּהֵמָה גַּסָּה. אֵין מוֹכְרִין לָהֶם לֹא כְּלֵי זַיִן, וְלֹא זַיִן, וְאֵין מַשְׁחִיזִין לָהֶם אֶת הַזַּיִן, וְאֵין מוֹכְרִין לָהֶם, לֹא סָדִין, וְלֹא כְּבָלִין, וְלֹא קוֹלָרִין, וְלֹא שַׁלְשָׁלְאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל.

תּוֹסֶפְתָּא

ב,ב אֶחָד הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאֶחָד הַכּוּתִי - מוֹסְרִין לָהֶם שָׂדוֹת גְּזוּזוֹת, תְּבוּאָה קָצוּרָה וְאִילָנוֹת קְצוּצִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שַׁחַת, לָגֹז עַל מְנָת שֶׁתִּגְזוֹז. תְּבוּאָה לְקָצֹר - עַל מְנָת לְקָצְצָם. אִילָנוֹת לָקוּץ - עַל מְנָת לְקָצְצָם. הָעוֹלֶה לְסַרְטִיאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים - אָסוּר מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בִּזְמַן שֶׁמְּזַבְּלִין - אָסוּר מִשּׁוּם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְאִם אֵינָם מְזַבְּלִין - אָסוּר מִשּׁוּם מוֹשַׁב לֵצִים.

הַהוֹלֵךְ לַצְּטְרִיוֹנִין[3], וְרוֹאֶה אֶת הַנְּחָשִׁים וְאֶת הַחֲבֵרִים, מוּלְיוֹן, סַגְלַאדִין, סַגִּילַאדָה[4] - אָסוּר מִשּׁוּם מוֹשַׁב לֵצִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים א): "וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב" - אֵלֶּה מִדּוֹת שֶׁמְּבִיאִין אֶת הָאָדָם לִידֵי בִּטּוּל תַּלְמוּד תּוֹרָה. הָעוֹלֶה לְתַרְטִיאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, אִם צוֹוֵחַ מִפְּנֵי צָרָךְ - מֻתָּר. וְאִם מִתְחַשֵּׁב - הֲרֵי זֶה אָסוּר. הַיּוֹשֵׁב בָּאַסְטָרִין[5] - הֲרֵי זֶה שׁוֹפֵךְ דָּמִים. רַבִּי נָתָן מַתִּיר מִשּׁוּם שְׁנֵי דְּבָרִים, מִפְּנֵי שֶׁצּוֹוֵחַ וּמַצִּיל אֶת הַנְּפָשׁוֹת, וּמֵעִיד עַל הָאִשָּׁה שֶׁתִּנָּשֵׂא. הוֹלְכִין לַצְּטְרִיוֹנִין - מִפְּנֵי שֶׁצּוֹוֵחַ וּמַצִּיל אֶת הַנְּפָשׁוֹת. וְלַכַּרְקְמִים[6] - מִפְּנֵי יִשּׁוּב מְדִינָה. וְאִם מִתְחַשֵּׁב - הֲרֵי זֶה אָסוּר.

ב,ג אֵין מַשְׁכִּירִין לָהֶם בָּתִּים שָׂדוֹת וּכְרָמִים, וְאֵין נוֹתְנִין לָהֶן אֲרִיסוּת וְקִבּוֹלֶת בְּהֵמָה. [אֶחָד הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאֶחָד הַכּוּתִי]. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבְסוּרְיָא מַשְׁכִּירִין בָּתִּים אֲבָל לֹא שָׂדוֹת, כָּאן וְכָאן, לֹא יַשְׁכִּיר אָדָם שָׂדֵהוּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַשְׁכִּירִין בָּתִּים, וּבְסוּרְיָא מוֹכְרִין בָּתִּים וּמַשְׁכִּירִין שָׂדוֹת. וּבְחוּצָה לָאָרֶץ מוֹכְרִין אֵלּוּ וְאֵלּוּ. כָּאן וְכָאן לֹא יַשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל אֶת בֵּיתוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, שֶׁבְּיָדוּעַ שֶׁמַּכְנִיס לְתוֹכוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, אֲבָל מַשְׁכִּירִין לָהֶם אוּרְיָאוֹת[7], אוּצָרוֹת וּפוּנְדָקִיּוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁבְּיָדוּעַ שֶׁמַּכְנִיס לְתוֹכוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. מַשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל בֵּיתוֹ לְכוּתִי וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמַּכְנִיס בְּתוֹכוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּכָל מָקוֹם, לֹא יַשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל מֶרְחָץ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִפְּנֵי שֶׁנִּקְרֵאת עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל, וְרוֹחֲצִין בּוֹ בְּשַׁבָּת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּכָל מָקוֹם, לֹא יַשְׁכִּיר יִשְׂרָאֵל שָׂדֵהוּ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי שֶׁנִּקְרֵאת עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל, וְעוֹשִׂין בָּהּ בְּיוֹם טוֹב.

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג,א מַעֲמִידִין בְּהֵמָה בְּפוּנְדָקִיּוֹת שֶׁל כּוּתִים, אֲפִלּוּ זְכָרִים אֵצֶל נְקֵבוֹת, וּנְקֵבוֹת אֵצֶל זְכָרִים. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: זְכָרִים אֵצֶל זְכָרִים, וּנְקֵבוֹת אֵצֶל נְקֵבוֹת. וּמוֹסְרִים בְּהֵמָה לְרוֹעֶה שֶׁלָּהֶן, וּמוֹסְרִין לוֹ תִּינוֹק לְלַמְּדוֹ סֵפֶר וּלְלַמְּדוֹ אֻמָּנוּת, וּלְהִתְיַחֵד עִמּוֹ. בַּת יִשְׂרָאֵל מְיַלֶּדֶת וּמְנִיקָה בְּנָהּ שֶׁל כּוּתִית. וְכוּתִית מְיַלֶּדֶת וּמְנִיקָה בְּנָהּ שֶׁל בַּת יִשְׂרָאֵל. אֵין מַעֲמִידִין בְּהֵמָה בְּפוּנְדָקְאוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֲפִלּוּ זְכָרִים אֵצֶל זְכָרִים, וּנְקֵבוֹת אֵצֶל נְקֵבוֹת, שֶׁהַזָּכָר מֵבִיא זָכָר, וְהַנְּקֵבָה מְבִיאָה נְקֵבָה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: זְכָרִים אֵצֶל נְקֵבוֹת, וּנְקֵבוֹת אֵצֶל זְכָרִים. וְאֵין מוֹסְרִין בְּהֵמָה לְרוֹעֶה שֶׁלָּהֶן, וְלֹא תִינוֹק לְלַמְּדוֹ סֵפֶר, וּלְלַמְּדוֹ אֻמָּנוּת, וּלְהִתְיַחֵד עִמּוֹ.

בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תָּנִיק בְּנָהּ שֶׁל עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי שֶׁמְּגַדְּלָתוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אֲבָל עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מְנִיקָה אֶת בְּנָהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּרְשׁוּתָהּ. בַּת יִשְׂרָאֵל לֹא תְיַלֵּד אֶת

---

[3] אִיצְטַדְיוֹן שֶׁבּוֹ הָיוּ נִלְחָמִים שְׁוָרִים זֶה בָּזֶה.

[4] כָּל אֵלּוּ מִינֵי לֵצָנִים.

[5] מָקוֹם שֶׁדָּנִים שָׁם דִּינֵי נְפָשׁוֹת.

[6] מְצוֹרָעִים סָבִיב חוֹמַת הָעִיר וְעוֹשִׂים שָׁם כָּל מִינֵי צְחוֹק.

[7] רֶפֶת שֶׁל סוּסִים.

תּוֹסֶפְתָּא

הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי שֶׁמְּיַלֶּדֶת לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. וְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לֹא תְיַלֵּד אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדִין עַל הַנְּפָשׁוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מְיַלֶּדֶת אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל, בְּזְמַן שֶׁאֲחֵרִים עוֹמְדִים עַל גַּבָּהּ, בֵּינָה לְבֵינָהּ – אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדִין עַל הַנְּפָשׁוֹת. מִתְרַפְּאִין מֵהֶן רִפּוּי מָמוֹן, אֲבָל לֹא רִפּוּי נְפָשׁוֹת. לֹא תַחְתֹּךְ עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים אֶת הָעֲבָר בְּמֵעֶיהָ שֶׁל אִשָּׁה בַּת יִשְׂרָאֵל. וְלֹא תַשְׁקֶנָּה כּוֹס עִקָּרִין – שֶׁחֲשׁוּדִין עַל הַנְּפָשׁוֹת.

לֹא יִתְיַחֵד יִשְׂרָאֵל עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, לֹא בַּמֶּרְחָץ וְלֹא בְּבֵית הַמַּיִם. נִדְבַּק יִשְׂרָאֵל עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בַּדֶּרֶךְ – נוֹתְנוֹ לְיָמִין וְאֵין נוֹתְנוֹ לִשְׂמֹאלוֹ. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: בְּסַיִף מִימִינוֹ, וּבְמַקֵּל מִשְּׂמֹאלוֹ. שְׁנֵיהֶן עוֹלִין לְמַעְלָה וְיוֹרְדִין בִּירִידָה. יִשְׂרָאֵל עוֹלֶה לְמַעְלָה וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְמַטָּה. לֹא יָשַׁח, שֶׁמָּא יָרוּץ אֶת גַּלְגַּלְתּוֹ וְיַרְחִיב לוֹ דֶּרֶךְ. שְׁאָלוּ: "לְהֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ"? מַפְלִיגוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁאָמַר יַעֲקֹב לְעֵשָׂו (בְּרֵאשִׁית לג): "עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה" – וְהָלַךְ לוֹ לְסֻכּוֹת!

יִשְׂרָאֵל הַמְסַתֵּפֵר מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים – רוֹאֶה בַּמַּרְאָה. מִן הַכּוּתִי – אֵין רוֹאֶה בַּמַּרְאָה. הִתִּירוּ לְבֵית רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְהִיוֹת רוֹאִין בַּמַּרְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן זְקוּקִין לַמַּלְכוּת. יִשְׂרָאֵל הַמְסַפֵּר אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְבְלוֹרִיתוֹ – שׁוֹמֵט אֶת יָדוֹ.

ג,ב לוֹקְחִין מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים סְפָרִים וּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת, וּבְלִבַד שֶׁהָיוּ כְּתוּבִין עֲלֵיהֶן כְּתַקָּנָן. מַעֲשֶׂה בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶחָד, שֶׁהָיָה כּוֹתֵב סְפָרִים בְּצִידָן, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: מֻתָּר לְקַח מִמֶּנּוּ. מוֹכְרִין לְעַם הָאָרֶץ סְפָרִים תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת, וְאֵין לוֹקְחִין תְּפִלִּין אֶלָּא מִן הַמֻּמְחֶה. וְאִם לָקַח מִמִּי שֶׁאֵינוֹ מֻמְחֶה, וּמָצָא בְיָדוֹ שְׁתֵּי כְּרִיכוֹת שֶׁל תְּפִלִּין – בּוֹדֵק מִמֶּנּוּ תְּפִלָּה אַחַת שֶׁל יָד אוֹ שֶׁל רֹאשׁ, בְּצֶבַת הָרִאשׁוֹן, וְכֵן בַּשֵּׁנִי, וְכֵן בַּשְּׁלִישִׁי, וְכֵן בָּרְבִיעִי.

ג,ג לוֹקְחִין מֵעַם הָאָרֶץ עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים. וּמוֹכְרִין לְעַם הָאָרֶץ עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, בֵּין קְטַנִּים בֵּין גְּדוֹלִים. וְלוֹקְחִין מֵהֶן בָּנוֹת קְטַנוֹת אֲבָל לֹא גְּדוֹלוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: גְּדוֹלוֹת, וּמְקַבְּלוֹת עֲלֵיהֶן. אֵין נוֹתְנִין לָהֶן בָּנוֹת, לֹא קְטַנוֹת וְלֹא גְּדוֹלוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נוֹתֵן לוֹ גְּדוֹלָה, וּפוֹסֵק עִמּוֹ עַל מְנָת שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה טָהֳרוֹת עַל גַּבָּיו. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן שֶׁהִשִּׁיא אֶת בַּת בִּתּוֹ לְשִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל הַכֹּהֵן, וּפָסַק עִמּוֹ עַל מְנָת שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה עִמּוֹ טָהֳרוֹת עַל גַּבָּיו. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, שֶׁאֵין כּוֹפִין אֶת הֶחָבֵר שֶׁיַּעֲשֶׂה טָהֳרוֹת עַל גַּבֵּי עַם הָאָרֶץ, וְאֵיזֶה הוּא עַם הָאָרֶץ? כָּל שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל חוּלִּיו בְּטָהֳרָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל שֶׁאֵינוֹ מְעַשֵּׂר.

ג,ד הַלּוֹקֵחַ עֲבָדִים עֲרֵלִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וּמָלַן וְלֹא הִטְבִּילָן, וְכֵן בְּנֵי הַשְׁפָחוֹת שֶׁלֹּא טָבְלוּ, בֵּין מָלִין בֵּין עֲרֵלִין – הֲרֵי אֵלּוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. מִדְרָשָׁן – טָמֵא. וְיֵינָם, בַּגְּדוֹלִים – אָסוּר. בַּקְּטַנִּים – מֻתָּר. וְאֵיזֶהוּ גָּדוֹל? כָּל שֶׁהוּא זוֹכֵר וּמַזְכִּיר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמְשַׁמְּשֶׁיהָ. וְאֵיזֶהוּ קָטָן? כָּל שֶׁאֵינוֹ מַזְכִּיר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמְשַׁמְּשֶׁיהָ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: חֶזְקַת עֶבֶד יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ עֲרֵלִים – הֲרֵי אֵלּוּ כְּנַעֲנִים, עַד שֶׁיִּוָּדַע בָּהֶן שֶׁהֵן בְּנֵי שְׁפָחוֹת שֶׁלֹּא טָבְלוּ. חֶזְקַת עַבְדֵי כּוּתִים מָלִין – הֲרֵי אֵלּוּ כּוּתִים. עֲרֵלִים – הֲרֵי אֵלּוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁהֵן בְּנֵי שְׁפָחוֹת כְּנַעֲנִיּוֹת. חֶזְקַת עַבְדֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲפִלּוּ מָלִין – הֲרֵי אֵלּוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים.

ג,ה לְעוֹלָם מָלִין אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְשֵׁם גֵּר, וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לֹא יָמוּל אֶת יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדִים עַל הַנְּפָשׁוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עוֹבֵד כּוֹכָבִים מָל אֶת יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁאֲחֵרִים עוֹמְדִין עַל גַּבָּיו,

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

בֵּינוֹ לְבֵינוֹ – אָסוּר; מִפְּנֵי שֶׁחֲשׁוּדִין עַל הַנְּפָשׁוֹת. יִשְׂרָאֵל מָל אֶת הַכּוּתִי, וְכוּתִי לֹא יִמּוֹל אֶת יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מָלִין לְשֵׁם הַר גְּרִיזִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: הֵיכָן מָצִינוּ מִילָה בַּתּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ לְשֵׁם בְּרִית? אֶלָּא יִמּוֹל לְשֵׁם הַר גְּרִיזִים עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ. וּמוֹכְרִין לָהֶם, וְנוֹתְנִין לָהֶם מַתְּנַת חִנָּם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מַכִּירוֹ, אוֹ שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֲבָל אִם הָיָה שְׁכֵנוֹ אוֹ אוֹהֲבוֹ – הֲרֵי זֶה מָתָר, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כְּמוֹכְרוֹ לוֹ. כָּתוּב אוֹמֵר: "לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תְחָנֵּם", אִם לְלַמֵּד עַל הַבְּרִית – הֲרֵי בְּרִית אָמוּר, אֶלָּא לָמָּה נֶאֱמַר "לֹא תְחָנֵּם"? מְלַמֵּד שֶׁאֵין נוֹתְנִין לָהֶם מַתְּנַת חִנָּם.

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק רְבִיעִי

ד,א הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים – הֲרֵי זֶה יָצָא בֶּן חוֹרִין, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר מֵרַבּוֹ הָרִאשׁוֹן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא כָתַב לוֹ אוֹנוֹ – זֶה הוּא גֵּט שִׁחְרוּרוֹ. בֵּין שֶׁמְּכָרוֹ לוֹ, בֵּין שֶׁנָּתְנוֹ לוֹ בְּמַתָּנָה – יָצָא בֶּן חוֹרִין, שֶׁמָּא יָצָא לִרְשׁוּת שֶׁאֵינָהּ רְשׁוּת לָהֶן עָלָיו. אִם עָשָׂה עָלָיו הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים נִימּוֹסוֹת – יָצָא בֶּן חוֹרִין. וְאִם לָאו – לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. נְטָלוֹ בְּחוֹבוֹ, אוֹ שֶׁנָּפַל לוֹ בְּסִיקְרִיקוֹן – יָצָא בֶּן חוֹרִין. יָרַשׁ עֲבָדִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לִרְשׁוּתוֹ – מָתָר לְמוֹכְרָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים. מִשֶּׁבָּאוּ לִרְשׁוּתוֹ – אָסוּר לְמוֹכְרָן. וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בְּיַיִן נָסֵךְ: עַד שֶׁלֹּא בָּא לִרְשׁוּתוֹ – דָּמָיו מֻתָּרִין, מִשֶּׁבָּא לִרְשׁוּתוֹ – דָּמָיו אֲסוּרִין. יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁלָּקְחוּ מֵקַח בְּשֻׁתָּפוּת, וְחָזַר וּלְקָחוֹ מֵקַח אַחַר בְּשֻׁתָּפוּת, לֹא יֹאמַר לוֹ: טוֹל אַתָּה דְּבָרִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּמֵקַח רִאשׁוֹן, וַאֲנִי דְּבָרִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּמֵקַח שֵׁנִי. אֲבָל אוֹמֵר לוֹ: טוֹל אַתָּה דְּבָרִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וַאֲנִי דְּבָרִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּמֵקַח רִאשׁוֹן. טוֹל אַתָּה דְּבָרִים, וַאֲנִי דְּבָרִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּמֵקַח שֵׁנִי:

הַשָּׁלֵם

ד,ב הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ – יָצָא בֶּן חוֹרִין וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר מֵרַבּוֹ שֵׁנִי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: פְּעָמִים יוֹצֵא, פְּעָמִים אֵינוֹ יוֹצֵא. כֵּיצַד? אָמַר לוֹ: אֲנִי פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי מוֹכֵר אֲנִי עַבְדִּי פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי אַנְטִיּוֹכִי – יָצָא בֶּן חוֹרִין. לְפְלוֹנִי אַנְטִיּוֹכִי הַשָּׁרוּי בְּלוּד – לֹא יָצָא בֶּן חוֹרִין. יָרְשׁוּ עֲבָדִים בְּחוּצָה לָאָרֶץ, עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לָאָרֶץ – מָתָר לְמָכְרָן לְחוּצָה לָאָרֶץ. מִשֶּׁבָּאוּ לָאָרֶץ – אָסוּר לְמָכְרָן לְחוּצָה לָאָרֶץ.

עֶבֶד שֶׁבָּרַח בְּחוּצָה לָאָרֶץ – אֵין רַבּוֹ רַשַּׁאי לְמוֹכְרוֹ. יָצָא עֶבֶד עִם רַבּוֹ לְסוּרְיָא לְפִיכָךְ אִם מָכְרוּ שָׁם – הֲרֵי זֶה מָכוּר. עֶבֶד שֶׁיָּצָא עִם רַבּוֹ עַל מְנָת לַחֲזֹר – כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲזֹר. עַל מְנָת שֶׁלֹּא לַחֲזֹר – כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא לַחֲזֹר. בָּא מִחוּצָה לָאָרֶץ עַל מְנָת לַחֲזֹר – אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲזֹר. שֶׁלֹּא לַחֲזֹר – כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא לַחֲזֹר:

ד,ג הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לַיְרִיד שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים – דָּמָיו אֲסוּרִין, וְיוֹלִיךְ לְיַם הַמֶּלַח, וְכוֹפִין אֶת רַבּוֹ שֶׁיִּפְדֶּנּוּ אֲפִילּוּ מֵאָה בְּדָמָיו וְיוֹצִיאֶנּוּ לְחֵרוּת. נִמְצָאתָ אוֹמֵר: הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בַּיְרִיד שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, בְּהֵמָה – תֵּעָקֵר, כְּסוּת וְכֵלִים – יֵרָקְבוּ, וּמָעוֹת וּכְלֵי מַתָּכוֹת – יוֹלִיךְ הַנָּאָה לְיַם הַמֶּלַח. פֵּרוֹת, אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִישָּׁפֵךְ – יִשָּׁפֵךְ, לִשָּׂרֵף – יִשָּׂרֵף, לִיקָּבֵר – יִקָּבֵר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים – שׁוֹחֵק וְזוֹרֶה לָרוּחַ אוֹ מַטִּיל לַיָּם. אָמְרוּ לוֹ: אַף הִיא נַעֲשֵׂית זֶבֶל, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יג): "וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם" וְגוֹ'. אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים ט): וְאֶת חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם וְגוֹ'. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? (שְׁמוֹת לד) "וַיִּזֹּר עַל פְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשַׁק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" מְלַמֵּד: שֶׁבְּדָקָן כְּדֶרֶךְ שֶׁבּוֹדְקִין אֶת הַסּוֹטוֹת. אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל-ב ה): "וַיַּעַזְבוּ אֶת עֲצַבֵּיהֶם". אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹסֵי: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א טו): וְגַם מַעֲכָה אֵם אָסָא הַמֶּלֶךְ וַיְסִרָהָ מִגְּבִירָה אֲשֶׁר עָשְׂתָה מִפְלֶצֶת וְגוֹ'. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? (שָׁם) וַיִּכְרֹת אָסָא אֶת מִפְלַצְתָּהּ וְגוֹ'. אָמַר לָהֶן

תּוֹסֶפְתָּא

רַבִּי יוֹסֵי: הָרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים ב יח): וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת וְגוֹ׳. אָמְרוּ לוֹ: וְכִי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הָיָה? וַהֲלֹא מֹשֶׁה עָשָׂהוּ! מְלַמֵּד שֶׁטָּעוּ יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיו עַד שֶׁבָּא חִזְקִיָּה וּבִטְּלוֹ.

מַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה,א אֵין אוֹצְרִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן: שְׁמָנִים, יֵינוֹת, וּסְלָתוֹת, וּפֵרוֹת. אֲבָל דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן: כַּמּוֹן וְתַבְלִין - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְאוֹצְרִין שָׁלֹשׁ שָׁנִים, עֶרֶב שְׁבִיעִית וּשְׁבִיעִית וּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּלוּקַּח מִן הַשּׁוּק, אֲבָל בְּכוֹנֵס בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֲפִלּוּ עֶשֶׂר שָׁנִים - מֻתָּר לְאַלְתַּר. וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת, אֲפִלּוּ חָרוּבִין - לֹא יַאֲצִיר מִפְּנֵי שֶׁמַּטִּיל מְאֵרָה בַּשְּׁעָרִים. אֵין מְשַׁתְּכְּרִין בַּתְּבוּאָה, אֲבָל מְשַׁתְּכֵּר בַּיַּיִן וּבַשֶּׁמֶן וְקִטְנִיּוֹת. אָמְרוּ עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: שֶׁהָיָה מְשַׁתְּכֵּר בַּיַּיִן וּבַשֶּׁמֶן כָּל יָמָיו. אֵין מוֹצִיאִין מִסּוּרְיָא דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חַיֵּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן: יֵינוֹת, שְׁמָנִים, וּסְלָתוֹת. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי: שֶׁמּוֹצִיאִין יַיִן לְסוּרְיָא, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֵט אֶת הַתְּפָלָה. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין מוֹצִיאִין לְסוּרְיָא, כָּךְ אֵין מוֹצִיאִין לְהַפַּרְכִּיָּא. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר מֵהַפַּרְכִּיָּא לְהַפַּרְכִּיָּא:

ה,ב יִשְׁרֶה אָדָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ בְּעִיר שֶׁרֻבָּהּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, וְלֹא בְּחוּצָה לָאָרֶץ אֲפִלּוּ בְּעִיר שֻׁכֻּלָּהּ יִשְׂרָאֵל. מְלַמֵּד: שֶׁיִּשִּׁיבַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. וְהַקָּבוּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - כְּאִלּוּ הוּא קָבוּר תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ. לֹא יֵצֵא אָדָם לְחוּצָה לָאָרֶץ, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ חִטִּין סָאתַיִם בְּסֶלַע. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִין? בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא לְקַח. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁמּוֹצֵא לְקַח, אֲפִלּוּ סְאָה בְּסֶלַע - לֹא יֵצֵא. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֱלִימֶלֶךְ - מִגְדּוֹלֵי הַדּוֹר וּמִפַּרְנְסֵי צִבּוּר הָיָה. וְעַל שֶׁיָּצָא לְחוּצָה לָאָרֶץ - מֵת הוּא וּבָנָיו בְּרָעָב, וְהָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל קָיְמִין עַל אַדְמָתָן, שֶׁנֶּאֱמַר (רוּת א): וַתְּהִם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן, מְלַמֵּד: שֶׁכָּל הָעִיר קָיְמָה, וּמֵת הוּא וּבָנָיו בָּרָעָב. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית כח): וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר וְהָיָה ה׳ לִי לֵאלֹהִים. וְאוֹמֵר (וַיִּקְרָא כה): לָתֵת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, כָּל זְמַן שֶׁאַתֶּם בְּאֶרֶץ כְּנַעַן - הֲרֵינִי לָכֶם אֱלוֹהַּ, אֵין אַתֶּם בְּאֶרֶץ כְּנַעַן - אֵינִי לָכֶם לֵאלוֹהַּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יְהוֹשֻׁעַ ד): כְּאַרְבָּעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצָּבָא. וְאוֹמֵר (יְהוֹשֻׁעַ ב): כִּי נָתַן בְּיָדֵי אֶת יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְגוֹ׳. וְכִי עָלְתָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְכַבְּשִׁים אֶת הָאָרֶץ לִפְנֵי הַמָּקוֹם? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהֵם עָלֶיהָ - כְּלָה נִכְבָּשָׁה. אֵינָן עָלֶיהָ - כְּלָה אֵינָהּ נִכְבָּשֶׁת. וְכֵן דָּוִד אָמַר (שְׁמוּאֵל א כו): כִּי גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת ה׳ וְגוֹ׳, וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים? אֶלָּא שֶׁהָיָה דָּוִד דּוֹרֵשׁ וְאוֹמֵר: כָּל הַמֵּנִיחַ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת שָׁלוֹם וְיוֹצֵא - כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, דִּכְתִיב (יִרְמְיָה לב): וּנְטָעָתִים בָּאָרֶץ הַזֹּאת בֶּאֱמֶת, אֵינָן עָלֶיהָ - אֵין נְטוּעִין לְפָנֵי בֶּאֱמֶת, לֹא בְּכָל לִבִּי וְלֹא בְּכָל נַפְשִׁי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ - עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּטָהֳרָה הֵן. כֵּיצַד? עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה לִבְנוֹ, וְהָלַךְ וְזִמַּן אֶת כָּל הַיְּהוּדִים שֶׁבְּעִירוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן אוֹכְלִין מִשֶּׁלָּהֶן וְשׁוֹתִין מִשֶּׁלָּהֶן, וְשַׁמָּשׁ שֶׁלָּהֶן עוֹמֵד עַל גַּבֵּי עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לד) וְקָרָא לְךָ וְאָכַלְתָּ מִזִּבְחוֹ:

ה,ג אֵלּוּ הֵן עוֹרוֹת לְבוּבִין, כָּל הַקָּרוּעַ כְּנֶגֶד לִבָּן, וְעָשָׂה כְּמִין אֲרֻבָּה. אֲבָל אִם הָיָה מָשׁוּךְ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. הַכְּבָשִׁין וּשְׁלָקוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים שֶׁדַּרְכָּן לָתֵת בָּהֶן יַיִן וְחֹמֶץ, וְחֶרֶס הַדְּרִינִי - אָסוּר בַּהֲנָאָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין אִסּוּרָן אִסּוּר הֲנָאָה. זֵיתִים הַשְּׁלָחִים הַנִּמְכָּרִים עַל פִּתְחֵי מֶרְחֲצָאוֹת - אֲסוּרִים בַּאֲכִילָה וּמֻתָּרִין בַּהֲנָאָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵרָן אַף בַּהֲנָאָה, מִפְּנֵי שֶׁמְּזַלְּפִים עֲלֵיהֶן חֹמֶץ כְּדֵי שֶׁיִּהוּ חוֹלְצִין אֶת גַּרְעִינֵיהֶם:

ה,ד הַדְּרוֹרִין וְהַקְּרֻבוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וְיַיִן יִשְׂרָאֵל בָּהֶן - אָסוּר בִּשְׁתִיָּה וּמֻתָּר

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

בַּהֲנָאָה. הֵעִיד שִׁמְעוֹן בֶּן גּוּדְיָא לִפְנֵי בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל מִשֵּׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן: שֶׁמַּתָּר בִּשְׁתַּיָּה, וְלֹא הוֹדָה לוֹ. נוֹדוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קְפוֹסַי: אֵין עוֹשִׂין שְׁטִיחִים לִבְהֵמָה. נוֹדוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, גְּרוּרִין - מַתָּרִין, חֲדָשִׁים, זְפוּתִין אֲסוּרִין. עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים עוֹבְדִים וְרוֹכְבִים, וְיִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו - כּוֹנֵס לְתוֹכוֹ יַיִן וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. קַנְקַנִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, חֲדָשׁוֹת - מוּתָּרוֹת, וִישָׁנוֹת - אֲסוּרוֹת. שֶׁכִּבְּסוּ בָּהּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מַיִם - מַתָּר יִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיס לְתוֹכוֹ יַיִן. וְשֶׁכִּבְּסוּ בָּהּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים יַיִן - יִשְׂרָאֵל מְמַלֵּא אוֹתָהּ מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים מֵעֵת לְעֵת, וּמַכְנִיס לְתוֹכוֹ יַיִן וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. וְשֶׁכְּבָשָׁן בָּהּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים יַיִן, וְיִשְׂרָאֵל צִיר וּמוֹרִיס - מַתָּר יִשְׂרָאֵל אַחַר לְהַכְנִיס לְתוֹכָהּ יַיִן.

ה,ה לוֹקְחִין מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים תְּבוּאוֹת, קִטְנִית, וּגְרוֹגָרוֹת, וְשׂוּם וּבְצָלִים מִכָּל מָקוֹם, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם טֻמְאָה. הָאוֹג - בְּכָל מָקוֹם טָהוֹר. הָאֹרֶז - בְּכָל מָקוֹם טָהוֹר. נֶאֱמָן הַצַּיָּד לוֹמַר: "זֶה עוֹף טָמֵא, וְזֶה עוֹף טָהוֹר". נֶאֱמָן עַם הָאָרֶץ לוֹמַר: "כְּבָשִׁין אֵלּוּ טְמֵאִין, וּכְבָשִׁין אֵלּוּ טְהוֹרִין, וְלֹא רִבַּצְתִּי עֲלֵיהֶן אֶת הַמַּשְׁקִין". אֲבָל אֵין נֶאֱמָן לוֹמַר: "דָּגִים אֵלּוּ צַדְתִּים בְּטָהֳרָה, וְלֹא נָעַרְתִּי עֲלֵיהֶן אֶת הַמִּכְמֶרֶת". הַקַּפְרִיסִין, הַמּוּטְלָיָא, וְהַחֲמִין שֶׁלָּהֶן - מַתָּרִין. בֵּיצָה צְלוּיָה שֶׁלָּהֶן -אֲסוּרָה. רַבִּי יְהוּדָה וּבֵית דִּינוֹ הִתִּירוּ שֶׁמֶן שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּמִנְיָן. פַּת שֶׁאָפָאָהּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁלֹּא בְּמַעֲמַד יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. פַּת שֶׁאָפָאָהּ יִשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לָשָׁהּ, וּגְבִינָה שֶׁהֶעֱמִידָהּ יִשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים עֲבָדָהּ - הֲרֵי זוֹ מֻתָּרֶת. יִשְׂרָאֵל יוֹשֵׁב בְּסוֹף עֶדְרוֹ, וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים חוֹלֵב וּמֵבִיא לוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

ה,ו אֵיזוֹ הִיא טָרִית שֶׁאֵינָהּ טְרוּפָה? כָּל שֶׁהַשִּׁדְרָה וְהָרֹאשׁ נִקָּרִין. אֵיזֶהוּ צִיר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דָּגָה? כָּל שֶׁכַּלְבִּית אַחַת אוֹ שְׁתֵּי כַּלְבִּיוֹת

הַשָּׁלֵם

מְשׁוּטָטוֹת בְּתוֹכוֹ. חֲתִיכָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סִימָן, בֵּין בְּכֻלָּן בֵּין בְּמִקְצָתָן אֲפִלּוּ בְּאֶחָד (טְמֵאָה) - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. מַעֲשֶׂה שֶׁהֵבִיאוּ גַּרְבִּין שֶׁל חֲתִיכוֹת מִמִּין אֶחָד בְּעַכּוֹ, וְלֹא נִמְצָא סִימָן אֶלָּא בְּאֶחָד מֵהֶן, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְהִתִּירוּ אֶת כֻּלָּן. מוֹרִיס אָמַן - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף חֵלֶק אָמַן - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. יַיִן מְבֻשָּׁל וְאַלּוּנִתִּית - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִים, מִפְּנֵי שֶׁתַּחְלָתָן יַיִן. אַלּוּנִתִּית כִּבְרִיָּתָהּ - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. יַיִן תַּפּוּחִין, מִן הַפְּתִיק, וּמִן הָאוֹצָר, מִן הַסְּפִינָה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְאִם הָיָה נִמְכָּר בַּקָּטְלָזוֹן - מֻתֶּרֶת. יֵין תַּפּוּחִים מִן הַשּׁוּק - הֲרֵי זֶה אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁמִּזְדַּיֵּף. חָגָבִין וְהַקּוֹפְרִין מִן הַפְּתִיק מִן הָאוֹצָר וּמִן הַסְּפִינָה - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין. וְהַמּוֹכֵר בַּסְּלִילָא לִפְנֵי חֲנֻנְיָנִי - אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁמַּרְבִּיצִין עֲלֵיהֶן יַיִן כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ יָפִין לְמַרְאִית הָעַיִן. מֶלַח סַלְקוֹנְטִית, שְׁחוֹרָה - מֻתֶּרֶת, לְבָנָה - אֲסוּרָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁחוֹרָה - אֲסוּרָה, לְבָנָה מֻתֶּרֶת. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: זוֹ וְזוֹ הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה:

ה,ז אֵין לוֹקְחִין גְּבִינַת בֵּית הֵינִיאַקִי, אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. וּשְׁלוּקָה - נִלְקַחַת מִכָּל מָקוֹם. אֵין לוֹקְחִין קֹרֶט שֶׁל חִלְתִּית, אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. וְהֶעָלֶה - נִלְקָח מִכָּל מָקוֹם. אֵין לוֹקְחִין יַיִן מִסּוֹרְיָא, אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. וְלֹא מוֹרִיס, אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. וְלֹא חֲתִיכָה שֶׁאֵין בָּהּ סִימָן, אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. וְלֹא מֶלַח סַלְקוֹנְטִית, אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. וְלֹא גְּבִינַת בֵּית הֵינִיאַקִי, אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. וְלֹא קֹרֶט שֶׁל חִלְתִּית, אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. וְכֻלָּן נֶאֱכָלִין אֵצֶל מִי שֶׁאֵינוֹ מְמֻחֶה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

שמואל ב פרק יח

א וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּשֶׂם עֲלֵיהֶם
שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת: **ב** וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־הָעָם
הַשְּׁלִשִׁית בְּיַד־יוֹאָב ׀ וְהַשְּׁלִשִׁית בְּיַד אֲבִישַׁי בֶּן־
צְרוּיָה אֲחִי יוֹאָב וְהַשְּׁלִשִׁת בְּיַד אִתַּי הַגִּתִּי {ס}
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הָעָם יָצֹא אֵצֵא גַּם־אָנִי
עִמָּכֶם: **ג** וַיֹּאמֶר הָעָם לֹא תֵצֵא כִּי אִם־נָס נָנוּס
לֹא־יָשִׂימוּ אֵלֵינוּ לֵב וְאִם־יָמֻתוּ חֶצְיֵנוּ לֹא־יָשִׂימוּ
אֵלֵינוּ לֵב כִּי־עַתָּה כָּמֹנוּ עֲשָׂרָה אֲלָפִים וְעַתָּה
טוֹב כִּי־תִהְיֶה־לָּנוּ מֵעִיר לעזר לַעְזוֹר:
{ס} **ד** וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־יִיטַב בְּעֵינֵיכֶם
אֶעֱשֶׂה וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד הַשַּׁעַר וְכָל־הָעָם
יָצְאוּ לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים: **ה** וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָב
וְאֶת־אֲבִישַׁי וְאֶת־אִתַּי לֵאמֹר לְאַט־לִי לַנַּעַר
לְאַבְשָׁלוֹם וְכָל־הָעָם שֹׁמְעִו בְּצַוֹּת הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־
הַשָּׂרִים עַל־דְּבַר אַבְשָׁלוֹם: **ו** וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה
לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה בְּיַעַר
אֶפְרָיִם: **ז** וַיִּנָּגְפוּ שָׁם עַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד
וַתְּהִי־שָׁם הַמַּגֵּפָה גְּדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים
אָלֶף: **ח** וַתְּהִי־שָׁם הַמִּלְחָמָה נפצות נָפוֹצֹת עַל־
פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְיַרֶב הַיַּעַר לֶאֱכֹל בָּעָם מֵאֲשֶׁר
אָכְלָה הַחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא: **ט** וַיִּקָּרֵא אַבְשָׁלוֹם
לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד וְאַבְשָׁלוֹם רֹכֵב עַל־הַפֶּרֶד וַיָּבֹא
הַפֶּרֶד תַּחַת שׂוֹבֶךְ הָאֵלָה הַגְּדוֹלָה וַיֶּחֱזַק רֹאשׁוֹ
בָּאֵלָה וַיִּתֵּן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ וְהַפֶּרֶד אֲשֶׁר־
תַּחְתָּיו עָבָר: **י** וַיַּרְא אִישׁ אֶחָד וַיַּגֶּד לְיוֹאָב וַיֹּאמֶר
הִנֵּה רָאִיתִי אֶת־אַבְשָׁלֹם תָּלוּי בָּאֵלָה: **יא** וַיֹּאמֶר
יוֹאָב לָאִישׁ הַמַּגִּיד לוֹ וְהִנֵּה רָאִיתָ וּמַדּוּעַ לֹא־
הִכִּיתוֹ שָׁם אָרְצָה וְעָלַי לָתֶת לְךָ עֲשָׂרָה כֶּסֶף
וַחֲגֹרָה אֶחָת: **יב** וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל־יוֹאָב
ולא וְלוּא אָנֹכִי שֹׁקֵל עַל־כַּפַּי אֶלֶף כֶּסֶף לֹא־
אֶשְׁלַח יָדִי אֶל־בֶּן־הַמֶּלֶךְ כִּי בְאָזְנֵינוּ צִוָּה הַמֶּלֶךְ
אֹתְךָ וְאֶת־אֲבִישַׁי וְאֶת־אִתַּי לֵאמֹר שִׁמְרוּ־מִי
בַּנַּעַר בְּאַבְשָׁלוֹם: **יג** אוֹ־עָשִׂיתִי
בנפשו בְנַפְשִׁי שֶׁקֶר וְכָל־דָּבָר לֹא־יִכָּחֵד מִן־
הַמֶּלֶךְ וְאַתָּה תִּתְיַצֵּב מִנֶּגֶד: **יד** וַיֹּאמֶר יוֹאָב לֹא־
כֵן אוֹחִילָה לְפָנֶיךָ וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שִׁבָטִים בְּכַפּוֹ
וַיִּתְקָעֵם בְּלֵב אַבְשָׁלוֹם עוֹדֶנּוּ חַי בְּלֵב
הָאֵלָה: **טו** וַיָּסֹבּוּ עֲשָׂרָה נְעָרִים נֹשְׂאֵי כְּלֵי יוֹאָב
וַיַּכּוּ אֶת־אַבְשָׁלוֹם וַיְמִתֻהוּ: **טז** וַיִּתְקַע יוֹאָב
בַּשֹּׁפָר וַיָּשָׁב הָעָם מִרְדֹּף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־חָשַׂךְ
יוֹאָב אֶת־הָעָם: **יז** וַיִּקְחוּ אֶת־אַבְשָׁלוֹם וַיַּשְׁלִכוּ
אֹתוֹ בַיַּעַר אֶל־הַפַּחַת הַגְּדוֹל וַיַּצֵּבוּ עָלָיו גַּל־
אֲבָנִים גָּדוֹל מְאֹד וְכָל־יִשְׂרָאֵל נָסוּ אִישׁ
לְאָהָלָו: **יח** וְאַבְשָׁלֹם לָקַח וַיַּצֵּב־לוֹ בְחַיָּו אֶת־
מַצֶּבֶת אֲשֶׁר בְּעֵמֶק־הַמֶּלֶךְ כִּי אָמַר אֵין־לִי בֵּן
בַּעֲבוּר הַזְכִּיר שְׁמִי וַיִּקְרָא לַמַּצֶּבֶת עַל־שְׁמוֹ
וַיִּקָּרֵא לָהּ יַד אַבְשָׁלוֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
{ס} **יט** וַאֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק אָמַר אָרוּצָה נָּא
וַאֲבַשְּׂרָה אֶת־הַמֶּלֶךְ כִּי־שָׁפְטוֹ יְהוָה מִיַּד
אֹיְבָיו: **כ** וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאָב לֹא אִישׁ בְּשׂרָה אַתָּה
הַיּוֹם הַזֶּה וּבִשַּׂרְתָּ בְּיוֹם אַחֵר וְהַיּוֹם הַזֶּה לֹא
תְבַשֵּׂר כִּי־עַל־כֵּן בֶּן־הַמֶּלֶךְ מֵת: **כא** וַיֹּאמֶר
יוֹאָב לַכּוּשִׁי לֵךְ הַגֵּד לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר רָאִיתָה וַיִּשְׁתָּחוּ
כוּשִׁי לְיוֹאָב וַיָּרָץ: **כב** וַיֹּסֶף עוֹד אֲחִימַעַץ בֶּן־
צָדוֹק וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹאָב וְיהִי מָה אָרְצָה־נָּא גַּם־אָנִי
אַחֲרֵי הַכּוּשִׁי וַיֹּאמֶר יוֹאָב לָמָּה־זֶּה אַתָּה רָץ בְּנִי
וְלֹכָה אֵין־בְּשׂוֹרָה מֻצֵּאת: **כג** וְיהִי־מָה אָרוּץ
וַיֹּאמֶר לוֹ רוּץ וַיָּרָץ אֲחִימַעַץ דֶּרֶךְ הַכִּכָּר וַיַּעֲבֹר

אֶת־הַכּוּשִׁי: **כד** וְדָוִד יוֹשֵׁב בֵּין־שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים
וַיֵּלֶךְ הַצֹּפֶה אֶל־גַּג הַשַּׁעַר אֶל־הַחוֹמָה וַיִּשָּׂא אֶת־
עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ: **כה** וַיִּקְרָא
הַצֹּפֶה וַיַּגֶּד לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִם־לְבַדּוֹ
בְּשׂוֹרָה בְּפִיו וְיֵלֶךְ הָלוֹךְ וְקָרֵב: **כו** וַיַּרְא הַצֹּפֶה
אִישׁ־אַחֵר רָץ וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה אֶל־הַשּׁוֹעֵר וַיֹּאמֶר
הִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם־זֶה
מְבַשֵּׂר: **כז** וַיֹּאמֶר הַצֹּפֶה אֲנִי רֹאֶה אֶת־מְרוּצַת
הָרִאשׁוֹן כְּמְרֻצַּת אֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
אִישׁ־טוֹב זֶה וְאֶל־בְּשׂוֹרָה טוֹבָה יָבוֹא: **כח** וַיִּקְרָא
אֲחִימַעַץ וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם וַיִּשְׁתָּחוּ לַמֶּלֶךְ
לְאַפָּיו אָרְצָה {ס} וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
סִגַּר אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־נָשְׂאוּ אֶת־יָדָם בַּאדֹנִי
הַמֶּלֶךְ: {ס} **כט** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם לַנַּעַר
לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר אֲחִימַּעַץ רָאִיתִי הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל
לִשְׁלֹחַ אֶת־עֶבֶד הַמֶּלֶךְ יוֹאָב וְאֶת־עַבְדֶּךָ וְלֹא
יָדַעְתִּי מָה: **ל** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ סֹב הִתְיַצֵּב כֹּה וַיִּסֹּב
וַיַּעֲמֹד: **לא** וְהִנֵּה הַכּוּשִׁי בָּא וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי
יִתְבַּשֵּׂר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־שְׁפָטְךָ יְהוָה הַיּוֹם מִיַּד
כָּל־הַקָּמִים עָלֶיךָ: {ס} **לב** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־
הַכּוּשִׁי הֲשָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי
יִהְיוּ כַנַּעַר אֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וְכֹל אֲשֶׁר־קָמוּ עָלֶיךָ
לְרָעָה:

שמואל ב פרק יט

א וַיִּרְגַּז הַמֶּלֶךְ וַיַּעַל עַל־עֲלִיַּת הַשַּׁעַר וַיֵּבְךְּ וְכֹה |
אָמַר בְּלֶכְתּוֹ בְּנִי אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי אַבְשָׁלוֹם מִי־
יִתֵּן מוּתִי אֲנִי תַחְתֶּיךָ אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי: **ב** וַיַּגֶּד
לְיוֹאָב הִנֵּה הַמֶּלֶךְ בֹּכֶה וַיִּתְאַבֵּל עַל־
אַבְשָׁלוֹם: **ג** וַתְּהִי הַתְּשׁוּעָה בַיּוֹם הַהוּא לְאֵבֶל
לְכָל־הָעָם כִּי־שָׁמַע הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר נֶעֱצַב
הַמֶּלֶךְ עַל־בְּנוֹ: **ד** וַיִּתְגַּנֵּב הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לָבוֹא
הָעִיר כַּאֲשֶׁר יִתְגַּנֵּב הָעָם הַנִּכְלָמִים בְּנוּסָם
בַּמִּלְחָמָה: **ה** וְהַמֶּלֶךְ לָאַט אֶת־פָּנָיו וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ
קוֹל גָּדוֹל בְּנִי אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי:
{ס} **ו** וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הַבָּיְתָה וַיֹּאמֶר הֹבַשְׁתָּ
הַיּוֹם אֶת־פְּנֵי כָל־עֲבָדֶיךָ הַמְמַלְטִים אֶת־נַפְשְׁךָ
הַיּוֹם וְאֵת נֶפֶשׁ בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ וְנֶפֶשׁ נָשֶׁיךָ וְנֶפֶשׁ
פִּלַגְשֶׁיךָ: **ז** לְאַהֲבָה אֶת־שֹׂנְאֶיךָ וְלִשְׂנֹא אֶת־
אֹהֲבֶיךָ כִּי | הִגַּדְתָּ הַיּוֹם כִּי אֵין לְךָ שָׂרִים וַעֲבָדִים
כִּי | יָדַעְתִּי הַיּוֹם כִּי לֹא לַוּא אַבְשָׁלוֹם חַי וְכֻלָּנוּ
הַיּוֹם מֵתִים כִּי־אָז יָשָׁר בְּעֵינֶיךָ: **ח** וְעַתָּה קוּם צֵא
וְדַבֵּר עַל־לֵב עֲבָדֶיךָ {ס} כִּי בַיהוָה נִשְׁבַּעְתִּי כִּי־
אֵינְךָ יוֹצֵא אִם־יָלִין אִישׁ אִתְּךָ הַלַּיְלָה וְרָעָה לְךָ
זֹאת מִכָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר־בָּאָה עָלֶיךָ מִנְּעֻרֶיךָ עַד־
עָתָּה: {ס} **ט** וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב בַּשָּׁעַר וּלְכָל־
הָעָם הִגִּידוּ לֵאמֹר הִנֵּה הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשַּׁעַר וַיָּבֹא
כָל־הָעָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיִשְׂרָאֵל נָס אִישׁ לְאָהָלָיו:
{ס} **י** וַיְהִי כָל־הָעָם נָדוֹן בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ הִצִּילָנוּ | מִכַּף אֹיְבֵינוּ וְהוּא מְלָטָנוּ
מִכַּף פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה בָּרַח מִן־הָאָרֶץ מֵעַל
אַבְשָׁלוֹם: **יא** וְאַבְשָׁלוֹם אֲשֶׁר מָשַׁחְנוּ עָלֵינוּ מֵת
בַּמִּלְחָמָה וְעַתָּה לָמָּה אַתֶּם מַחֲרִישִׁים לְהָשִׁיב
אֶת־הַמֶּלֶךְ: {ס} **יב** וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח אֶל־צָדוֹק
וְאֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֶל־זִקְנֵי
יְהוּדָה לֵאמֹר לָמָּה תִהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת־
הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ וּדְבַר כָּל־יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ
אֶל־בֵּיתוֹ: **יג** אַחַי אַתֶּם עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתֶּם וְלָמָּה
תִהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ: **יד** וְלַעֲמָשָׂא
תֹּמְרוּ הֲלוֹא עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה כֹּה יַעֲשֶׂה־לִּי

אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם־לֹא שַׂר־צָבָא תִּהְיֶה לְפָנָי
כָּל־הַיָּמִים תַּחַת יוֹאָב: **טו** וַיֵּט אֶת־לֵבָב כָּל־אִישׁ־
יְהוּדָה כְּאִישׁ אֶחָד וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שׁוּב אַתָּה
וְכָל־עֲבָדֶיךָ: **טז** וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא עַד־הַיַּרְדֵּן
וִיהוּדָה בָּא הַגִּלְגָּלָה לָלֶכֶת לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ
לְהַעֲבִיר אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶת־הַיַּרְדֵּן: **יז** וַיְמַהֵר שִׁמְעִי
בֶּן־גֵּרָא בֶּן־הַיְמִינִי אֲשֶׁר מִבַּחוּרִים וַיֵּרֶד עִם־אִישׁ
יְהוּדָה לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ דָּוִד: **יח** וְאֶלֶף אִישׁ עִמּוֹ
מִבִּנְיָמִן וְצִיבָא נַעַר בֵּית שָׁאוּל וַחֲמִשֶּׁת עָשָׂר בָּנָיו
וְעֶשְׂרִים עֲבָדָיו אִתּוֹ וְצָלְחוּ הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ: **יט** וְעֶבְרָה הָעֲבָרָה לַעֲבִיר אֶת־בֵּית
הַמֶּלֶךְ וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינָיו וְשִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא נָפַל
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן: **כ** וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ
אַל־יַחְשֹׁב־לִי אֲדֹנִי עָוֹן וְאַל־תִּזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר
הֶעֱוָה עַבְדְּךָ בַּיּוֹם אֲשֶׁר־יָצָא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ
מִירוּשָׁלִָם לָשׂוּם הַמֶּלֶךְ אֶל־לִבּוֹ: **כא** כִּי יָדַע
עַבְדְּךָ כִּי אָנֹכִי חָטָאתִי וְהִנֵּה־בָאתִי הַיּוֹם רִאשׁוֹן
לְכָל־בֵּית יוֹסֵף לָרֶדֶת לִקְרַאת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ:
{ס} **כב** וַיַּעַן אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה וַיֹּאמֶר הֲתַחַת זֹאת
לֹא יוּמַת שִׁמְעִי כִּי קִלֵּל אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה:
{ס} **כג** וַיֹּאמֶר דָּוִד מַה־לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה כִּי־
תִהְיוּ־לִי הַיּוֹם לְשָׂטָן הַיּוֹם יוּמַת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל כִּי
הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי הַיּוֹם אֲנִי־מֶלֶךְ עַל־
יִשְׂרָאֵל: **כד** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־שִׁמְעִי לֹא תָמוּת
וַיִּשָּׁבַע לוֹ הַמֶּלֶךְ: {ס} **כה** וּמְפִיבֹשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל
יָרַד לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וְלֹא־עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא־עָשָׂה
שִׂפְמוֹ וְאֶת־בְּגָדָיו לֹא כִבֵּס לְמִן־הַיּוֹם הָלֶךְ הַמֶּלֶךְ
עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר־בָּא בְשָׁלוֹם: **כו** וַיְהִי כִּי־בָא
יְרוּשָׁלִַם לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה
לֹא־הָלַכְתָּ עִמִּי מְפִיבֹשֶׁת: **כז** וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
עַבְדִּי רִמָּנִי כִּי־אָמַר עַבְדְּךָ אֶחְבְּשָׁה־לִּי הֲחֲמוֹר
וְאֶרְכַּב עָלָיְהָ וְאֵלֵךְ אֶת־הַמֶּלֶךְ כִּי פִסֵּחַ
עַבְדֶּךָ: **כח** וַיְרַגֵּל בְּעַבְדְּךָ אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַאדֹנִי
הַמֶּלֶךְ כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים וַעֲשֵׂה הַטּוֹב
בְּעֵינֶיךָ: **כט** כִּי לֹא הָיָה כָּל־בֵּית אָבִי כִּי אִם־
אַנְשֵׁי־מָוֶת לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַתָּשֶׁת אֶת־עַבְדְּךָ
בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ וּמַה־יֶּשׁ־לִי עוֹד צְדָקָה וְלִזְעֹק עוֹד
אֶל־הַמֶּלֶךְ: {פ} **ל** וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה תְדַבֵּר
עוֹד דְּבָרֶיךָ אָמַרְתִּי אַתָּה וְצִיבָא תַּחְלְקוּ אֶת־
הַשָּׂדֶה: **לא** וַיֹּאמֶר מְפִיבֹשֶׁת אֶל־הַמֶּלֶךְ גַּם אֶת־
הַכֹּל יִקָּח אַחֲרֵי אֲשֶׁר־בָּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ בְּשָׁלוֹם
אֶל־בֵּיתוֹ: {ס} **לב** וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי יָרַד מֵרֹגְלִים
וַיַּעֲבֶר אֶת־הַמֶּלֶךְ הַיַּרְדֵּן לְשַׁלְּחוֹ אֶת־
בירדן הַיַּרְדֵּן: **לג** וּבַרְזִלַּי זָקֵן מְאֹד בֶּן־שְׁמֹנִים
שָׁנָה וְהוּא־כִלְכֵּל אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּשִׁבְתּוֹ בְמַחֲנַיִם
כִּי־אִישׁ גָּדוֹל הוּא מְאֹד: **לד** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־
בַּרְזִלַּי אַתָּה עֲבֹר אִתִּי וְכִלְכַּלְתִּי אִתְּךָ עִמָּדִי
בִּירוּשָׁלִָם: **לה** וַיֹּאמֶר בַּרְזִלַּי אֶל־הַמֶּלֶךְ כַּמָּה יְמֵי
שְׁנֵי חַיַּי כִּי־אֶעֱלֶה אֶת־הַמֶּלֶךְ יְרוּשָׁלִָם: **לו** בֶּן־
שְׁמֹנִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם הֲאֵדַע | בֵּין־טוֹב לְרָע
אִם־יִטְעַם עַבְדְּךָ אֶת־אֲשֶׁר אֹכַל וְאֶת־אֲשֶׁר
אֶשְׁתֶּה אִם־אֶשְׁמַע עוֹד בְּקוֹל שָׁרִים וְשָׁרוֹת
וְלָמָּה יִהְיֶה עַבְדְּךָ עוֹד לְמַשָּׂא אֶל־אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ: **לז** כְּמְעַט יַעֲבֹר עַבְדְּךָ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶת־
הַמֶּלֶךְ וְלָמָּה יִגְמְלֵנִי הַמֶּלֶךְ הַגְּמוּלָה
הַזֹּאת: **לח** יָשָׁב־נָא עַבְדְּךָ וְאָמֻת בְּעִירִי עִם קֶבֶר
אָבִי וְאִמִּי וְהִנֵּה | עַבְדְּךָ כִמְהָם יַעֲבֹר עִם־אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ וַעֲשֵׂה־לוֹ אֵת אֲשֶׁר־טוֹב בְּעֵינֶיךָ:
{ס} **לט** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִתִּי יַעֲבֹר כִּמְהָם וַאֲנִי
אֶעֱשֶׂה־לּוֹ אֵת־הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר־תִּבְחַר

עָלַי אֶעֱשֶׂה־לָּךְ: **מ** וַיַּעֲבֹר כָּל־הָעָם אֶת־הַיַּרְדֵּן
וְהַמֶּלֶךְ עָבָר וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ לְבַרְזִלַּי וַיְבָרְכֵהוּ וַיָּשָׁב
לִמְקֹמוֹ: {ס} **מא** וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ הַגִּלְגָּלָה וְכִמְהָם
עָבַר עִמּוֹ וְכָל־עַם יְהוּדָה ויעברו [ויעברו] נָעֳבְרוּ אֶת־
הַמֶּלֶךְ וְגַם חֲצִי עַם יִשְׂרָאֵל: **מב** וְהִנֵּה כָּל־אִישׁ
יִשְׂרָאֵל בָּאִים אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ מַדּוּעַ
גְּנָבוּךָ אַחֵינוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה וַיִּגְנְבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־
בֵּיתוֹ אֶת־הַיַּרְדֵּן וְכָל־אַנְשֵׁי דָוִד עִמּוֹ: {ס} **מג** וַיַּעַן
כָּל־אִישׁ יְהוּדָה עַל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל כִּי־קָרוֹב הַמֶּלֶךְ
אֵלַי וְלָמָּה זֶּה חָרָה לְךָ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה הֲאָכוֹל
אָכַלְנוּ מִן־הַמֶּלֶךְ אִם־נִשֵּׂאת נָשָׂא לָנוּ:
{ס} **מד** וַיַּעַן אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶת־אִישׁ יְהוּדָה
וַיֹּאמֶר עֶשֶׂר־יָדוֹת לִי בַמֶּלֶךְ וְגַם־בְּדָוִד אֲנִי מִמְּךָ
וּמַדּוּעַ הֵקַלֹּתַנִי וְלֹא־הָיָה דְבָרִי רִאשׁוֹן לִי לְהָשִׁיב
אֶת־מַלְכִּי וַיִּקְשׁ דְּבַר־אִישׁ יְהוּדָה מִדְּבַר אִישׁ
יִשְׂרָאֵל: {ס}

שמואל ב פרק כ

א וְשָׁם נִקְרָא אִישׁ בְּלִיַּעַל וּשְׁמוֹ שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי
אִישׁ יְמִינִי וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר וַיֹּאמֶר אֵין־לָנוּ חֵלֶק
בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה־לָנוּ בְּבֶן־יִשַׁי אִישׁ לְאָהָלָיו
יִשְׂרָאֵל: **ב** וַיַּעַל כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי דָּוִד
אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי וְאִישׁ יְהוּדָה דָּבְקוּ בְמַלְכָּם
מִן־הַיַּרְדֵּן וְעַד־יְרוּשָׁלִָם: **ג** וַיָּבֹא דָוִד אֶל־בֵּיתוֹ
יְרוּשָׁלִַם וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֵת עֶשֶׂר־נָשִׁים | פִּלַגְשִׁים
אֲשֶׁר הִנִּיחַ לִשְׁמֹר הַבַּיִת וַיִּתְּנֵם בֵּית־מִשְׁמֶרֶת
וַיְכַלְכְּלֵם וְאֵלֵיהֶם לֹא־בָא וַתִּהְיֶינָה צְרֻרוֹת עַד־
יוֹם מֻתָן אַלְמְנוּת חַיּוּת: {ס} **ד** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־
עֲמָשָׂא הַזְעֶק־לִי אֶת־אִישׁ־יְהוּדָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים
וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד: **ה** וַיֵּלֶךְ עֲמָשָׂא לְהַזְעִיק אֶת־
יְהוּדָה וייחר [וַיּוֹחֶר] מִן־הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יְעָדוֹ:
{ס} **ו** וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲבִישַׁי עַתָּה יָרַע לָנוּ שֶׁבַע
בֶּן־בִּכְרִי מִן־אַבְשָׁלוֹם אַתָּה קַח אֶת־עַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ
וּרְדֹף אַחֲרָיו פֶּן־מָצָא לוֹ עָרִים בְּצֻרוֹת וְהִצִּיל
עֵינֵנוּ: **ז** וַיֵּצְאוּ אַחֲרָיו אַנְשֵׁי יוֹאָב וְהַכְּרֵתִי
וְהַפְּלֵתִי וְכָל־הַגִּבֹּרִים וַיֵּצְאוּ מִירוּשָׁלִַם לִרְדֹּף
אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי: **ח** הֵם עִם־הָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה
אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן וַעֲמָשָׂא בָּא לִפְנֵיהֶם וְיוֹאָב חָגוּר |
מַדּוֹ לְבֻשׁוֹ וְעָלָיו חֲגוֹר חֶרֶב מְצֻמֶּדֶת עַל־מָתְנָיו
בְּתַעְרָה וְהוּא יָצָא וַתִּפֹּל: {ס} **ט** וַיֹּאמֶר יוֹאָב
לַעֲמָשָׂא הֲשָׁלוֹם אַתָּה אָחִי וַתֹּחֶז יַד־יְמִין יוֹאָב
בִּזְקַן עֲמָשָׂא לִנְשָׁק־לוֹ: **י** וַעֲמָשָׂא לֹא־נִשְׁמַר
בַּחֶרֶב | אֲשֶׁר בְּיַד־יוֹאָב וַיַּכֵּהוּ בָהּ אֶל־הַחֹמֶשׁ
וַיִּשְׁפֹּךְ מֵעָיו אַרְצָה וְלֹא־שָׁנָה לוֹ וַיָּמָת וְיוֹאָב
וַאֲבִישַׁי אָחִיו רָדַף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי: **יא** וְאִישׁ
עָמַד עָלָיו מֵנַעֲרֵי יוֹאָב וַיֹּאמֶר מִי אֲשֶׁר חָפֵץ
בְּיוֹאָב וּמִי אֲשֶׁר־לְדָוִד אַחֲרֵי יוֹאָב: **יב** וַעֲמָשָׂא
מִתְגֹּלֵל בַּדָּם בְּתוֹךְ הַמְּסִלָּה וַיַּרְא הָאִישׁ כִּי־עָמַד
כָּל־הָעָם וַיָּסֵבּ אֶת־עֲמָשָׂא מִן־הַמְּסִלָּה הַשָּׂדֶה
וַיַּשְׁלֵךְ עָלָיו בֶּגֶד כַּאֲשֶׁר רָאָה כָּל־הַבָּא עָלָיו
וְעָמַד: **יג** כַּאֲשֶׁר הֹגָה מִן־הַמְּסִלָּה עָבַר כָּל־אִישׁ
אַחֲרֵי יוֹאָב לִרְדֹּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן־
בִּכְרִי: **יד** וַיַּעֲבֹר בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אָבֵלָה וּבֵית
מַעֲכָה וְכָל־הַבֵּרִים {ס} ויקלהו [וַיִּקָּהֲלוּ] וַיָּבֹאוּ
אַף־אַחֲרָיו: **טו** וַיָּבֹאוּ וַיָּצֻרוּ עָלָיו בְּאָבֵלָה בֵּית
הַמַּעֲכָה וַיִּשְׁפְּכוּ סֹלְלָה אֶל־הָעִיר וַתַּעֲמֹד בַּחֵל
וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אֶת־יוֹאָב מַשְׁחִיתִם לְהַפִּיל
הַחוֹמָה: **טז** וַתִּקְרָא אִשָּׁה חֲכָמָה מִן־הָעִיר שִׁמְעוּ
שִׁמְעוּ אִמְרוּ־נָא אֶל־יוֹאָב קְרַב עַד־הֵנָּה וַאֲדַבְּרָה
אֵלֶיךָ: **יז** וַיִּקְרַב אֵלֶיהָ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַאַתָּה

יוֹאָב וַיֹּאמֶר אָנִי וַתֹּאמֶר לוֹ שְׁמַע דִּבְרֵי אֲמָתֶךָ
וַיֹּאמֶר שֹׁמֵעַ אָנֹכִי: **יח** וַתֹּאמֶר לֵאמֹר דַּבֵּר יְדַבְּרוּ
בָרֵאשֹׁנָה לֵאמֹר שָׁאוֹל יִשְׁאֲלוּ בְּאָבֵל וְכֵן
הֵתַמּוּ: **יט** אָנֹכִי שְׁלֵמֵי אֱמוּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה
מְבַקֵּשׁ לְהָמִית עִיר וְאֵם בְּיִשְׂרָאֵל לָמָּה תְבַלַּע
נַחֲלַת יְהוָה: {פ} **כ** וַיַּעַן יוֹאָב וַיֹּאמַר חָלִילָה
חָלִילָה לִי אִם־אֲבַלַּע וְאִם־אַשְׁחִית: **כא** לֹא־כֵן
הַדָּבָר כִּי אִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי שְׁמוֹ
נָשָׂא יָדוֹ בַּמֶּלֶךְ בְּדָוִד תְּנוּ־אֹתוֹ לְבַדּוֹ וְאֵלְכָה מֵעַל
הָעִיר וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־יוֹאָב הִנֵּה רֹאשׁוֹ מֻשְׁלָךְ
אֵלֶיךָ בְּעַד הַחוֹמָה: **כב** וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־כָּל־
הָעָם בְּחָכְמָתָהּ וַיִּכְרְתוּ אֶת־רֹאשׁ שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי
וַיַּשְׁלִכוּ אֶל־יוֹאָב וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר וַיָּפֻצוּ מֵעַל־הָעִיר
אִישׁ לְאָהָלָיו וְיוֹאָב שָׁב יְרוּשָׁלַם אֶל־הַמֶּלֶךְ:
{ס} **כג** וְיוֹאָב אֶל כָּל־הַצָּבָא יִשְׂרָאֵל וּבְנָיָהוּ בֶּן־
יְהוֹיָדָע עַל־הַכְּרִי הַכְּרֵתִי וְעַל־
הַפְּלֵתִי: **כד** וַאֲדֹרָם עַל־הַמַּס וִיהוֹשָׁפָט בֶּן־
אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר: **כה** וְשִׁיא וְשָׁוָא סֹפֵר וְצָדוֹק
וְאֶבְיָתָר כֹּהֲנִים: **כו** וְגַם עִירָא הַיָּאִרִי הָיָה כֹהֵן
לְדָוִד: {ס}

שמואל ב פרק כא

א וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי
שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת־פְּנֵי יְהוָה {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־שָׁאוּל וְאֶל־בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר־הֵמִית אֶת־
הַגִּבְעֹנִים: **ב** וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעֹנִים וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה כִּי אִם־
מִיֶּתֶר הָאֱמֹרִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ לָהֶם וַיְבַקֵּשׁ
שָׁאוּל לְהַכֹּתָם בְּקַנְאָתוֹ לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל
וִיהוּדָה: **ג** וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַגִּבְעֹנִים מָה אֶעֱשֶׂה
לָכֶם וּבַמֶּה אֲכַפֵּר וּבָרְכוּ אֶת־נַחֲלַת
יְהוָה: **ד** וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַגִּבְעֹנִים אֵין־לִי לָנוּ כֶּסֶף
וְזָהָב עִם־שָׁאוּל וְעִם־בֵּיתוֹ וְאֵין־לָנוּ אִישׁ לְהָמִית
בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר מָה־אַתֶּם אֹמְרִים אֶעֱשֶׂה
לָכֶם: **ה** וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ הָאִישׁ אֲשֶׁר כִּלָּנוּ
וַאֲשֶׁר דָּמָה־לָּנוּ נִשְׁמַדְנוּ מֵהִתְיַצֵּב בִּכְלֹ־גְּבֻל
יִשְׂרָאֵל: **ו** יִנָּתֶן־לָנוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים מִבָּנָיו
וְהוֹקַעֲנוּם לַיהוָה בְּגִבְעַת שָׁאוּל בְּחִיר יְהוָה {פ}
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶתֵּן: **ז** וַיַּחְמֹל הַמֶּלֶךְ עַל־
מְפִיבֹשֶׁת בֶּן־יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל עַל־שְׁבֻעַת יְהוָה
אֲשֶׁר בֵּינֹתָם בֵּין דָּוִד וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן־
שָׁאוּל: **ח** וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת־שְׁנֵי בְנֵי רִצְפָּה בַת־
אַיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׁאוּל אֶת־אַרְמֹנִי וְאֶת־
מְפִבֹשֶׁת וְאֶת־חֲמִשֶּׁת בְּנֵי מִיכַל בַּת־שָׁאוּל אֲשֶׁר
יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל בֶּן־בַּרְזִלַּי הַמְּחֹלָתִי: **ט** וַיִּתְּנֵם
בְּיַד הַגִּבְעֹנִים וַיְקִיעֵם בָּהָר לִפְנֵי יְהוָה וַיִּפְּלוּ
שבעתים שִׁבְעָתָם יָחַד והם וְהֵמָּה הֻמְתוּ בִּימֵי
קָצִיר בָּרִאשֹׁנִים תחלת בִּתְחִלַּת קְצִיר
שְׂעֹרִים: **י** וַתִּקַּח רִצְפָּה בַת־אַיָּה אֶת־הַשַּׂק
וַתַּטֵּהוּ לָהּ אֶל־הַצּוּר מִתְּחִלַּת קְצִיר עַד נָתַךְ־מַיִם
עֲלֵיהֶם מִן־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־נָתְנָה עוֹף הַשָּׁמַיִם לָנוּחַ
עֲלֵיהֶם יוֹמָם וְאֶת־חַיַּת הַשָּׂדֶה לָיְלָה: **יא** וַיֻּגַּד
לְדָוִד אֶת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה רִצְפָּה בַת־אַיָּה פִּלֶגֶשׁ
שָׁאוּל: **יב** וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיִּקַּח אֶת־עַצְמוֹת שָׁאוּל
וְאֶת־עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מֵאֵת בַּעֲלֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד
אֲשֶׁר גָּנְבוּ אֹתָם מֵרְחֹב בֵּית־שָׁן אֲשֶׁר
תלום תְּלָאוּם שם הפלשתים שָׁמָּה
פְּלִשְׁתִּים בְּיוֹם הַכּוֹת פְּלִשְׁתִּים אֶת־שָׁאוּל
בַּגִּלְבֹּעַ: **יג** וַיַּעַל מִשָּׁם אֶת־עַצְמוֹת שָׁאוּל וְאֶת־
עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ וַיַּאַסְפוּ אֶת־עַצְמוֹת

הַמּוּקָעִים: **יד** וַיִּקְבְּרוּ אֶת־עַצְמוֹת־שָׁאוּל
וִיהוֹנָתָן בְּנוֹ בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן בְּצֵלַע בְּקֶבֶר קִישׁ אָבִיו
וַיַּעֲשׂוּ כֹּל אֲשֶׁר־צִוָּה הַמֶּלֶךְ וַיֵּעָתֵר אֱלֹהִים לָאָרֶץ
אַחֲרֵי־כֵן: {פ} **טו** וַתְּהִי־עוֹד מִלְחָמָה לַפְּלִשְׁתִּים
אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֵּרֶד דָּוִד וַעֲבָדָיו עִמּוֹ וַיִּלָּחֲמוּ אֶת־
פְּלִשְׁתִּים וַיָּעַף דָּוִד: **טז** וישבו וְיִשְׁבִּי בְנֹב אֲשֶׁר |
בְּיִלְדֵי הָרָפָה וּמִשְׁקַל קֵינוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מִשְׁקָל
נְחֹשֶׁת וְהוּא חָגוּר חֲדָשָׁה וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת אֶת־
דָּוִד: **יז** וַיַּעְזָר־לוֹ אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה וַיַּךְ אֶת־
הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִתֵהוּ אָז נִשְׁבְּעוּ אַנְשֵׁי־דָוִד לוֹ לֵאמֹר
לֹא־תֵצֵא עוֹד אִתָּנוּ לַמִּלְחָמָה וְלֹא תְכַבֶּה אֶת־נֵר
יִשְׂרָאֵל: {פ} **יח** וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַתְּהִי־עוֹד
הַמִּלְחָמָה בְּגֹוב עִם־פְּלִשְׁתִּים אָז הִכָּה סִבְּכַי
הַחֻשָׁתִי אֶת־סַּף אֲשֶׁר בִּילְדֵי הָרָפָה:
{ס} **יט** וַתְּהִי־עוֹד הַמִּלְחָמָה בְּגֹוב עִם־פְּלִשְׁתִּים
וַיַּךְ אֶלְחָנָן בֶּן־יַעְרֵי אֹרְגִים בֵּית הַלַּחְמִי אֵת גָּלְיַת
הַגִּתִּי וְעֵץ חֲנִיתוֹ כִּמְנוֹר אֹרְגִים: {ס} **כ** וַתְּהִי־עוֹד
מִלְחָמָה בְּגַת וַיְהִי | אִישׁ מדין מָדוֹן וְאֶצְבְּעֹת יָדָיו
וְאֶצְבְּעֹת רַגְלָיו שֵׁשׁ וָשֵׁשׁ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִסְפָּר
וְגַם־הוּא יֻלַּד לְהָרָפָה: **כא** וַיְחָרֵף אֶת־יִשְׂרָאֵל
וַיַּכֵּהוּ יְהוֹנָתָן בֶּן־שִׁמְעָה אֲחִי
דָוִד: **כב** אֶת־אַרְבַּעַת אֵלֶּה יֻלְּדוּ לְהָרָפָה בְּגַת
וַיִּפְּלוּ בְיַד־דָּוִד וּבְיַד עֲבָדָיו: {ש}

שמואל ב פרק כב

א וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֶת־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת {ס}
בְּיוֹם הִצִּיל יְהוָה אֹתוֹ {ר}
מִכַּף כָּל־אֹיְבָיו וּמִכַּף שָׁאוּל: {ס} **ב** וַיֹּאמַר יְהוָה
סַלְעִי וּמְצָדָתִי {ר}
וּמְפַלְטִי־לִי: **ג** אֱלֹהֵי צוּרִי אֶחֱסֶה־בּוֹ {ס} מָגִנִּי
וְקֶרֶן יִשְׁעִי {ר}
מִשְׂגַּבִּי וּמְנוֹסִי {ס} מֹשִׁעִי מֵחָמָס תּוֹשִׁיעֵנִי: {ר}
ד מְהֻלָּל אֶקְרָא יְהוָה {ס} וּמֵאֹיְבַי אִוָּשֵׁעַ: {ר}
ה כִּי אֲפָפֻנִי מִשְׁבְּרֵי־מָוֶת {ס} נַחֲלֵי בְלִיַּעַל
יבעתני: {ר}
ו חֶבְלֵי שְׁאוֹל סַבֻּנִי {ס} קִדְּמֻנִי מֹקְשֵׁי מָוֶת: {ר}
ז בַּצַּר־לִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהַי אֶקְרָא {ס}
וַיִּשְׁמַע מֵהֵיכָלוֹ קוֹלִי וְשַׁוְעָתִי בְּאָזְנָיו: {ר}
ח ותגעש וַתִּתְגָּעַשׁ וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ {ס} מוֹסְדוֹת
הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ וַיִּתְגָּעֲשׁוּ כִּי־חָרָה לוֹ: {ר}
ט עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל {ס} גֶּחָלִים
בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ: {ר}
י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד {ס} וַעֲרָפֶל תַּחַת רַגְלָיו: {ר}
יא וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוּב וַיָּעָף {ס} וַיֵּרָא עַל־כַּנְפֵי־רוּחַ:
{ר}
יב וַיָּשֶׁת חֹשֶׁךְ סְבִיבֹתָיו סֻכֹּת {ס} חֲשַׁרַת־מַיִם
עָבֵי שְׁחָקִים: {ר}
יג מִנֹּגַהּ נֶגְדּוֹ בָּעֲרוּ גַּחֲלֵי־אֵשׁ: {ס} **יד** יַרְעֵם מִן־
שָׁמַיִם יְהוָה {ר}
וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ: {ס} **טו** וַיִּשְׁלַח חִצִּים וַיְפִיצֵם
בָּרָק ויהמם וַיָּהֹם: {ר}
טז וַיֵּרָאוּ אֲפִקֵי יָם יִגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל {ס} בִּגַּעֲרַת
יְהוָה מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפּוֹ: {ר}
יז יִשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקָּחֵנִי {ס} יַמְשֵׁנִי מִמַּיִם רַבִּים:
{ר}
יח יַצִּילֵנִי מֵאֹיְבִי עָז {ס} מִשֹּׂנְאַי כִּי אָמְצוּ מִמֶּנִּי:
{ר}
יט יְקַדְּמֻנִי בְּיוֹם אֵידִי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעָן לִי:
{ס} **כ** וַיֹּצִא לַמֶּרְחָב אֹתִי {ר}
יְחַלְּצֵנִי כִּי־חָפֵץ בִּי: {ס} **כא** יִגְמְלֵנִי יְהוָה

כְּצִדְקָתִי {ר}
כְּבֹר יָדַי יָשִׁיב לִי: {ס} **כב** כִּי שָׁמַרְתִּי דַּרְכֵי יְהוָה {ר}
וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהָי: {ס} **כג** כִּי כָל־מִשְׁפָּטָו {ר}
לְנֶגְדִּי וְחֻקָּתָיו לֹא־אָסוּר מִמֶּנָּה: {ר}
כד וָאֱהִי תָמִים לוֹ {ס} וָאֶשְׁתַּמְּרָה מֵעֲוֹנִי: {ר}
כה וַיָּשֶׁב יְהוָה לִי כְּצִדְקָתִי {ס} כְּבֹרִי לְנֶגֶד עֵינָיו: {ר}
כו עִם־חָסִיד תִּתְחַסָּד {ס} עִם־גִּבּוֹר תָּמִים תִּתַּמָּם: {ר}
כז עִם־נָבָר תִּתָּבָר {ס} וְעִם־עִקֵּשׁ תִּתַּפָּל: {ר}
כח וְאֶת־עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ {ס} וְעֵינֶיךָ עַל־רָמִים תַּשְׁפִּיל: {ר}
כט כִּי־אַתָּה נִירִי יְהוָה {ס} וַיהוָה יַגִּיהַ חָשְׁכִּי: {ר}
ל כִּי בְכָה אָרוּץ גְּדוּד {ס} בֵּאלֹהַי אֲדַלֶּג־שׁוּר: {ר}
לא הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה {ס}
מָגֵן הוּא לְכֹל הַחֹסִים בּוֹ: {ר}
לב כִּי מִי־אֵל מִבַּלְעֲדֵי יְהוָה {ס} וּמִי צוּר מֵבַלְעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ: {ר}
לג הָאֵל מָעוּזִּי חָיִל {ס} וַיַּתֵּר תָּמִים דַּרְכִּי: {ר}
לד מְשַׁוֶּה רַגְלַי כָּאַיָּלוֹת {ס} וְעַל בָּמֹתַי יַעֲמִדֵנִי: {ר}
לה מְלַמֵּד יָדַי לַמִּלְחָמָה {ס} וְנִחַת קֶשֶׁת־נְחוּשָׁה זְרֹעֹתָי: {ר}
לו וַתִּתֶּן־לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ וַעֲנָתְךָ תַּרְבֵּנִי: {ס} **לז** תַּרְחִיב צַעֲדִי תַּחְתֵּנִי וְלֹא מָעֲדוּ קַרְסֻלָּי: {ר}
לח אֶרְדְּפָה אֹיְבַי וָאַשְׁמִידֵם {ס} וְלֹא אָשׁוּב עַד־כַּלּוֹתָם: {ר}
לט וָאֲכַלֵּם וָאֶמְחָצֵם וְלֹא יְקוּמוּן {ס} וַיִּפְּלוּ תַּחַת רַגְלָי: {ר}
מ וַתְּזַרֵנִי חַיִל לַמִּלְחָמָה {ס} תַּכְרִיעַ קָמַי תַּחְתֵּנִי: {ר}
מא וְאֹיְבַי תַּתָּה לִי עֹרֶף מְשַׂנְאַי וָאַצְמִיתֵם: {ס} **מב** יִשְׁעוּ וְאֵין מוֹשִׁיעַ אֶל־יְהוָה וְלֹא עָנָם: {ר}
מג וְאֶשְׁחָקֵם כַּעֲפַר־אָרֶץ {ס} כְּטִיט־חוּצוֹת אֲדַקֵּם אֲרִקָעֵם: {ר}
מד וַתְּפַלְּטֵנִי מֵרִיבֵי עַמִּי תִּשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם {ס} עַם לֹא־יָדַעְתִּי יַעַבְדֻנִי: {ר}
מה בְּנֵי נֵכָר יִתְכַּחֲשׁוּ־לִי לִשְׁמוֹעַ אֹזֶן יִשָּׁמְעוּ לִי: {ס} **מו** בְּנֵי נֵכָר יִבֹּלוּ וְיַחְגְּרוּ מִמִּסְגְּרוֹתָם: {ר}
מז חַי־יְהוָה וּבָרוּךְ צוּרִי {ס} וְיָרֹם אֱלוֹהֵי צוּר יִשְׁעִי: {ר}
מח הָאֵל הַנֹּתֵן נְקָמוֹת לִי {ס} וּמוֹרִיד עַמִּים תַּחְתֵּנִי: {ר}
מט וּמוֹצִיאִי מֵאֹיְבָי וּמִקָּמַי תְּרוֹמְמֵנִי {ס} מֵאִישׁ חֲמָסִים תַּצִּילֵנִי: {ר}
נ עַל־כֵּן אוֹדְךָ יְהוָה בַּגּוֹיִם {ס} וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּר: {ר}
נא מגדיל מִגְדּוֹל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ וְעֹשֶׂה־חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ {ס} לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד־עוֹלָם: {ר}{ש}

שמואל ב פרק כג

א וְאֵלֶּה דִּבְרֵי דָוִד הָאַחֲרֹנִים נְאֻם דָּוִד בֶּן־יִשַׁי וּנְאֻם הַגֶּבֶר הֻקַם עָל מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וּנְעִים זְמִרוֹת יִשְׂרָאֵל: **ב** רוּחַ יְהוָה דִּבֶּר־בִּי וּמִלָּתוֹ עַל־לְשׁוֹנִי: **ג** אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לִי דִּבֶּר צוּר יִשְׂרָאֵל

מוֹשֵׁל בָּאָדָם צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת
אֱלֹהִים: **ד** וּכְאוֹר בֹּקֶר יִזְרַח־שֶׁמֶשׁ בֹּקֶר לֹא
עֲבוֹת מִנֹּגַהּ מִמָּטָר דֶּשֶׁא מֵאָרֶץ: **ה** כִּי־לֹא־כֵן
בֵּיתִי עִם־אֵל כִּי בְרִית עוֹלָם שָׂם לִי עֲרוּכָה בַכֹּל
וּשְׁמֻרָה כִּי־כָל־יִשְׁעִי וְכָל־חֵפֶץ כִּי־לֹא
יַצְמִיחַ: **ו** וּבְלִיַּעַל כְּקוֹץ מֻנָּד כֻּלָּהֶם כִּי־לֹא בְיָד
יֻקָּחוּ: **ז** וְאִישׁ יִגַּע בָּהֶם יִמָּלֵא בַרְזֶל וְעֵץ חֲנִית
וּבָאֵשׁ שָׂרוֹף יִשָּׂרְפוּ בַּשָּׁבֶת: {פ}
ח אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד יֹשֵׁב בַּשֶּׁבֶת
תַּחְכְּמֹנִי | רֹאשׁ הַשָּׁלִשִׁי הוּא עֲדִינוֹ
הָעֶצְנִי עַל־שְׁמֹנֶה מֵאוֹת חָלָל בְּפַעַם
אחד אֶחָת: {ס} **ט** וְאַחֲרָו אֶלְעָזָר בֶּן־
דדי דֹּדוֹ בֶּן־אֲחֹחִי בִּשְׁלֹשָׁה גברים הַגִּבֹּרִים עִם־
דָּוִד בְּחֶרְפָּם בַּפְּלִשְׁתִּים נֶאֱסְפוּ־שָׁם לַמִּלְחָמָה
וַיַּעֲלוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל: **י** הוּא קָם וַיַּךְ בַּפְּלִשְׁתִּים
עַד | כִּי־יָגְעָה יָדוֹ וַתִּדְבַּק יָדוֹ אֶל־הַחֶרֶב וַיַּעַשׂ
יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָעָם יָשֻׁבוּ
אַחֲרָיו אַךְ־לְפַשֵּׁט: {ס} **יא** וְאַחֲרָיו שַׁמָּה בֶן־אָגֵא
הָרָרִי וַיֵּאָסְפוּ פְלִשְׁתִּים לַחֲיָה וַתְּהִי־שָׁם חֶלְקַת
הַשָּׂדֶה מְלֵאָה עֲדָשִׁים וְהָעָם נָס מִפְּנֵי
פְלִשְׁתִּים: **יב** וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ־הַחֶלְקָה וַיַּצִּילֶהָ וַיַּךְ
אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה:
{ס} **יג** וַיֵּרְדוּ שלשים שְׁלֹשָׁה מֵהַשְּׁלֹשִׁים רֹאשׁ
וַיָּבֹאוּ אֶל־קָצִיר אֶל־דָּוִד אֶל־מְעָרַת עֲדֻלָּם וְחַיַּת
פְּלִשְׁתִּים חֹנָה בְּעֵמֶק רְפָאִים: **יד** וְדָוִד אָז
בַּמְּצוּדָה וּמַצַּב פְּלִשְׁתִּים אָז בֵּית
לָחֶם: **טו** וַיִּתְאַוֶּה דָוִד וַיֹּאמֶר מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם
מִבְּאֵר בֵּית־לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר: {ס} **טז** וַיִּבְקְעוּ
שְׁלֹשֶׁת הַגִּבֹּרִים בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיִּשְׁאֲבוּ־מַיִם
מִבְּאֵר בֵּית־לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר וַיִּשְׂאוּ וַיָּבִאוּ אֶל־
דָּוִד וְלֹא אָבָה לִשְׁתוֹתָם וַיַּסֵּךְ אֹתָם
לַיהוָה: **יז** וַיֹּאמֶר חָלִילָה לִּי יְהוָה מֵעֲשֹׂתִי זֹאת
הֲדַם הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים בְּנַפְשׁוֹתָם וְלֹא אָבָה
לִשְׁתוֹתָם אֵלֶּה עָשׂוּ שְׁלֹשֶׁת הַגִּבֹּרִים:
{ס} **יח** וַאֲבִישַׁי אֲחִי | יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה הוּא רֹאשׁ
השלשי הַשְּׁלֹשָׁה וְהוּא עוֹרֵר אֶת־חֲנִיתּוֹ עַל־
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חָלָל וְלוֹ־שֵׁם בַּשְּׁלֹשָׁה: **יט** מִן־
הַשְּׁלֹשָׁה הֲכִי נִכְבָּד וַיְהִי לָהֶם לְשָׂר וְעַד־הַשְּׁלֹשָׁה
לֹא־בָא: {ס} **כ** וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע בֶּן־אִישׁ־
חי חַיִל רַב־פְּעָלִים מִקַּבְצְאֵל הוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי
אֲרִאֵל מוֹאָב וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת־
האריה הָאֲרִי בְּתוֹךְ הַבּאר בְּיוֹם
הַשָּׁלֶג: **כא** וְהוּא־הִכָּה אֶת־אִישׁ מִצְרִי
אשר אִישׁ מַרְאֶה וּבְיַד הַמִּצְרִי חֲנִית וַיֵּרֶד אֵלָיו
בַּשֹּׁבֶט וַיִּגְזֹל אֶת־הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי וַיַּהַרְגֵהוּ
בַּחֲנִיתוֹ: **כב** אֵלֶּה עָשָׂה בְּנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וְלוֹ־שֵׁם
בִּשְׁלֹשָׁה הַגִּבֹּרִים: **כג** מִן־הַשְּׁלֹשִׁים נִכְבָּד וְאֶל־
הַשְּׁלֹשָׁה לֹא־בָא וַיְשִׂמֵהוּ דָוִד {ר}
אֶל־מִשְׁמַעְתּוֹ: {ס} **כד** עֲשָׂהאֵל אֲחִי־יוֹאָב
בַּשְּׁלֹשִׁים אֶלְחָנָן בֶּן־דֹּדוֹ {ר}
בֵּית לָחֶם: {ס} **כה** שַׁמָּה הַחֲרֹדִי {ס} אֶלִיקָא {ר}
הַחֲרֹדִי: {ס} **כו** חֶלֶץ הַפַּלְטִי {ס} עִירָא {ר}
בֶּן־עִקֵּשׁ {ס} הַתְּקוֹעִי: {ס} **כז** אֲבִיעֶזֶר {ר}
הָעַנְּתֹתִי {ס} מְבֻנַּי הַחֻשָׁתִי: {ס} **כח** צַלְמוֹן {ר}
הָאֲחֹחִי {ס} מַהְרַי הַנְּטֹפָתִי: {ס} **כט** חֵלֶב בֶּן־
בַּעֲנָה {ר}
הַנְּטֹפָתִי {ס} אִתַּי בֶּן־רִיבַי מִגִּבְעַת בְּנֵי בִנְיָמִן:
{ס} **ל** בְּנָיָהוּ {ר}
פִּרְעָתֹנִי {ס} הִדַּי מִנַּחֲלֵי גָעַשׁ: {ס} **לא** אֲבִי־
עַלְבוֹן {ר}

הָעַרְבָתִי {ס} עַזְמָוֶת הַבַּרְחֻמִי: {ס} **לב** אֶלְיַחְבָּא {ר}
הַשַּׁעַלְבֹנִי {ס} בְּנֵי יָשֵׁן יְהוֹנָתָן: {ס} **לג** שַׁמָּה {ר}
הַהֲרָרִי {ס} אֲחִיאָם בֶּן־שָׂכָר הָאֲרָרִי:
{ס} **לד** אֱלִיפֶלֶט {ר}
בֶּן־אַחַסְבַּי בֶּן־הַמַּעֲכָתִי {ס} אֱלִיעָם בֶּן־אֲחִיתֹפֶל {ר}
הַגִּלֹנִי: {ס} **לה** חצרו חֶצְרַי הַכַּרְמְלִי {ס} פַּעֲרַי {ר}
הָאַרְבִּי: {ס} **לו** יִגְאָל בֶּן־נָתָן מִצֹּבָה {ס} בָּנִי {ר}
הַגָּדִי: {ס} **לז** צֶלֶק הָעַמֹּנִי {ס} נַחְרַי {ר}
הַבְּאֵרֹתִי נשאי נֹשֵׂא כְּלֵי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה:
{ס} **לח** עִירָא {ר}
הַיִּתְרִי {ס} גָּרֵב הַיִּתְרִי: {ס} **לט** אוּרִיָּה {ר}
הַחִתִּי כֹּל שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה: {פ}

שמואל ב פרק כד

א וַיֹּסֶף אַף־יְהוָה לַחֲרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּסֶת אֶת־דָּוִד
בָּהֶם לֵאמֹר לֵךְ מְנֵה אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
יְהוּדָה: **ב** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב | שַׂר־הַחַיִל
אֲשֶׁר־אִתּוֹ שׁוּט־נָא בְכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד־
בְּאֵר שֶׁבַע וּפִקְדוּ אֶת־הָעָם וְיֵדַעְתִּי אֶת מִסְפַּר
הָעָם: {ס} **ג** וַיֹּאמֶר יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וְיוֹסֵף יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָעָם כָּהֵם | וְכָהֵם מֵאָה פְעָמִים וְעֵינֵי
אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ רֹאוֹת וַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ לָמָּה חָפֵץ בַּדָּבָר
הַזֶּה: **ד** וַיֶּחֱזַק דְּבַר־הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב וְעַל שָׂרֵי
הֶחָיִל וַיֵּצֵא יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחַיִל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לִפְקֹד
אֶת־הָעָם אֶת־יִשְׂרָאֵל: **ה** וַיַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן
וַיַּחֲנוּ בַּעֲרוֹעֵר יְמִין הָעִיר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַנַּחַל הַגָּד
וְאֶל־יַעְזֵר: **ו** וַיָּבֹאוּ הַגִּלְעָדָה וְאֶל־אֶרֶץ תַּחְתִּים
חָדְשִׁי וַיָּבֹאוּ דָּנָה יַעַן וְסָבִיב אֶל־צִידוֹן: **ז** וַיָּבֹאוּ
מִבְצַר־צֹר וְכָל־עָרֵי הַחִוִּי וְהַכְּנַעֲנִי וַיֵּצְאוּ אֶל־נֶגֶב
יְהוּדָה בְּאֵר שָׁבַע: **ח** וַיְשֹׁטוּ בְּכָל־הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ
מִקְצֹה תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים וְעֶשְׂרִים יוֹם
יְרוּשָׁלִָם: **ט** וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת־מִסְפַּר מִפְקַד־הָעָם
אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתְּהִי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ־
חַיִל שֹׁלֵף חָרֶב וְאִישׁ יְהוּדָה חֲמֵשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף
אִישׁ: **י** וַיַּךְ לֵב־דָּוִד אֹתוֹ אַחֲרֵי־כֵן סָפַר אֶת־הָעָם
{פ}
וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוָה חָטָאתִי מְאֹד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
וְעַתָּה יְהוָה הַעֲבֶר־נָא אֶת־עֲוֹן עַבְדְּךָ כִּי נִסְכַּלְתִּי
מְאֹד: **יא** וַיָּקָם דָּוִד בַּבֹּקֶר {פ}
וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־גָּד הַנָּבִיא חוֹזֵה דָּוִד
לֵאמֹר: **יב** הָלוֹךְ וְדִבַּרְתָּ אֶל־דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה
שָׁלֹשׁ אָנֹכִי נוֹטֶל עָלֶיךָ בְּחַר־לְךָ אַחַת־מֵהֶם
וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ: **יג** וַיָּבֹא גָד אֶל־דָּוִד וַיַּגֶּד־לוֹ וַיֹּאמֶר
לוֹ הֲתָבוֹא לְךָ שֶׁבַע־שָׁנִים | רָעָב | בְּאַרְצֶךָ אִם־
שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים נָסְךָ לִפְנֵי־צָרֶיךָ וְהוּא רֹדְפֶךָ וְאִם־
הֱיוֹת שְׁלֹשֶׁת יָמִים דֶּבֶר בְּאַרְצֶךָ עַתָּה דַּע וּרְאֵה
מָה־אָשִׁיב שֹׁלְחִי דָּבָר: {ס} **יד** וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־גָּד
צַר־לִי מְאֹד נִפְּלָה־נָּא בְיַד־יְהוָה כִּי־רַבִּים רַחֲמָו
וּבְיַד־אָדָם אַל־אֶפְּלָה: **טו** וַיִּתֵּן יְהוָה דֶּבֶר
בְּיִשְׂרָאֵל מֵהַבֹּקֶר וְעַד־עֵת מוֹעֵד וַיָּמָת מִן־הָעָם
מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע שִׁבְעִים אֶלֶף
אִישׁ: **טז** וַיִּשְׁלַח יָדוֹ הַמַּלְאָךְ | יְרוּשָׁלַ͏ִם לְשַׁחֲתָהּ
וַיִּנָּחֶם יְהוָה אֶל־הָרָעָה וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית
בָּעָם רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶךָ וּמַלְאַךְ יְהוָה הָיָה עִם־
גֹּרֶן הָאורנה הָאַרַוְנָה הַיְבוּסִי: {ס} **יז** וַיֹּאמֶר דָּוִד
אֶל־יְהוָה בְּרְאֹתוֹ | אֶת־הַמַּלְאָךְ | הַמַּכֶּה בָּעָם
וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָנֹכִי חָטָאתִי וְאָנֹכִי הֶעֱוֵיתִי וְאֵלֶּה

הַצֹּאן מֶה עָשׂוּ תְּהִי נָא יָדְךָ בִּי וּבְבֵית אָבִי: {פ}
יח וַיָּבֹא־גָד אֶל־דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ עֲלֵה
הָקֵם לַיהוָה מִזְבֵּחַ בְּגֹרֶן
ארניה אֲרַוְנָה הַיְבוּסִי: **יט** וַיַּעַל דָּוִד כִּדְבַר־גָּד
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: **כ** וַיַּשְׁקֵף אֲרַוְנָה וַיַּרְא אֶת־
הַמֶּלֶךְ וְאֶת־עֲבָדָיו עֹבְרִים עָלָיו וַיֵּצֵא אֲרַוְנָה
וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ אַפָּיו אָרְצָה: **כא** וַיֹּאמֶר אֲרַוְנָה
מַדּוּעַ בָּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ אֶל־עַבְדּוֹ וַיֹּאמֶר דָּוִד
לִקְנוֹת מֵעִמְּךָ אֶת־הַגֹּרֶן לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ לַיהוָה
וְתֵעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל הָעָם: **כב** וַיֹּאמֶר אֲרַוְנָה
אֶל־דָּוִד יִקַּח וְיַעַל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָו רְאֵה
הַבָּקָר לָעֹלָה וְהַמֹּרגִּים וּכְלֵי הַבָּקָר
לָעֵצִים: **כג** הַכֹּל נָתַן אֲרַוְנָה הַמֶּלֶךְ לַמֶּלֶךְ {ס}
וַיֹּאמֶר אֲרַוְנָה אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
יִרְצֶךָּ: **כד** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־אֲרַוְנָה לֹא כִּי־קָנֹה
אֶקְנֶה מֵאוֹתְךָ בִּמְחִיר וְלֹא אַעֲלֶה לַיהוָה אֱלֹהַי
עֹלוֹת חִנָּם וַיִּקֶן דָּוִד אֶת־הַגֹּרֶן וְאֶת־הַבָּקָר בְּכֶסֶף
שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים: **כה** וַיִּבֶן שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לַיהוָה
וַיַּעַל עֹלוֹת וּשְׁלָמִים וַיֵּעָתֵר יְהוָה לָאָרֶץ וַתֵּעָצַר
הַמַּגֵּפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל: {ש}

בעזרת ה' יתברך

לימוד הבי"ת

ומשניות זוהר והתיקונים

יהיה לרפואת:

מרת מירב שלומית בת שמחה תחי'

ברנ"ב איבריה ושסה גידיה וחמישה חושיה
ושאר כוחות גופה ובטיפי דמיה רפואה שלימה
רפואת הנפש ורפואת הגוף אמן!

וכן לרפואת:

ר' מרדכי בן חנה נ"י

רפואה שלימה רפואה נפש ורפואת הגוף
ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו וחמשה חושיו ושאר
כוחות גופו ובטיפי דמיו ויזכה להפיץ את אור
רבינו ז"ל כל ימי חייו אמן!

בעזרת ה' יתברך

לימוד הבי"ת

ומשניות זוהר והתיקונים

יהיה לרפואת:

כל חולי ישראל

ובפרט

לר' יהושע לוי

יצחק בן רות נ"י

ומרת רחל בת לאה תחי'

לרפואתם המהירה והשלימה

אמן כן יהי רצון!

הודפס
לעילוי נשמת
עומר רחמים בן
סלימה ומנחם ז"ל
נלב"ע
כ"ה שבט תשפ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הדפסת בי"ת
ומשניות זהר
יכול להיות שלך או
לעילוי נשמת קרוב
משפחתך!
אלפי דפי גמרא
אלפי פרקי משנה
ותוספתא
נ"ך ודפי זהר לזכותך!

זכות שבועית: 180 ₪

זכות חודשית: 520 ₪

להקדשות: 058-3273775

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב
עיר שומרי הלשון עיר השמחה

סוכות

20	**לימוד יומי:** **בבלי:** בכורות ב **ירושלמי:** שבועות כה **תוספתא:** עדיות ב **נ"ך:** שמואל ב יח **משניות:** זבחים ח **זהר:** משפטים קיג. **תיקוני זהר:** ט תשרי	**ערב יום הכיפורים** עלות השחר (72 דק') ... 5:13 נץ החמה ..... 6:25 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:42 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:28 סו"ז תפילה ..... 10:29 חצות היום ..... 12:31 שקיעה ..... 6:37 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:50	יום **ראשון** **ט** הדלקת נרות (40 דק'): 5:57 (20 דק'): 6:17
21	**לימוד יומי:** **בבלי:** בכורות ג **ירושלמי:** - **תוספתא:** עדיות ג **נ"ך:** שמואל ב יט **משניות:** זבחים ט **זהר:** משפטים קיג: **תיקוני זהר:** י תשרי	**יום הכיפורים, יזכור** עלות השחר (72 דק') ... 5:14 נץ החמה ..... 6:26 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:42 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:28 סו"ז תפילה ..... 10:29 חצות היום ..... 12:31 שקיעה ..... 6:35 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:48	יום **שני** **י** מוצאי יום הכיפורים ר"ת: 7:48
22	**לימוד יומי:** **בבלי:** בכורות ד **ירושלמי:** שבועות כו **תוספתא:** עבודה זרה א **נ"ך:** שמואל ב כ **משניות:** זבחים י **זהר:** משפטים קיד. **תיקוני זהר:** יא תשרי	עלות השחר (72 דק') ... 5:14 נץ החמה ..... 6:26 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:43 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:28 סו"ז תפילה ..... 10:29 חצות היום ..... 12:30 שקיעה ..... 6:34 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:47	יום **שלישי** **יא**
23	**לימוד יומי:** **בבלי:** בכורות ה **ירושלמי:** שבועות כז **תוספתא:** עבודה זרה ב **נ"ך:** שמואל ב כא **משניות:** זבחים יא **זהר:** משפטים קיד: **תיקוני זהר:** יב תשרי	עלות השחר (72 דק') ... 5:15 נץ החמה ..... 6:27 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:43 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:28 סו"ז תפילה ..... 10:29 חצות היום ..... 12:30 שקיעה ..... 6:33 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:46	יום **רביעי** **יב**
24	**לימוד יומי:** **בבלי:** בכורות ו **ירושלמי:** שבועות כח **תוספתא:** עבודה זרה ג **נ"ך:** שמואל ב כב **משניות:** זבחים יב **זהר:** משפטים קטו. **תיקוני זהר:** יג תשרי	עלות השחר (72 דק') ... 5:16 נץ החמה ..... 6:28 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:43 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:28 סו"ז תפילה ..... 10:29 חצות היום ..... 12:30 שקיעה ..... 6:31 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:44	יום **חמישי** **יג**
25	**לימוד יומי:** **בבלי:** בכורות ז **ירושלמי:** שבועות כט **תוספתא:** עבודה זרה ד **נ"ך:** שמואל ב כג **משניות:** זבחים יג **זהר:** משפטים קטו: **תיקוני זהר:** יד תשרי	**ערב סוכות** עלות השחר (72 דק') ... 5:16 נץ החמה ..... 6:28 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:43 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:28 סו"ז תפילה ..... 10:29 חצות היום ..... 12:29 שקיעה ..... 6:30 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:43	יום **שישי** **יד** הדלקת נרות (40 דק'): 5:50 (20 דק'): 6:10
26	**לימוד יומי:** **בבלי:** בכורות ח **ירושלמי:** שבועות ל **תוספתא:** עבודה זרה ה **נ"ך:** שמואל ב כד **משניות:** זבחים יד **זהר:** משפטים קטז. **תיקוני זהר:** טו תשרי	**שבת קודש וחג סוכות** עלות השחר (72 דק') ... 5:17 נץ החמה ..... 6:29 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:43 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:29 סו"ז תפילה ..... 10:29 חצות היום ..... 12:29 שקיעה ..... 6:29 צה"כ לשיטת ר"ת ... 7:42	**שב"ק** **טו** מוצש"ק לשיטת ר"ת: 7:42

בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם אוֹחֵז אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים וּמְנַעֲנֵעַ אוֹתָם, מֵאֵד מֵאֵד מְסֻגָּל
לְבַקֵּשׁ אָז מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁלִּבּוֹ חָפֵץ !

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)